

KASA ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

**WYPADKI PRZY PRACY
I CHOROBY ZAWODOWE ROLNIKÓW
ORAZ
DZIAŁANIA PREWENCYJNE KRUS
W 2016 ROKU**

Warszawa 2017

Spis treści

Wstęp	4
I. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników	5
A. Wypadki przy pracy rolniczej.....	5
1. Wypadki zgłoszone.....	5
2. Decyzje podjęte w sprawie jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu lub śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej	6
2.1. Wypadki zakończone odmową prawa do jednorazowego odszkodowania.....	6
2.2. Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań, rodzaj zdarzeń i ich skutki zdrowotne	7
2.2.1. Wskaźnik wypadkowości	8
2.2.2. Struktura wypadków według grup zdarzeń	9
2.2.3. Skutki zdrowotne wypadków przy pracy rolniczej	10
2.2.4. Wypadki śmiertelne.....	12
B. Choroby zawodowe rolników	15
II. Działania Prewencyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	19
1. Formy i kierunki działalności prewencyjnej KRUS	19
2. Analiza przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników	20
2.1. Powierzchnia i profil gospodarstw, w których zgłoszono wypadki	21
2.2. Miejsce zdarzenia.....	21
2.3. Rodzaj wykonywanej pracy	22
2.4. Wypadki z udziałem maszyn i urządzeń stosowanych w działalności rolniczej	23
2.5. Wypadki według pory dnia, dni tygodnia	23
2.6. Przyczyny wypadków	24
2.7. Grupy wypadkowe	26
3. Dobrowolne i nieodpłatne szkolenia dla ubezpieczonych i ich rodzin.....	32
4. Pozaszkoleniowe formy upowszechniania wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym.....	49
4.1. Konkursy wiedzy	49
4.2. Przeglądy gospodarstw i prac polowych.....	66
4.3. Stoiska i punkty informacyjne KRUS.....	66
4.4. Pokazy i wystawy	67
4.5. Popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy za pośrednictwem środków masowego przekazu.....	69

4.6. Udział w seminariach i konferencjach	70
4.7. Udział Kasy w tworzeniu systemu ratownictwa przedlekarskiego.....	71
5. Starania KRUS o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników	72
6. Finansowanie działań prewencyjnych KRUS z Funduszu Prewencji i Rehabilitacji.....	73
Podsumowanie	74
Wnioski	76

Wstęp

Opracowanie *Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników oraz działania prewencyjne KRUS w 2016 roku* zawiera nie tylko dane statystyczne z lat ubiegłych, opisujące określone w tytule publikacji pojęcia, ale też analizę przyczyn i okoliczności zdarzeń wypadkowych zaistniałych w roku 2016, będącą podstawą do wyznaczenia kierunków i form działań o charakterze prewencyjnym, realizowanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wypadek przy pracy rolniczej zdefiniowany jest w ustawie z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. 2016 r., poz. 227) jako nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej albo pozostających w związku z wykonywaniem tych czynności:

- 1) na terenie gospodarstwa rolnego, które ubezpieczony prowadzi lub w którym stale pracuje, albo na terenie gospodarstwa domowego bezpośrednio związanego z tym gospodarstwem rolnym lub
- 2) w drodze ubezpieczonego z mieszkania do gospodarstwa rolnego, o którym mowa w pkt. 1, albo w drodze powrotnej, lub
- 3) podczas wykonywania poza terenem gospodarstwa rolnego, o którym mowa w pkt. 1, zwykłych czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej albo w związku z wykonywaniem tych czynności, lub
- 4) w drodze do miejsca wykonywania czynności, o których mowa w pkt. 3, albo w drodze powrotnej.

Rolnicza choroba zawodowa natomiast definiowana jest jako choroba powstała w związku z pracą w gospodarstwie rolnym, jeżeli jest ona ujęta w wykazie chorób zawodowych, określonym w przepisach wydanych na podstawie Kodeksu Pracy.

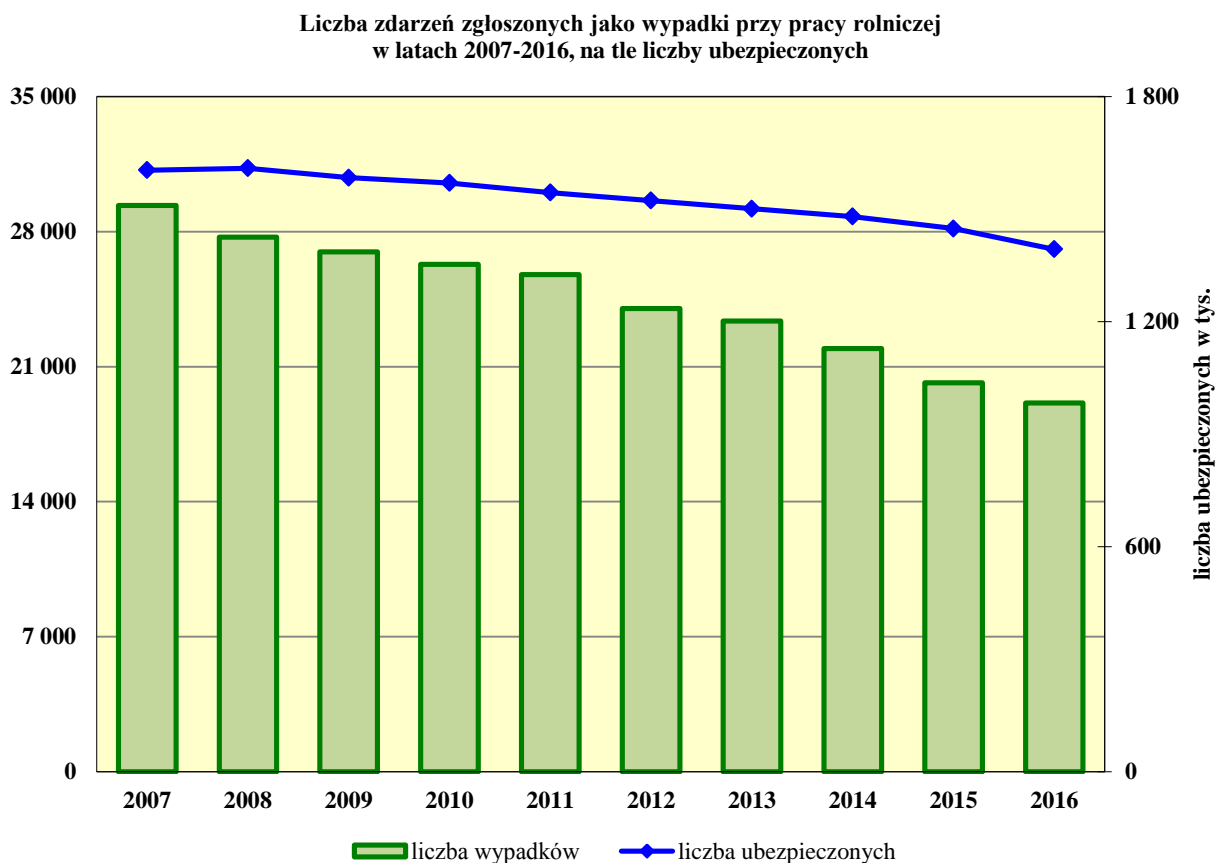
Celem działalności prewencyjnej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jest ograniczenie liczby wypadków i chorób zawodowych rolników. Jest on realizowany poprzez szereg działań, o skuteczności których świadczy systematyczne obniżanie się wskaźnika wypadkowości. Niniejsza informacja roczna opisuje zagadnienia wypadkowości i chorób zawodowych rolników w ujęciu statystycznym, a także przybliża formy, kierunki i obszary merytoryczne prowadzonych w całym kraju działań prewencyjnych w 2016 r. Opracowanie jest dostępne w formie elektronicznej na stronie internetowej Kasy www.krus.gov.pl, w zakładce *Prewencja*.

I. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników

A. Wypadki przy pracy rolniczej

1. Wypadki zgłoszone

W 2016 r. do KRUS zgłoszono 19 110 zdarzeń wypadkowych. To o 1 044 (5,2%) mniej niż w 2015 r. przy spadku liczby osób ubezpieczonych o 40 264 (2,9%): z 1 375 462 do 1 335 198. Od 2007 r. liczba zgłoszonych wypadków zmniejszyła się o 10 253 (34,9%), a osób ubezpieczonych o 274 446 (17%).

Odnutowywany od wielu lat spadek liczby zgłaszanych wypadków świadczy o poprawie stanu bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych osób ubezpieczonych w KRUS. Wieloletnie oddziaływanie Kasy i innych instytucji oraz organizacji społecznych na świadomość mieszkańców wsi – zapoznawanie ich z zasadami ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz informowanie o zagrożeniach wypadkowych związanych z pracą rolniczą spowodowało, że wielu rolników zaangażowało się w poprawę warunków pracy i życia, m.in. eliminując istniejące zagrożenia w miejscu ich pracy.

Na poprawę warunków pracy i życia rolników oraz ich rodzin pozytywnie wpłynęły również obserwowane w ostatnich latach zmiany w strukturze i wielkości gospodarstw rolnych,

inwestowanie środków unijnych w modernizację i rozbudowę gospodarstw, stosowanie przez rolników nowych technologii produkcji eliminujących zagrożenia wypadkowe, a także przejmowanie gospodarstw przez młodych, wykształconych i otwartych na zmiany rolników.

Aktualny stan prawny nie nakłada sankcji na rolników nieprzestrzegających zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, a ich udział w działaniach prewencyjnych jest dobrowolny. Mimo to działania prewencyjne prowadzone przez KRUS, których kierunki i formy planowane były w oparciu o analizę przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych, są efektywne i przyczyniły się do spadku liczby zgłaszanych wypadków, wypłaconych jednorazowych odszkodowań, a także do obniżenia wskaźnika wypadkowości, tj. liczby wypadków przypadającej na 1000 osób ubezpieczonych w KRUS. Zestawienie danych na temat zgłoszonych wypadków w latach 2007-2016 w poszczególnych województwach przedstawiono w **załączniku nr 1**.

2. Decyzje podjęte w sprawie jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu lub śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej

Do jednostek terenowych KRUS wpłynęło 19 201 wniosków o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci spowodowanej wypadkiem przy pracy rolniczej. Decyzje podjęto wobec 19 976 wypadków (łącznie z wnioskami niezadowolonymi w roku 2015 i sprawami z odwołań sądowych).

Za wypadki przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (bez względu na skutki zdrowotne wypadku) **uznano 17 648 zdarzeń**, o 1 166 (6,2%) mniej niż w roku poprzednim. Wśród zakończonych spraw było:

- 13 662 decyzji przyznających jednorazowe odszkodowanie (68,4% spraw) – w tym 146 na podstawie odwołań;
- 5 900 decyzji odmawiających jednorazowego odszkodowania (29,5% spraw);
- 414 umorzeń z powodu rezygnacji z roszczeń (2,1% spraw).

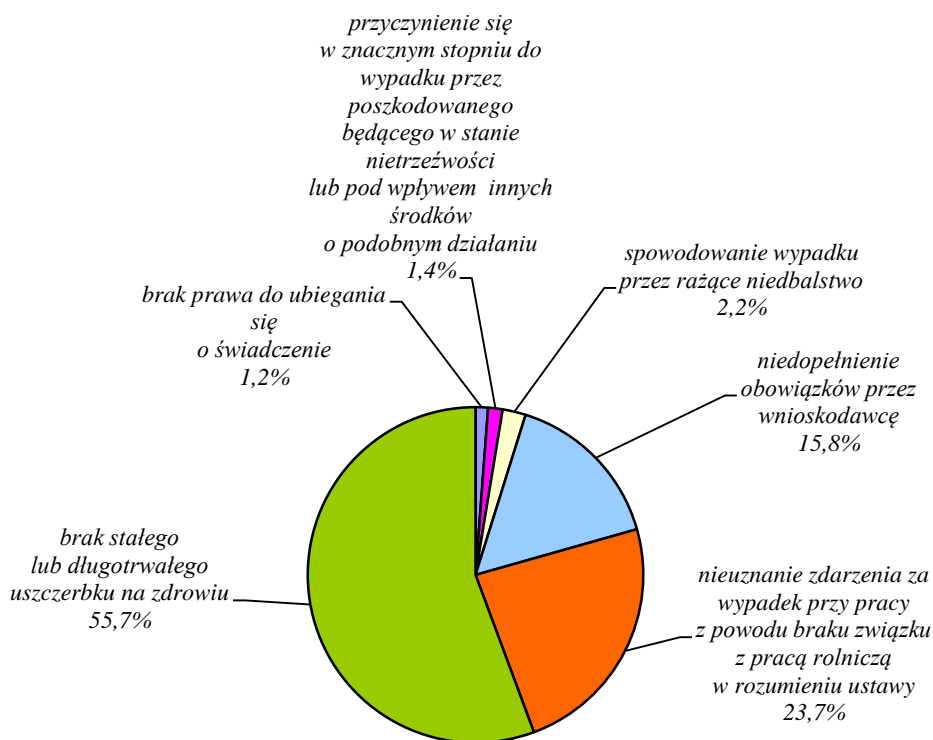
2.1. Wypadki zakończone odmową prawa do jednorazowego odszkodowania

W 2016 r. wydano decyzje odmowne w sprawie 5 900 wypadków, o 725 (10,9%) mniej niż w 2015 r. Dane o liczbie wypadków zakończonych decyzją odmawiającą prawa do jednorazowego odszkodowania zestawiono poniżej.

Liczba decyzji odmownych w latach 2007-2016

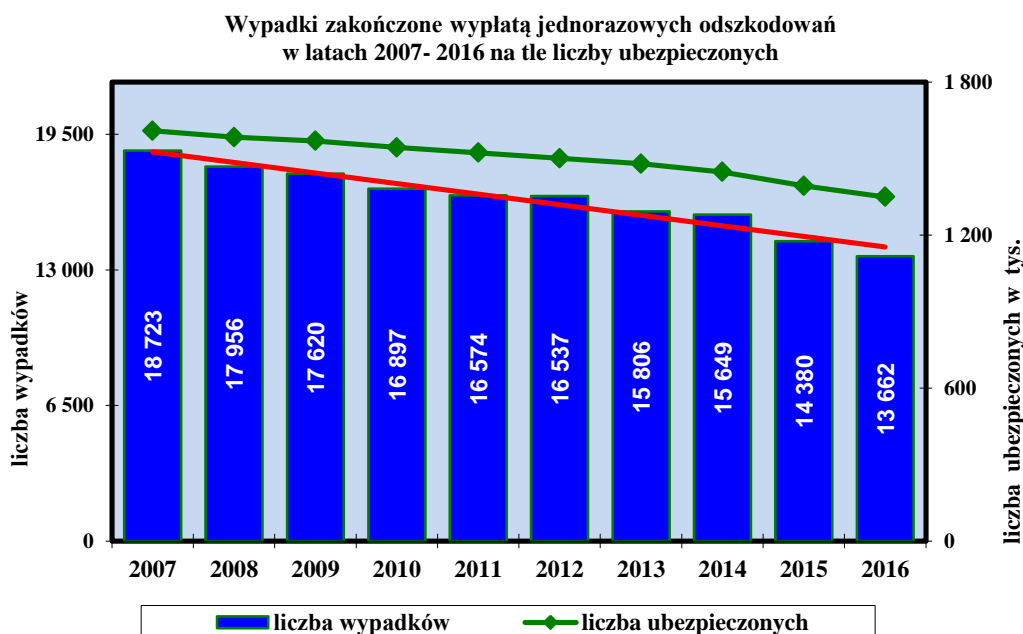
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba wypadków zakończonych decyzją odmawiającą prawa do jednorazowego odszkodowania	12 690	11 313	9 995	9 762	9 062	8 362	7 825	7 352	6 625	5 900

Decyzje odmowne w 2016 r.

2.2. Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań, rodzaj zdarzeń i ich skutki zdrowotne

Liczba wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się o 718 (5%) – z 14 380 w 2015 r. do 13 662 w 2016 r. W ciągu ostatnich dziesięciu lat (od 2007 r.) spadła o 5 061 (27%) wypadków.

Zestawienie danych na temat liczby wypadków zakończonych wydaniem decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej w latach 2007-2016 według województw przedstawiono w załączniku nr 2.

Wiek i płeć osób poszkodowanych w wypadkach w 2016 r.

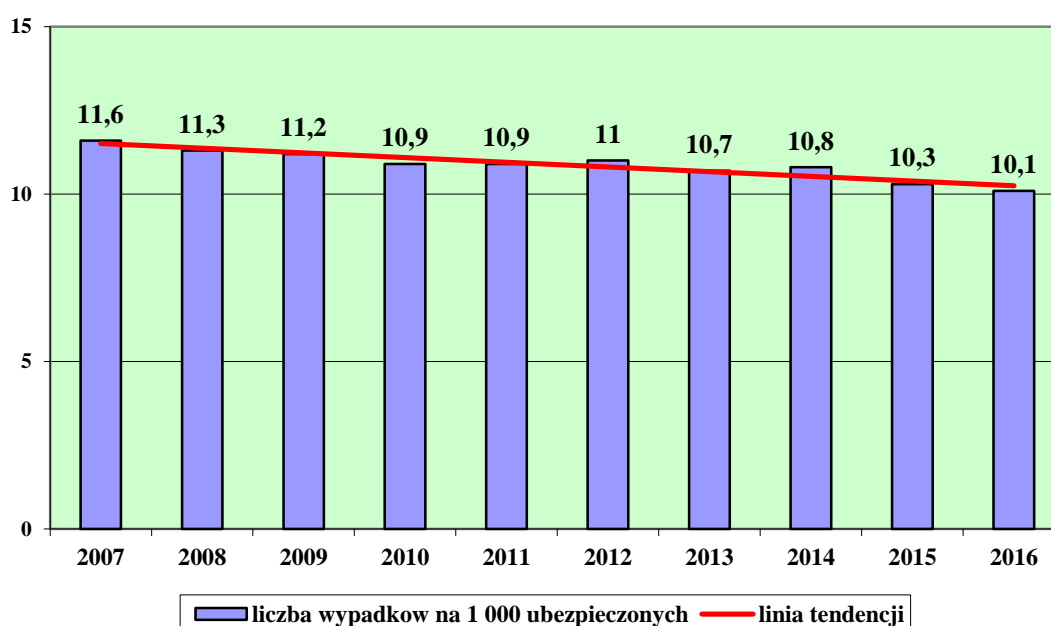
Wyszczególnienie		Razem	Liczba wypadków w grupach wiekowych							
			<18	18-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej
kobiety	a – liczba poszkodowanych	4 133	0	3	181	793	1 402	1 630	94	30
	b – udział % w wypadkach ogółem:	30,2%	0,0%	0,02%	1,3%	5,8%	10,3%	11,9%	0,7%	0,2%
mężczyźni	a – liczba poszkodowanych	9 529	0	15	996	1 931	2 599	3 358	553	77
	b – udział % w wypadkach ogółem:	69,7%	0,0%	0,1%	7,3%	14,1%	19,0%	24,6%	4,0%	0,6%

Większość poszkodowanych (69,7%) stanowili mężczyźni, przede wszystkim osoby w grupach wiekowych: **50-59 lat** (24,6% mężczyźni, 11,9% kobiety), **40-49 lat** (19,0% mężczyźni, 10,3% kobiety) oraz **30-39 lat** (14,1% mężczyźni, 5,8% kobiety).

2.2.1. Wskaźnik wypadkowości

W 2016 r. wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań przypadająca na 1 000 ubezpieczonych) w rolnictwie indywidualnym wyniósł 10,1. W porównaniu do 2015 r. był o 0,3 niższy. Od 2007 r. wskaźnik wypadkowości w rolnictwie indywidualnym obniżył się z 11,6 do 10,1, tj. o 1,5.

Liczba wypadków na 1 000 ubezpieczonych w latach 2007-2016
(wg decyzji powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań)

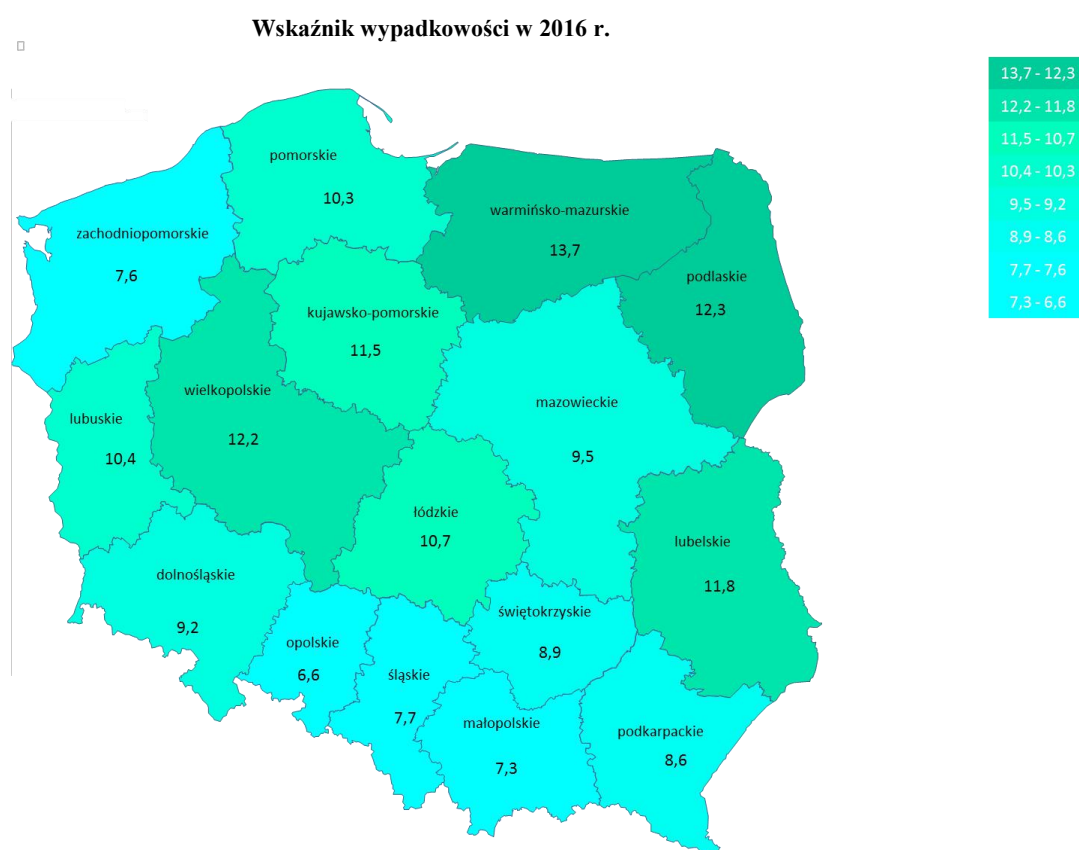

Odnotowano duże zróżnicowanie wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami:

- najniższy w województwach: opolskim (6,6), małopolskim (7,3), zachodniopomorskim (7,6) i śląskim (7,7);
- najwyższy w województwach: warmińsko-mazurskim (13,7), podlaskim (12,3), wielkopolskim (12,2) i lubelskim (11,8).

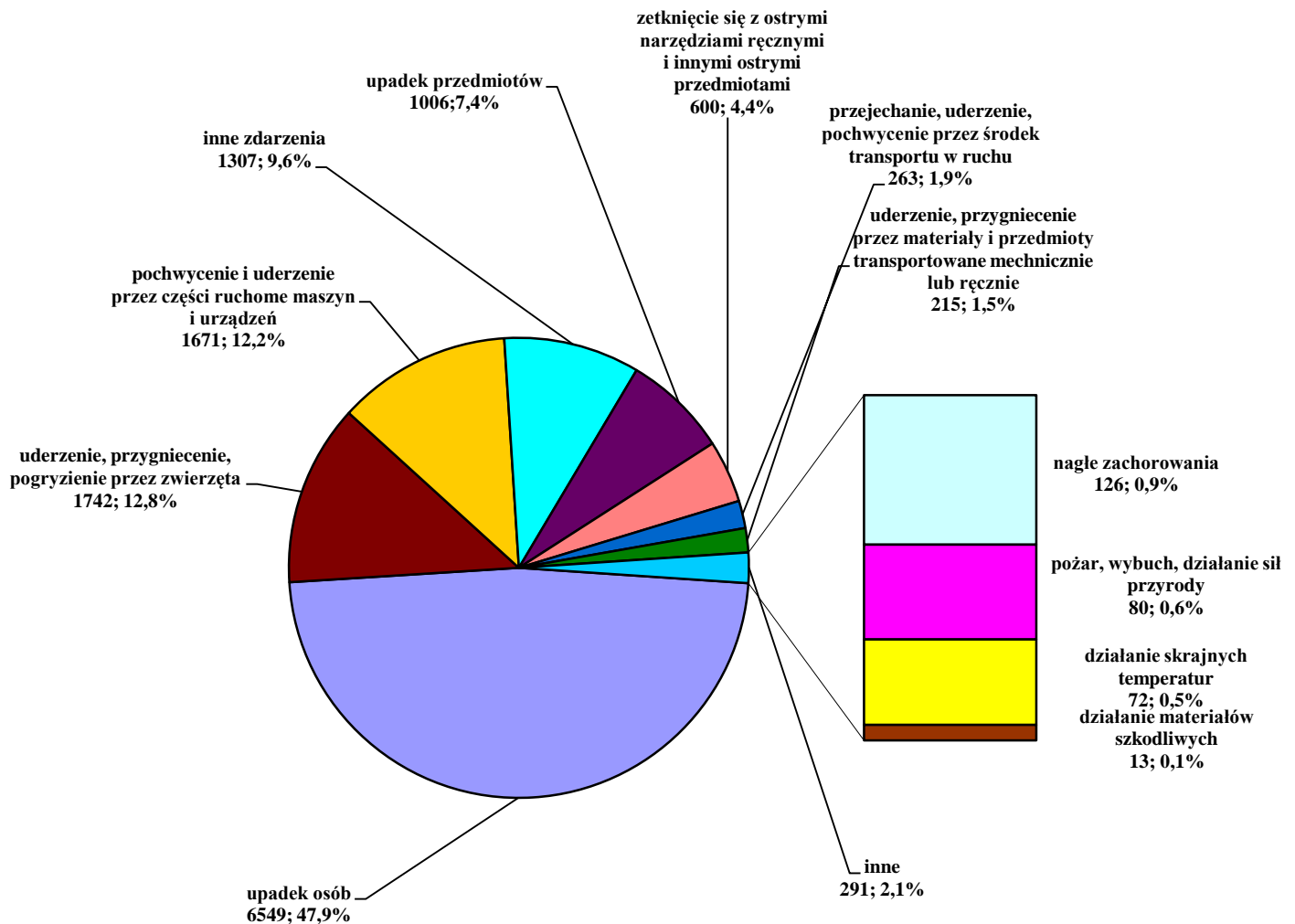
Rejestrowane od wielu lat duże zróżnicowanie wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami wynika przede wszystkim z różnic w ukształtowaniu terenu, warunków klimatycznych regionu, specyfiki produkcji rolnej na danym obszarze oraz sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych. Zestawienie danych na temat wskaźnika wypadkowości w latach 2007-2016 stanowi **załącznik nr 3**.

2.2.2. Struktura wypadków według grup zdarzeń

Struktura grup wypadkowych (wg zdarzeń powodujących urazy) nie uległa istotnym zmianom. Prawie połowę (6 549, tj. 47,9%) wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań w 2016 r. stanowiły zdarzenia z grupy *upadek osób*, 1742 (14,7%) – *pochwylenia i uderzenia przez ruchome części maszyn i urządzeń*, a 1671 (12,2%) – *uderzenia, przygniecenia i pogryzienia przez zwierzęta*. Liczbę wypadków, w następstwie których wypłacono jednorazowe odszkodowania w latach 2007-2016, według grup wypadkowych zestawiono w **załączniku nr 4**.

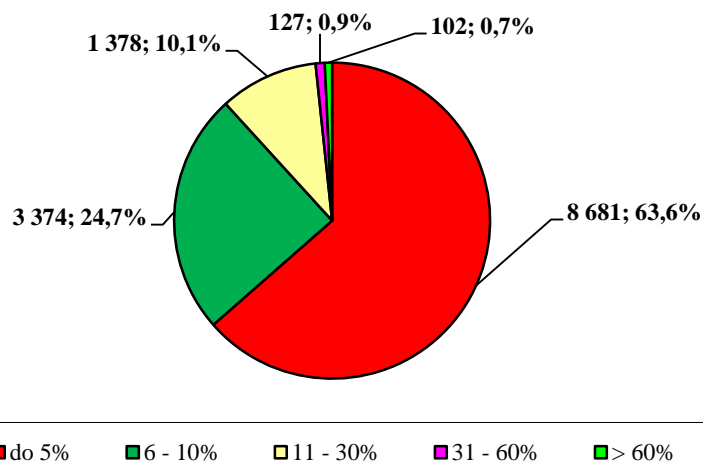
Struktura wypadków w 2016 r. według grup wypadkowych

2.2.3. Skutki zdrowotne wypadków przy pracy rolniczej

Dokonano oceny uszczerbku na zdrowiu w 16 863 sprawach wypadkowych. W 3 284 przypadkach nie orzeczono uszczerbku na zdrowiu (sprawy te stanowiły ok. 19,5% wypadków kierowanych do orzecznictwa lekarskiego). Większość wypadków zakończonych przyznaniem odszkodowania (63,5%) spowodowało uszczerbki na zdrowiu nie przekraczające 5%. Udział wypadków z uszczerbkiem powyżej 60% od kilku lat utrzymuje się na poziomie (0,6-0,8%).

Struktura wypadków w 2016 r.
wg orzeczonego uszczerbku na zdrowiu

Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań w latach 2007-2016,
według orzeczonego uszczerbku na zdrowiu

Liczba wypadków z uszczerbkiem na zdrowiu	Rok									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
do 5%	11 979	11 356	11 084	10 729	10 444	10 569	10 045	9 992	9 164	8 681
6-10%	4 482	4 374	4 400	4 128	4 138	4 085	3 904	3 849	3 509	3 374
11-30%	1 929	1 899	1 840	1 752	1 713	1 590	1 607	1 558	1 487	1 378
31-60%	195	200	160	166	158	173	133	139	133	127
> 60%	138	127	136	122	121	120	117	111	87	102
Suma	18 723	17 956	17 620	16 897	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662

Udział procentowy uszczerbku na zdrowiu w poszczególnych grupach wypadkowych

Grupa wypadkowa	Udział % uszczerbku w grupie wypadkowej						Liczba poszkodowanych z ustaloną niezdolnością do samodzielnej egzystencji
	do 5%	6-10%	11-20%	21-30%	31-60%	powyżej 60%	
02 upadek osób	57,3	30,0	10,7	1,2	0,5	0,3	14
03 upadek przedmiotów	76,3	15,3	6,4	1,3	0,3	0,4	1
04 zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i innymi ostrymi przedmiotami	82,6	12,7	3,7	0,5	0,5	0,0	0
05 uderzenie, przygnięcie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	78,6	13,4	6,4	0,4	0,8	0,4	1
06 przejechanie, uderzenie, pochwylenie przez środek transportu w ruchu	41,4	24,7	15,2	5,7	2,7	10,3	1
07 pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	64,8	21,2	9,6	1,8	2,1	0,5	5
08 uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta	68,6	23,6	6,0	0,7	0,5	0,6	0
09 pożar, wybuch, działanie sił przyrody	66,2	16,3	7,5	5	2,5	2,5	2
10 działanie skrajnych temperatur	75,0	18,0	2,8	1,4	1,4	1,4	0
11 działanie materiałów szkodliwych	53,8	15,4	15,4	7,7	0,0	7,7	0
12 nagle zachorowania	40,5	26,2	11,9	4,8	5,5	11,1	0
13 inne zdarzenia	71,0	19,5	5,7	1,1	1,8	0,9	2
Ogółem	63,6	24,7	8,8	1,3	0,9	0,7	26

Niezdolność do samodzielnej egzystencji wskutek wypadku przy pracy rolniczej orzeczono u 26 osób (0,19% wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań). Najczęściej była ona skutkiem zdarzeń z grup: *upadek osób* i *uderzenie i przygniecenie przez części ruchome maszyn i urządzeń*.

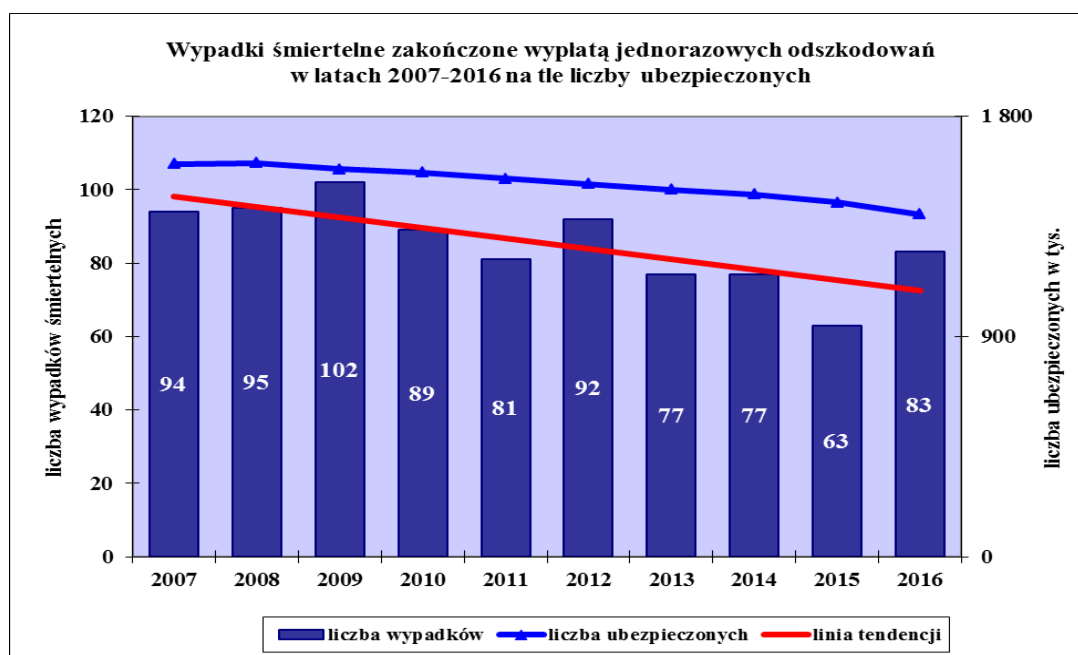
Wskutek wypadków przy pracy rolnicy doznali **15 013 urazów powodujących stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu**. Podobnie jak w latach poprzednich na urazy najbardziej narażone były kończyny górne – 7 436 urazy (49,54%) i kończyny dolne – 5 557 urazów (37,02%).

Struktura urazów w 2016 r.

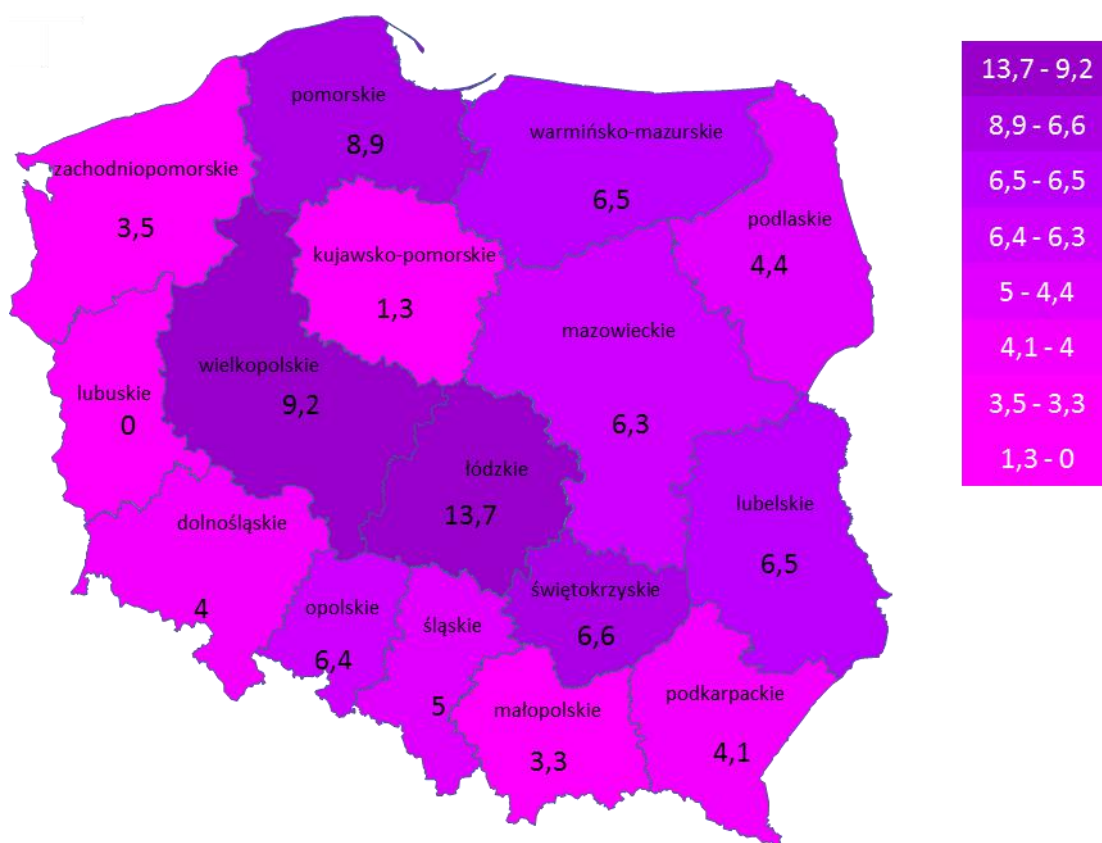
Urazy	Liczba urazów												
	głowy i twarzy	narządu wzroku	narządu słuchu	szyi, krtani, tchawicy i przelyku	klatki piersiowej i ich następstwa	brzucha i ich następstwa	narządów moczowo-płciowych	kręgosłupa, rdzenia kręgowego i ich następstwa	miednicy	kończyn górnych	kończyn dolnych, porażenia i niedowładny poszczególnych nerwów obwodowych	liczba ostrych zranień i ich następstw	
Liczba	15 013	747	161	31	8	355	74	15	533	96	7 436	5 557	0
%	100,00	4,98	1,07	0,21	0,05	2,36	0,49	0,09	3,55	0,64	49,54	37,02	0,00

2.2.4. Wypadki śmiertelne

Wypłacono jednorazowe odszkodowania z tytułu śmierci wskutek 83 wypadków przy pracy rolniczej. To o 20 (31,7%) więcej niż w 2015 r. Liczba wypadków śmiertelnych zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się w ciągu ostatnich dziesięciu lat o 11 (11,7%) – z 94 w 2007 do 83 w 2016 r. Wypadki śmiertelne stanowiły 0,61% wszystkich wypadków zakończonych wypłatą świadczeń. Częstotliwość tych wypadków wynosiła 6,1 na 100 000 ubezpieczonych.

Częstotliwość wypadków śmiertelnych w 2016 r.
(liczba wypadków śmiertelnych na 100 000 ubezpieczonych, wg województw)

Odnotowano duże zróżnicowanie pomiędzy województwami w liczbie wypadków śmiertelnych, przypadających na 100 000 ubezpieczonych (od 0,0 do 13,7). Najwięcej wypadków śmiertelnych na 100 000 ubezpieczonych przypadło w województwach: łódzkim (13,7), wielkopolskim (9,2) i pomorskim (8,9), a najmniej w województwie zachodniopomorskim (3,5), małopolskim (3,3) oraz kujawsko-pomorskim (1,3); w województwie lubuskim nie odnotowano wypadków śmiertelnych. Dane o liczbie wypadków śmiertelnych w latach 2007-2016 według województw zestawiono w **załączniku nr 5**.

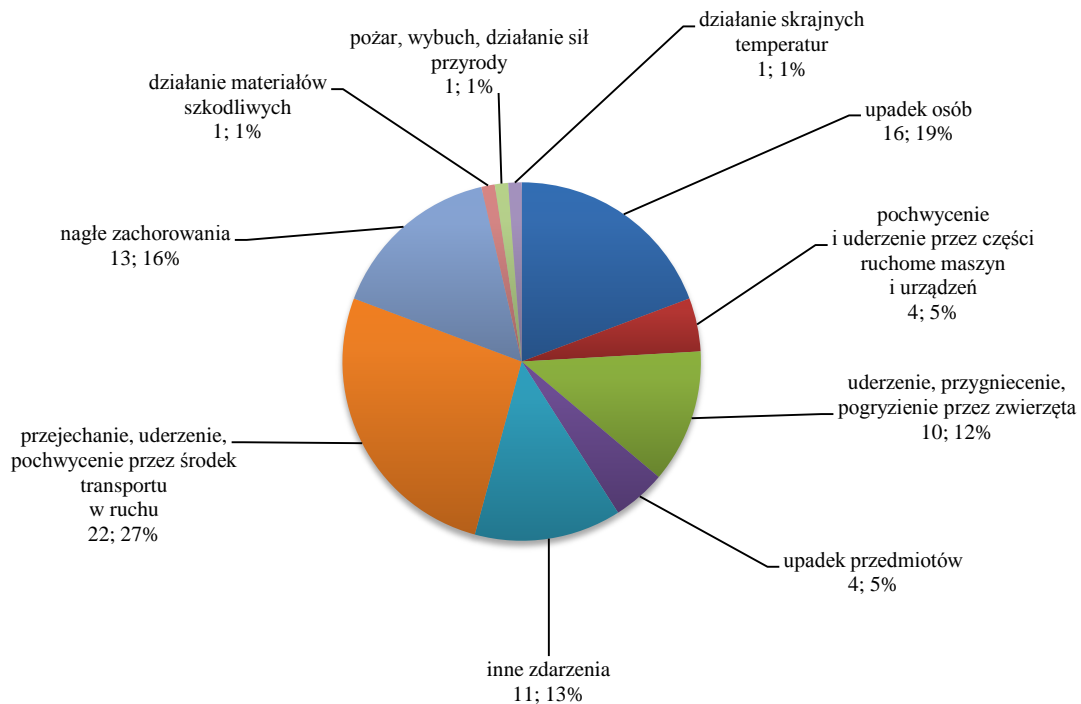
Wiek i płeć ofiar wypadków śmiertelnych w 2016 r.

Wyszczególnienie a – liczba poszkodowanych b – udział % w wypadkach śmiertelnych ogółem:		Razem	Liczba wypadków w grupach wiekowych							
			<18	18-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej
kobiety	a	9	0	0	0	0	2	7	0	0
	b	10,8	0,0	0,0	0,0	0,0	2,4	8,4	0,0	0,0
mężczyźni	a	74	0	0	5	11	19	29	10	0
	b	89,2	0,0	0,0	6,0	13,3	22,9	34,9	12,0	0,0

Wypadkom śmiertelnym ulegli najczęściej mężczyźni (89,2% poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych), w wieku **50-59 lat** (34,9% wszystkich poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych) i **40-49 lat** (22,9%). Wśród ofiar wypadków śmiertelnych było 9 kobiet. Najwięcej

wypadków ze skutkiem śmiertelnym wystąpiło w grupach: *przejechanie, uderzenie i pochwycenie przez środek transportu w ruchu* (22 ofiary), *upadek osób* (16 ofiar), *nagle zachorowania* (13 ofiar) i *inne zdarzenia* (11 ofiar).

**Struktura wypadków śmiertelnych w 2016 r.
wg grup zdarzeń**

W porównaniu do 2015 r. odnotowano zmniejszenie liczby wypadków śmiertelnych w grupach: *pochwycenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń* (o 7), *działanie materiałów szkodliwych* (o 3) i *upadek przedmiotów* (o 3). Wzrosła natomiast liczba wypadków śmiertelnych w grupach *upadek osób* i *uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta* (po 8), *inne zdarzenia* (o 6), *przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu* (o 5) i *nagle zachorowanie* (o 4).

W 2016 r. odnotowano:

- 22 zgony w grupie wypadkowej *przejechanie, uderzenie i pochwycenie przez środek transportu w ruchu*, w tym 13 przejechań lub przygnięć przez ciągniki rolnicze i maszyny rolnicze oraz 9 wypadków komunikacyjnych podczas poruszania się po drogach publicznych; przyczyną tych zdarzeń było nieprzebranie prawa o ruchu drogowym (niedostosowanie prędkości pojazdów do warunków drogowych lub wyprzedzanie w warunkach ograniczonej widoczności przez poszkodowanych rolników lub innych użytkowników drogi), niewłaściwa technika jazdy ciągnikami na terenach o dużym nachyleniu, a także praca pod wpływem alkoholu czy przebywanie w miejscu niedozwolonym;
- 16 zgonów w grupie *upadek osób*; najczęściej były to upadki osób podczas prac w gospodarstwie na wysokości, tj. drabinach, schodach, budynkach gospodarczych

i przyczepach transportowych; były one skutkiem braku właściwych zabezpieczeń podczas pracy na wysokości, złym stanem technicznym drabin, schodów i poddaszy oraz złym stanem psychofizycznym poszkodowanych rolników;

- 13 zgonów w grupie *nagle zachorowania* w trakcie prac polowych i obsługi zwierząt, których przyczyną był nadmierny wysiłek fizyczny i stres, a także długotrwała praca w wysokiej temperaturze otoczenia;
- 11 zdarzeń w grupie *inne zdarzenia*, w tym 8 porażień prądem, których przyczyną był niewłaściwy stan instalacji elektrycznej lub błędy w jej użytkowaniu;
- 10 wypadków w grupie *uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta* – poszkodowani zostali stratowani przez hodowane bydło; przyczyną tych wypadków były błędy w obsłudze zwierząt, agresja zwierzęcia wywołana małym pomieszczeniem oraz użądleniami owadów;
- 4 zdarzenia w grupie *upadek przedmiotów*, najczęstsze w tej grupie wypadki wystąpiły podczas ścinania drzew lub ich gałęzi; ich przyczyną był nieprawidłowy sposób wykonywania czynności i zły stan psychofizyczny rolnika;
- 4 zgony wskutek *pochwycenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń*, miały miejsce podczas obsługi pras do słomy, obsługi rozrzutnika, podczas zbioru zboża oraz w trakcie pracy z pilarką tarczową; wypadki te spowodowane były brakiem osłon i zabezpieczeń oraz wykonywaniem napraw i usuwaniem zapchań przy włączonym napędzie maszyn;
- 1 zgon wskutek *działania skrajnych temperatur* – przyczyną był upał podczas załadunku słomy;
- 1 zgon wskutek *działania materiałów szkodliwych* – zatrucie tlenkiem węgla;
- 1 zgon w grupie *pożar, wybuch, działanie sił przyrody* – przyczyną był wybuch butli gazowej w domu mieszkalnym.

Zestawienie danych o wypadkach śmiertelnych w latach 2007-2016 według grup wypadkowych zawiera **załącznik nr 6**.

B. Choroby zawodowe rolników

Do Oddziałów Regionalnych i Placówek Terenowych KRUS zgłoszono ogółem 326 wniosków o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek choroby zawodowej. Decyzje podjęto wobec 345 spraw (łącznie z wnioskami pozostałymi z 2015 r. i 19 sprawami z odwołań sądowych).

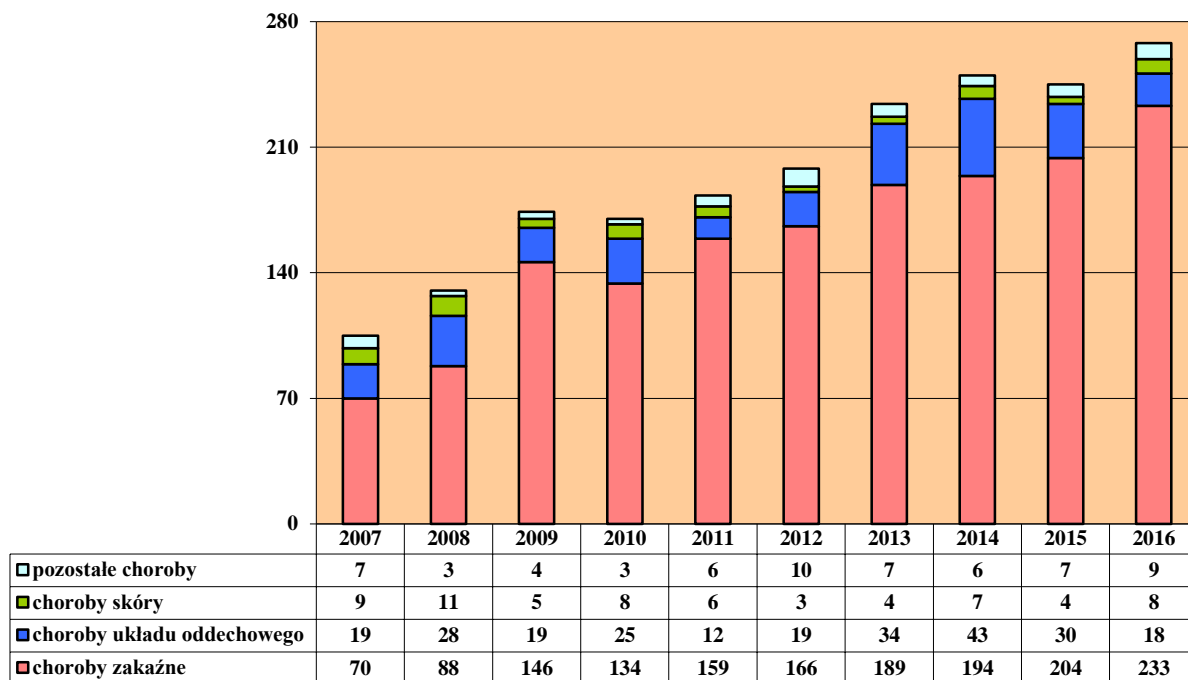
Odmownie rozpatrzono 76 wniosków, w tym w 20 przypadkach wnioskodawcy nie posiadali uprawnień do ubiegania się o świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników, a w 55 przypadkach – z powodu braku uszczerbku na zdrowiu. W jednym przypadku wnioskodawca nie dopełnił obowiązku dostarczenia zaświadczenia o stanie zdrowia (N-14).

Przyznano 268 jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu spowodowanego chorobą zawodową. W porównaniu do 2015 r. wypłacono o 23 (9,4%) odszkodowań więcej. Dominowały choroby zakaźne (233 przypadki) i choroby układu oddechowego (18 przypadków). Odnotowano wzrost zachorowań na choroby zawodowe zakaźne o 29 przypadków oraz choroby skóry o 4, a także spadek liczby chorób zawodowych układu oddechowego o 12. Zestawienie rozpoznanych chorób zawodowych w latach 2007-2016 stanowi **załącznik nr 7**.

Stwierdzone choroby zawodowe, z tytułu których wydano decyzje odmowne w 2016 r.

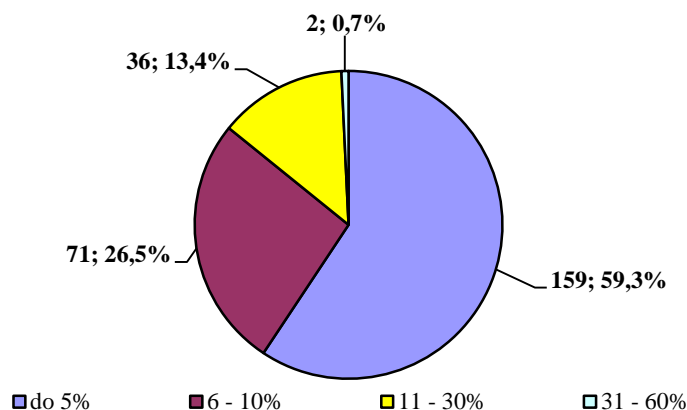
Jednostka lub grupa chorobowa	Pozycja w wykazie chorób zawodowych	Liczba odmów			
		Ogółem	z powodu:		
			braku uprawnień	niestwierdzenia uszczerbku na zdrowiu	niedopełnienia obowiązków przez poszkodowanego
choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa, w tym:	26	72	18	54	1
– borelioza		71	18	53	1
– odkleszczowe zapalenie mózgu		1	0	1	0
zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	7	1	1	0	0
astma oskrzelowa	6	1	0	1	0
obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu typu ślimakowego		1	1	0	0
Suma		76	20	55	1

Liczba chorób zawodowych zakończonych wypłatą jednorazowego odszkodowania w latach 2006 - 2016

Struktura uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby zawodowej w 2016 roku

W większości przypadków (ponad 80% spraw) uszczerbek na zdrowiu wskutek chorób zawodowych nie przekroczył 10%.

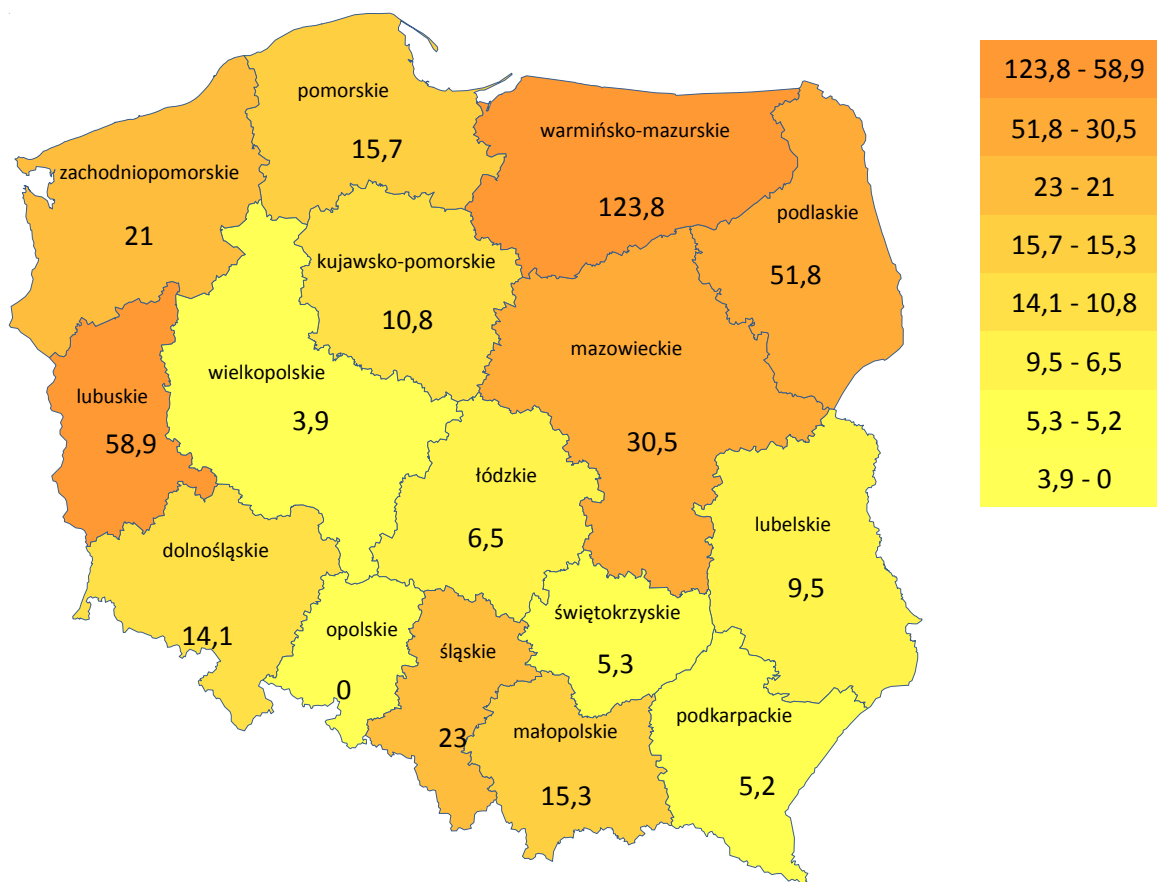
Struktura uszczerbku na zdrowiu dla chorób/grup chorobowych w 2016 r.

% uszczerbek na zdrowiu	astma oskrzelowa	zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	alergiczny nieżyt nosa	choroby skóry	przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	choroby zakaźne w tym:	borelioza	kleszczowe zapalenie opon mózgowych	Suma
do 5%	1	1	0	4	1	158	153	5	165
6-10%	1	6	1	2	4	52	52	0	66
11-30%	1	7	0	2	4	21	19	2	35
31-60%	0	0	0	0	0	2	2	0	2
powyżej 61%	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suma	3	14	1	8	9	233	226	7	268

Zestawienie liczby chorób zawodowych w latach 2007-2016, według orzeczonego uszczerbku na zdrowiu

Liczba chorób z uszczerbkiem	Rok									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
do 5%	28	42	52	63	81	80	109	109	104	159
6 do 10%	43	55	68	61	60	76	85	91	98	71
11 do 30%	26	29	51	42	40	38	36	47	41	36
31 do 60%	7	2	3	3	0	2	3	1	2	2
powyżej 60%	1	2	0	1	2	2	1	2	0	0
Ogółem	105	130	174	170	183	198	234	250	245	268

Liczba chorób zawodowych przypadająca na 100 000 ubezpieczonych w 2016 r.
(według decyzji przyznających jednorazowe odszkodowanie)

W 2016 r. na 100 000 ubezpieczonych w KRUS przypadało 19,9 chorób zawodowych zakończonych przyznaniem jednorazowego odszkodowania. Najwięcej chorób zawodowych rolników stwierdzono w województwach: warmińsko-mazurskim (123,8), lubuskim (58,9), podlaskim (51,8), mazowieckim (30,5) i śląskim (23). Najmniej w świętokrzyskim (5,3), podkarpackim (5,2) i wielkopolskim (3,9), natomiast w opolskim żadnej nie odnotowano. Dane o liczbie chorób zawodowych w latach 2007-2016 według województw zawiera **załącznik nr 8**.

Wiek i płeć osób, u których w 2016 r. stwierdzono uszczerbek na zdrowiu wskutek chorób zawodowych

Wyszczególnienie	Razem	Liczba chorób w grupach wiekowych								
		<18	18-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej	
kobiety	a	130	0	0	2	7	44	71	4	2
	b	48,4	0,0	0,0	0,7	2,6	16,4	26,5	1,5	0,7
mężczyźni	a	138	0	0	1	9	34	76	16	2
	b	51,6	0,0	0,0	0,4	3,4	12,7	28,4	6,0	0,7

Najwięcej chorób zawodowych odnotowano u osób w wieku: **50-59 lat** (28,4% ogółu chorujących stanowili mężczyźni, a 26,5% kobiety), **40-49 lat** (16,4% kobiety i 12,7% mężczyźni).

II. Działania Prewencyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

1. Formy i kierunki działalności prewencyjnej KRUS

Działania Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym rolników, prowadzone od 1993 r. na terenie całego kraju, realizowane są zgodnie z postanowieniami **ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. 2016, poz. 277)**.

W **art. 63** ustawodawca zobowiązał Kasę do:

- 1) analizowania przyczyn wypadków i chorób zawodowych;
- 2) prowadzenia dobrowolnych nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych w zakresie zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym;
- 3) upowszechniania wśród ubezpieczonych wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia;
- 4) podejmowania starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników.

Prezes Kasy, w porozumieniu z Radą Rolników i ministrami właściwymi do spraw: zdrowia, zabezpieczenia społecznego, rozwoju wsi, określił w 1995 r. *Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym*, będące zaleceniami dotyczącymi wyposażenia gospodarstwa, zabezpieczenia osób w nim pracujących oraz sposobu wykonywania czynności związanych z działalnością rolniczą, które zostały uaktualnione w 2008 r. i dostosowane do obowiązujących w krajach Unii Europejskiej unormowań prawnych i dobrych praktyk rolniczych. Upowszechnianie tych zasad jest głównym celem działań prewencyjnych realizowanych przez jednostki terenowe Kasy.

Art. 56 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników umożliwia Prezesowi KRUS dochodzenie od dostawców wyrobów i usług dla rolnictwa – których wadliwość była wyłączną lub główną przyczyną wypadków przy pracy rolniczej albo choroby zawodowej – zwrotu wypłaconych poszkodowanym rolnikom świadczeń z tytułu ubezpieczenia.

W oparciu o analizę przyczyn i okoliczności zgłoszonych wypadków oraz chorób zawodowych Prezes Kasy ustanowił w 2016 r. następujące **kierunki działalności prewencyjnej KRUS**:

- a) upowszechnianie *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym* oraz *Wykazu czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat* wśród rolników, ich rodzin i dzieci oraz osób związanych ze środowiskiem wiejskim;
- b) oddziaływanie na likwidację zagrożeń i zapobieganie najczęściej występującym wypadkom z grup: *upadek osób; pochwylenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń; uderzenie; przygnięcie i pogryzienie przez zwierzęta; upadek przedmiotów* oraz *inne zdarzenia* poprzez popularyzowanie:
  - poprawy stanu nawierzchni podwórzy i ciągów komunikacyjnych w gospodarstwach;
  - stosowania ochron pracy;
  - używania podczas pracy na wysokości podestów i drabin, posiadających zabezpieczenie przed przechyłem i osunięciem;
  - likwidowania progów i uskoków w budynkach i przejściach;
  - prawidłowego sposobu wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych;
  - dbania o wyposażenie maszyn i urządzeń w osłony i zabezpieczenia ich ruchomych elementów;
  - zapoznawania się z instrukcjami obsługi stosowanych maszyn i urządzeń;
  - zasad wyłączania napędu maszyn i urządzeń podczas wykonywania ich napraw i regulacji;

- prawidłowego zabezpieczania maszyn, urządzeń i narzędzi trakcie postoju i w ruchu;
  - stosowania zasad bezpiecznego pozyskiwania drewna na potrzeby gospodarstwa rolnego;
  - bezpiecznego agregowania maszyn i urządzeń rolniczych;
  - konieczności zapewnienia zwierzętom dobrostanu i odpowiedniego traktowania, poznanie ich fizjologii i naturalnych zachowań;
  - dbałości o stan psychofizyczny rolnika – zdrowy styl życia, diagnostykę i zapobieganie chorobom, prawidłową organizację pracy, m.in. przeciwdziałanie spiętrzeniu prac i przemęczeniu, a także popularyzowanie sposobów zapobiegania przeciążeniom układu ruchu;
- c) oddziaływanie na rzecz właściwej produkcji i dystrybucji środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej poprzez:
- informowanie rolników o wyrobach oznaczonych *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* oraz posiadających wyróżnienia targowe Prezesa KRUS pn. *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwach rolnych* i zachęcanie do ich nabywania i stosowania;
  - prowadzenie postępowań prewencyjnych i regresowych w celu eliminowania z rynku wyrobów, których wady konstrukcyjne, wykonanie lub błędne informacje w instrukcji były lub mogą być przyczyną wypadku lub stanowić zagrożenie dla użytkowników;
- d) informowanie rolników o sposobach zapobiegania chorobom zawodowym – głównie o zapobieganiu ukąszeniom przez kleszcze oraz o zasadach postępowania w przypadku ukąszenia;
- e) zapoznavanie rolników z zasadami postępowania w razie wypadku oraz podstawowymi sposobami udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Ponadto Prezes Kasy zobowiązał Dyrektorów Oddziałów Regionalnych do nadzorowania prawidłowego określania przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników i prowadzenia adekwatnych do nich działań prewencyjnych, zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników i wymienionymi wyżej kierunkami działalności prewencyjnej.

2. Analiza przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego co roku dokonuje analizy przyczyn i okoliczności zgłaszanych wypadków przy pracy rolniczej. Służy to rozpoznaniu występujących zagrożeń wypadkowych i chorobowych w gospodarstwach rolnych oraz planowaniu efektywnej profilaktyki.

Pracownicy Kasy identyfikują przyczyny wypadków i wydają poszkodowanym lub ich rodzinom zalecenia prewencyjne w celu ograniczenia ryzyka ponownego zaistnienia wypadku, w oparciu o informacje pozyskiwane od poszkodowanych i świadków zdarzeń, ustalenia dokonane podczas oględzin miejsc i przedmiotów związanych z wypadkami, stwierdzone metody pracy i stan stosowanych środków technicznych, przy użyciu których dochodziło do wypadków, dokumentację medyczną związaną z udzieleniem pierwszej pomocy lekarskiej i dokumentację uzyskaną od organów ścigania.

Analiza przyczyn i okoliczności wypadków, w których zakończono postępowanie powypadkowe w okresie od 1.01.2016 r. do 31.12.2016 r.

Postępowanie dowodowe prowadzono w sprawie 19 251 wypadków (w tym 1 474 zgłoszonych w poprzednich latach). Za wypadki przy pracy rolniczej proponowano uznać 17 551 zdarzeń.

2.1. Powierzchnia i profil gospodarstw, w których zgłoszono wypadki

Ponad 80% wypadków odnotowano w gospodarstwach rolnych o powierzchni nieprzekraczającej 15 ha przeliczeniowych, w większości (45%) w gospodarstwach od 1 do 5 ha przeliczeniowych. Najwięcej wypadków (63,5%) zgłoszono w gospodarstwach rolnych o mieszanym profilu produkcji. Duża liczba wypadków wystąpiła również u rolników prowadzących gospodarstwa rolne o profilu roślinnym, w których uprawiane były zboża i inne uprawy rolne (18,1%) oraz w gospodarstwach z chowem i hodowlą bydła (8,6%), a także z produkcją warzywniczą, sadowniczą i ogrodniczą (5,7%).

Wielkość powierzchni gospodarstw, w których odnotowano zgłoszone wypadki w latach 2015-2016

Lp.	Powierzchnia gospodarstwa w ha przeliczeniowych	2015	2016	Udział w procentach		2016-2015	2016/2015 w %
				2015	2016		
1	0,00-1,00	1 217	1 158	6,7	6,6	-59	95,2
2	1,01-5,00	6 846	6 558	37,7	37,4	-288	95,8
3	5,01-10,00	4 298	4 114	23,7	23,4	-184	95,7
4	10,01-15,00	2 173	2 147	12,0	12,2	-26	98,8
5	15,01-20,00	1 211	1 184	6,7	6,7	-27	97,8
6	20,01-30,00	1 194	1 133	6,6	6,5	-61	94,9
7	30,01-40,00	491	545	2,7	3,1	54	111,0
8	40,01-50,00	290	276	1,6	1,6	-14	95,2
9	50,01-100,00	319	348	1,8	2,0	29	109,1
10	>100	112	88	0,6	0,5	-24	78,6
Ogółem		18 151	17 551	100,0	100,0	-600	96,7

Profil produkcji gospodarstw, w których zgłoszono wypadki w latach 2015-2016

Lp.	Profil produkcji	Liczba wypadków		Udział w %		2016/2015	2016/2015 w %
		2015	2016	2015	2016		
1	produkcja mieszana	11 899	11 145	65,6	63,5	-754	93,7
2	produkcja roślinna - zboża i inne uprawy rolne	3 182	3 175	17,5	18,1	-7	99,8
3	produkcja roślinna - warzywnictwo, sadownictwo i ogrodnictwo	931	1 003	5,1	5,7	72	107,7
4	produkcja roślinna - inne	276	251	1,5	1,4	-25	90,9
5	chów i hodowla zwierząt - bydło	1 425	1 515	7,9	8,6	90	106,3
6	chów i hodowla zwierząt - trzoda chlewna	145	153	0,8	0,9	8	105,5
7	chów i hodowla zwierząt - inne	132	128	0,7	0,7	-4	97,0
8	działy specjalne	152	163	0,8	0,9	11	107,2
9	inne niewymienione	9	18	0,0	0,1	9	200,0
Ogółem		18 151	17 551	100,0	100,0	-600	96,7

2.2. Miejsce zdarzenia

Najczęściej do wypadków dochodziło na podwórzu i w obejściu gospodarstwa (42,1%), w pomieszczeniach produkcyjnych (29,0%) oraz podczas prac na polach i łąkach (12,5%).

Struktura wypadków w latach 2015-2016, według miejsca zdarzenia

Lp.	Miejsce zdarzenia	Liczba wypadków		Udział w %		2016/2015	2016/ 2015 w %
		2015	2016	2015	2016		
1	podwórze, obejście	7 470	7 382	41,2	42,1	-88	98,8
2	pomieszczenie produkcyjne (budynki gospodarcze i inwentarskie)	5 550	5 085	30,6	29,0	-465	91,6
3	pola, łąki, sady, tunele foliowe, szklarnie itp.	2 295	2 197	12,6	12,5	-98	95,7
4	magazyny oraz składowiska (wiaty garażowe, silosy i stodoły)	1 160	1 209	6,4	6,9	49	104,2
5	pomieszczenia nieprodukcyjne (budynki mieszkalne, letnie kuchnie, altany)	592	551	3,3	3,1	-41	93,1
6	ciągi komunikacyjne w obrębie gospodarstwa	404	408	2,2	2,3	4	101,0
7	trasy komunikacyjne poza gospodarstwem (drogi, ścieżki, chodniki itp.)	357	408	2,0	2,3	51	114,3
8	lasy	147	132	0,8	0,8	-15	89,8
9	poza gospodarstwem rolnym (banki, urzędy, sklepy itp.)	51	49	0,3	0,3	-2	96,1
10	środki transportu	24	27	0,1	0,2	3	112,5
11	pozostałe, niewymienione miejsca wypadku	101	103	0,6	0,6	2	102,0
Razem		18 151	17 551	100,0	100,0	-600	96,7

2.3. Rodzaj wykonywanej pracy

Większość wypadków odnotowano podczas prac związanych z obsługą zwierząt (22,9%), przemieszczania się po gospodarstwie bez obciążenia, do i z miejsca (13,4%), ręcznych prac transportowych, np. chodzenia z przenoszeniem w rękach, na barku (11,8%) oraz pozyskiwania i obróbki drewna (9,0%).

Struktura wypadków w latach 2015-2016 według rodzaju wykonywanej pracy

Lp.	Rodzaj wykonywanej pracy	Liczba wypadków		Udział w %		2016 -2015	2016/2015 w %
		2015	2016	2015	2016		
1	obsługa zwierząt (karmienie, dojenie, zabiegi zoohigieniczne, przepędzanie, transport itp.)	3 925	4016	21,6	22,9	91	102,3
2	przemieszczanie się bez obciążenia, do i z miejsca	2 496	2357	13,8	13,4	-139	94,4
3	ręczne prace transportowe (chodzenie z przenoszeniem w rękach, na barku itp.)	2 237	2067	12,3	11,8	-170	92,4
4	pozyskiwanie i obróbka drewna (przygotowanie opalu, materiału budowlanego itp.)	1 570	1581	8,6	9,0	11	100,7
5	prace polowe z maszynami w polu, sadzie, na łące itp.	1 356	1396	7,5	8,0	40	102,9
6	prace na wysokości (drzewach, stogach, przyzmacach, strychach, poddaszach, rusztowaniach itp.)	1 060	1134	5,8	6,5	74	107,0
7	konserwacja, remont maszyn i urządzeń rolniczych	998	848	5,5	4,8	-150	85,0
8	transport płodów rolnych i środków produkcji	820	830	4,5	4,7	10	101,2
9	konserwacja, remont i budowa obiektów budowlanych	731	617	4,0	3,5	-114	84,4
10	prace porządkowe w obejściu gospodarstwa	600	565	3,3	3,2	-35	94,2
11	prace ręczne w gospodarstwie rolnym, w tym z narzędziami prostymi	499	524	2,7	3,0	25	105,0
12	przygotowanie karmy dla zwierząt (parowanie, rozdrabnianie itp.)	375	356	2,1	2,0	-19	94,9
13	transport ładunków przy pomocy taczek, wózków itp.	229	220	1,3	1,3	-9	96,1
14	prace rolnicze w gospodarstwie domowym	149	149	0,8	0,8	0	100,0
15	złatwianie spraw urzędowych, zakup środków produkcji itp.	98	128	0,5	0,7	30	130,6
16	przetwórstwo rolno-spożywcze	57	57	0,3	0,3	0	100,0
17	pozostałe prace	951	706	5,2	4,0	-245	74,2
Razem		18 151	17 551	100,0	100,0	-600	96,7

2.4. Wypadki z udziałem maszyn i urządzeń stosowanych w działalności rolniczej

Wypadki związane z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych stanowiły 35,6% wszystkich zdarzeń poddanych analizie w okresie sprawozdawczym. Było ich 6 244. Większość miała miejsce podczas obsługi ciągników rolniczych (1 435 wypadków, tj. 8,2 % analizowanych w okresie sprawozdawczym wypadków), środków transportowych – przyczep wozów konnych, samochodów (1 119 wypadków, tj. 6,4%), pilarek łańcuchowych (694 wypadki, tj. 4,0%), pilarek tarczowych (667 wypadków, tj. 3,8%) i elektronarzędzi ręcznych (405 wypadków, tj. 2,3%). Najczęściej dochodziło do pochycenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń, głównie przez pilarki tarczowe i łańcuchowe oraz elektronarzędzia. Liczne były też upadki osób podczas wchodzenia i schodzenia na maszyny i urządzenia, a także urazy kończyn podczas zeskakiwania z nich. Do dużej liczby zdarzeń wypadkowych dochodziło również podczas agregowania maszyn rolniczych (najwięcej przy sprzęganiu ze środkami transportowymi oraz maszynami i urządzeniami uprawowymi).

Struktura wypadków w latach 2015-2016, według rodzaju maszyn i urządzeń

Lp.	Rodzaj maszyn/urządzeń	Liczba wypadków		Udział w %		2016 -2015	2016/ 2015 w %
		2015	2016	2015	2016		
1	ciągniki rolnicze	1 437	1 435	7,9	8,2	-2	99,9
2	środki transportowe (przyczepy, wozy konne, samochody itp.)	1 139	1 119	6,3	6,4	-20	98,2
3	pilarki łańcuchowe	687	694	3,8	4,0	7	101,0
4	pilarki tarczowe	749	667	4,1	3,8	-82	89,1
5	elektonarzędzia ręczne	475	405	2,6	2,3	-70	85,3
6	maszyny i urządzenia uprawowe	430	391	2,4	2,2	-39	90,9
7	kombajny zbożowe	229	243	1,3	1,4	14	106,1
8	maszyny do zbioru siana, słomy i zielonek	188	174	1,0	1,0	-14	92,6
9	środki komunikacyjne (samochody, motocykle, rowery itp.)	183	176	1,0	1,0	-7	96,2
10	rozzutniki obornika	181	169	1,0	1,0	-12	93,4
11	urządzenia i przenośniki magazynowe	135	136	0,7	0,8	1	100,7
12	kombajny i inne maszyny do zbioru okopowych	116	145	0,6	0,8	29	125,0
13	maszyny i urządzenia stosowane do obsługi zwierząt	149	127	0,8	0,7	-22	85,2
14	siewniki do zboża	88	98	0,5	0,6	10	111,4
15	rozsiewacze nawozów	63	84	0,3	0,5	21	133,3
16	opryskiwacze	83	56	0,5	0,3	-27	67,5
17	sadzarki do ziemniaków	50	48	0,3	0,3	-2	96,0
18	obrabiarki skrawające	52	39	0,3	0,2	-13	75,0
19	pozostałe maszyny i urządzenia	33	38	0,2	0,2	5	115,2
	Razem	6 467	6 244	35,6	35,6	-223	96,6

2.5. Wypadki według pory dnia, dni tygodnia

Większość zdarzeń (48,0%) odnotowano po południu, w godzinach od 12⁰⁰-18⁰⁰. Najwięcej w poniedziałki i soboty.

Wypadki w latach 2015-2016, według pory dnia

Lp.	Pora dnia	Liczba wypadków		Udział w %	
		2015	2016	2015	2016
1	rankiem (06:01 do 12:00)	6 559	6 394	36,1	36,4
2	po południu (12:01 do 18:00)	8 721	8 427	48,0	48,0
3	wieczorem (18:01 do 24:00)	2 656	2 536	14,6	14,4
4	nocą (00:01 do 6:00)	215	194	1,2	1,1
Ogółem		18 151	17 551	100,0	100,0

Wypadki według dni tygodnia

Lp.	Dzień tygodnia	Liczba wypadków		Udział w %	
		2015	2016	2015	2016
1	poniedziałek	2 980	2 801	16,4	16,0
2	wtorek	2 611	2 594	14,4	14,8
3	środa	2 569	2 610	14,2	14,9
4	czwartek	2 628	2 498	14,5	14,2
5	piątek	2 752	2 618	15,2	14,9
6	sobota	3 118	3 054	17,2	17,4
7	niedziela	1 493	1 376	8,2	7,8
Ogółem		18 151	17 551	100,0	100,0

2.6. Przyczyny wypadków

Przyczyny wypadków w latach 2015-2016, według kategorii

Lp.	Kategoria przyczyn	Liczba wypadków		Udział w %	
		2015	2016	2015	2016
1	niewłaściwy stan maszyn, urządzeń, narzędzi i obiektów budowlanych	2 229	2 040	12,3	11,6
2	niewłaściwa organizacja pracy	13 448	12 944	74,1	73,8
3	stan psychofizyczny rolnika niezapewniający bezpiecznego wykonywania pracy	324	383	1,8	2,2
4	nieprawidłowe postępowanie rolnika	1 308	1 326	7,2	7,6
5	inne przyczyny	842	858	4,6	4,9
Ogółem		18 151	17 551	100,0	100,0

Przyczyną większości wypadków były niewłaściwa organizacja pracy (73,8%) i niewłaściwy stan maszyn, urządzeń, narzędzi i obiektów budowlanych (11,6%), w tym:

- niewłaściwa organizacja stanowiska pracy (27,7%): zły stan nawierzchni podwórzy i ciągów komunikacyjnych (śliskie, grząskie, nierówne), nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, nieodpowiednie przejścia i dojścia, niestosowanie drabin i podestów przy pracy na wysokości;
- niewłaściwa obsługa i warunki bytowe oraz reakcje zwierząt na nieznane bodźce i otoczenie (ból, strach, hałas, podejście do zwierzęcia bez uprzedzenia głosem, wymuszoną pozycję ciała), narowistość i agresja zwierząt (13,8%);
- nieużywanie ochron pracy przez rolnika (10,4%): niestosowanie obuwia roboczego lub stosowanie obuwia nieodpowiedniego, wyeksploatowanego albo zabrudzonego, nieużywanie środków ochrony indywidualnej;
- brak lub niewłaściwe posługiwanie się maszynami, urządzeniami i narzędziami (10,0%): niewłaściwe uchwycenie i trzymanie narzędzi, niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu;

- zachowanie rolnika (8,1%): niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia, wykonywanie czynności bez usunięcia zagrożenia (np. niewyłączenie maszyny lub nieodłączenie napięcia);
- nieprawidłowe postępowanie rolnika spowodowane świadomym działaniem (6,2%) – niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności lub niewłaściwym tempem pracy, pośpiechem;
- wady konstrukcyjne lub niewłaściwe rozwiązania techniczne i ergonomiczne maszyn, narzędzi i urządzeń (5,5%): brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia, wadliwie skonstruowane drabiny (bez zabezpieczeń przed przechyłem, osunięciem, o złym rozstawie szczebli itp.).

Najczęstsze przyczyny wypadków w 2015 i 2016 r.

Lp.	Przyczyna	Liczba wypadków		Udział w %		2016 -2015	2016/ 2015 w %
		2015	2016	2015	2016		
1	zły stan nawierzchni podwórzy, ciągów komunikacyjnych (śliskie, grząskie, nierówne)	2 634	2 603	14,5	14,8	-31	98,8
2	reakcja na nieznanne bodźce i otoczenie (ból, strach, hałas, podejście do zwierzęcia bez uprzedzenia głosem, wymuszona pozycja ciała itp.)	1 483	1 406	8,2	8,0	-77	94,8
3	brak obuwia roboczego lub nieodpowiednie, wyeksploatowane albo zabrudzone obuwie robocze	1 485	1 385	8,2	7,9	-100	93,3
4	niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi	957	998	5,3	5,7	41	104,3
5	niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia	952	957	5,2	5,5	5	100,5
6	nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp.	774	819	4,3	4,7	45	105,8
7	niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności	640	596	3,5	3,4	-44	93,1
8	wady konstrukcyjne (budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe)	596	560	3,3	3,2	-36	94,0
9	narowistość, agresja zwierząt	609	542	3,4	3,1	-67	89,0
10	niewłaściwe tempo pracy, pośpiech	421	458	2,3	2,6	37	108,8
11	nieodpowiednie przejścia i dojścia (niewydzielone lub źle wydzielone oraz nieuprzątnięte ciągi komunikacyjne)	463	455	2,6	2,6	-8	98,3
12	ukształtowanie terenu poza obejściem gospodarstwa	424	433	2,3	2,5	9	102,1
13	brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia	424	403	2,3	2,3	-21	95,0
14	nieprawidłowo skonstruowane drabiny (brak zabezpieczeń przed przechyłem i osunięciem, zły rozstaw szczebli itp.)	400	366	2,2	2,1	-34	91,5
15	niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu	310	330	1,7	1,9	20	106,5
16	nieużywanie środków ochrony indywidualnej	344	260	1,9	1,5	-84	75,6
17	niestosowanie drabin, podestów itp. przy pracach na wysokości, schodzeniu z przyczep oraz innych maszyn i urządzeń	271	242	1,5	1,4	-29	89,3
18	nadmierny wysiłek fizyczny	191	232	1,1	1,3	41	121,5
19	niewłaściwy sposób obsługi zwierząt	223	195	1,2	1,1	-28	87,4
20	nieprawidłowe ułożenie ładunku, brak zabezpieczenia ładunku przed osunięciem i upadkiem ze środka transportu	178	184	1,0	1,0	6	103,4
21	wykonywanie czynności bez usunięcia zagrożenia	190	182	1,0	1,0	-8	95,8
22	nieodpowiednie rozmieszczenie i składowanie przedmiotów pracy	201	179	1,1	1,0	-22	89,1
23	niewłaściwa koordynacja prac zbiorowych	204	167	1,1	1,0	-37	81,9
24	wykonywanie pracy ręcznie zamiast przy użyciu maszyn i urządzeń	167	162	0,9	0,9	-5	97,0
25	wykonywanie pracy w niepełnej obsadzie osobowej	169	146	0,9	0,8	-23	86,4
26	pozostałe	4 005	3 291	22,1	18,8	-714	82,2
Ogółem		18 151	17 551	100,0	100,0	-600	96,7

2.7. Grupy wypadkowe

Najliczniejszą grupę wypadków, tak jak w poprzednich latach, stanowiły *upadki osób* – 8 212 wypadki, tj. 46,8%. Kolejne liczne grupy wypadkowe to: *uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta* – 2 253 wypadki (12,8%), *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* – 2 104 wypadki (12,0%), *inne zdarzenia* – 1 854 wypadki (10,6%), *upadek przedmiotów* – 1 243 wypadki (7,1%), *zestknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami* – 809 wypadków (4,6%). W ośmiu grupach wypadkowych odnotowano zmniejszenie liczby wypadków, a w czterech wzrost. Największy spadek liczby wypadków w porównaniu do 2015 r. odnotowano w grupach *upadek osób* (o 203), *uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta* (o 160), *upadek przedmiotów* (o 102). Szczegóły w tabeli poniżej.

Struktura wypadków w latach 2015-2016, według grup zdarzeń

Grupa wypadkowa	Liczba wypadków		Różnica wypadków 2016-2015	Udział w % 2016/2015	Udział w wypadkach ogółem w %	
	2015	2016			2015	2016
upadek osób	8 415	8 212	-203	97,6	46,4	46,8
upadek przedmiotów	1 345	1 243	-102	92,4	7,4	7,1
zestknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	859	809	-50	94,2	4,7	4,6
uderzenie i przygniecenie przez przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	252	277	25	109,9	1,4	1,6
przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	314	345	31	109,9	1,7	2,0
pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	2 182	2 104	-78	96,4	12,0	12,0
uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	2 413	2 253	-160	93,4	13,3	12,8
pożar, wybuch, działanie sił przyrody	140	113	-27	80,7	0,8	0,6
działanie skrajnych temperatur	165	169	4	102,4	0,9	1,0
działania materiałów szkodliwych	37	12	-25	32,4	0,2	0,1
nagle zachorowania	129	160	31	124,0	0,7	0,9
inne zdarzenia	1 900	1 854	-46	97,6	10,5	10,6
Ogółem	18 151	17 551	-600	96,7	100,0	100,0

Okoliczności i przyczyny wypadków w grupach wypadkowych (w kolejności od najliczniejszej grupy do najmniej licznej)

Grupa 2 – *upadek osób*

Analizie poddano 8 212 wypadki, co stanowiło 46,8% wszystkich zakończonych postępowań powypadkowych w okresie sprawozdawczym. Liczba ich w porównaniu do 2015 r. zmniejszyła się o 203, tj. o 2,4%. Wśród *upadków osób* odnotowano:

- 2 836 (16,2%) na nawierzchni podwórzy, pól, ciągów komunikacyjnych itp.;
- 2 229 (12,7%) z wysokości (drabin, schodów, podestów, strychów, drzew itp.);
- 1 280 (7,3%) z ciągników, przyczep i maszyn rolniczych;
- 1 279 (7,3%) na nawierzchni w pomieszczeniach inwentarsko-gospodarczych;
- 182 (1%) ze środków transportowych;
- 406 (2,3%) pozostałych upadków osób.

Większość wypadków z tej grupy miała miejsce na podwórzu i obejściu gospodarstwa (3 758 wypadków, tj. 45,8% wszystkich wypadków z tej kategorii), w pomieszczeniach inwentarskich (budynkach gospodarczych i inwentarskich – 1 925 wypadków, tj. 23,4%) oraz na polach i łąkach (1 072 wypadki, tj. 13%). Dochodziło do nich najczęściej podczas:

- przemieszczania się po gospodarstwie – 2 025 wypadków, tj. 24,7%;
- ręcznych prac w gospodarstwie rolnym, w tym przy użyciu narzędziami prostymi – 1 748, tj. 21,3%;
- ręcznych prac transportowych (chodzenia z przenoszeniem w rękach i na barku) – 1 561 wypadki, tj. 19%;
- w trakcie obsługi zwierząt (karmienia, dojenja zabiegów zoohigienicznych, przepędzania, transportu itp.) - 1 356 wypadków, tj. 16,5%;
- prac na wysokości (na drzewach, stogach, przyzmach, strychach, poddaszach, rusztowaniach itp.) - 799 wypadków, tj. 9,7%.

Przyczyną wypadków z grupy *upadek osób* były:

- zły stan nawierzchni podwórzy i ciągów komunikacyjnych (2 347 wypadków);
- niestosowanie obuwia roboczego lub używanie nieodpowiedniego, zabrudzonego, bez protektorowanej podeszwy i usztywnienia kostki (1 120 wypadków);
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów, itp. (719 wypadków);
- wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, itp. (444 wypadki);
- nieodpowiednie przejścia i dojścia - niewydzielone lub źle wydzielone oraz nieuprzątnięte ciągi komunikacyjne (390 wypadków);
- nieprawidłowo skonstruowane drabiny - brak zabezpieczeń przed przechyłem i osunięciem, zły rozstaw szczebli itp. (355 wypadków);
- niedostateczna koncentracja na wykonywanej pracy (329 wypadków);
- ukształtowanie terenu poza obejściem gospodarstwa rolnego - nierówna nawierzchnia pól, łąk, dróg, chodników itp. (326 wypadków);
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech (268 wypadków);
- niestosowanie drabin, podestów itp. przy pracach na wysokości, schodzeniu z przyczep oraz innych maszyn i urządzeń (219 wypadków).

Grupa 8 – uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 2 253 wypadków, co stanowiło 12,8% wszystkich zakończonych postępowań powypadkowych w okresie sprawozdawczym. Liczba ich, w porównaniu do 2015 r., zmniejszyła się o 160, tj. o 6,6%. Większość wypadków (2 183, 96,9%) odnotowano podczas codziennej obsługi zwierząt - zadawania karmy, udoju, zabiegów zoohigienicznych, czyszczenia pomieszczeń inwentarskich w obecności zwierząt oraz przepędzania lub załadunku zwierząt na środki transportu. Dochodziło do nich najczęściej w pomieszczeniach produkcyjnych (1 888 wypadki, tj. 83,8%), na podwórzu gospodarstwa (186 wypadki, tj. 8,2%), a także na polach i łąkach (69 wypadków, tj. 3,1%).

Przyczyną tych zdarzeń były:

- reakcja zwierząt na nieznanne bodźce i otoczenie – ból, strach, hałas, podejście do zwierzęcia bez uprzedzenia głosem, wymuszoną pozycję ciała zwierzęcia itp. (1186 wypadków);
- narowistość, agresja zwierząt (478 wypadków);
- niewłaściwy sposób obsługi zwierząt (157 wypadków);
- reakcja na niewłaściwe warunki bytowania: nadmierne zagęszczenie, brak dostępu do paszy, wody i wybiegów (129 wypadków);

- niedostosowanie budynków do rodzaju prowadzonej produkcji i stosowanej technologii produkcji – ciasnota, brak korytarzy paszowych itp. (79 wypadków);
- nieprawidłowe metody poskramiania (43 wypadki);
- wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt (33 wypadki).

Grupa 7 – pochwylenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń

Zakończono postępowanie dowodowe w 2 104 sprawach, stanowiących 12,0% wszystkich analizowanych w okresie sprawozdawczym. Ich liczba w porównaniu do 2015 r. spadła o 78 (3,6%). Wśród tej grupy wypadkowej odnotowano:

- 1 032 wypadki (5,9%) przy udziale pilarek i innych maszyn skrawających;
- 346 wypadków (2,1%) przy udziale ruchomych elementów elektronarzędzi ręcznych (wiertarek, szlifierek itp.);
- 259 wypadków (1,5%) z udziałem maszyn do produkcji polowej;
- 66 wypadków (0,4%) związanych z użytkowaniem maszyn do obsługi zwierząt (do przygotowywania i zadawania pasz, usuwania obornika itp.);
- 373 wypadki (2%) przy udziale innych maszyn i urządzeń.

Do zdarzeń z grupy 7 najczęściej dochodziło podczas pozyskiwania i obróbki drewna (889, tj. 42,2%), prac z maszynami rolniczymi w polu, sadzie, na łące itp. (307, tj. 14,6%), konserwacji i remontu maszyn rolniczych (229, tj. 10,9%), a także podczas konserwacji, remontu i budowy obiektów budowlanych (210, tj. 10%). Najczęściej wypadki te występowały na terenie obejścia gospodarstwa (1 074), w pomieszczeniach produkcyjnych (360) oraz polach, łąkach, sadach, tunelach foliowych (321) i występowały podczas obsługi pilarek oraz innych maszyn i urządzeń stolarskich (973 – 46,4%) oraz korzystania z elektronarzędzi ręcznych np. wiertarek, szlifierek kątowych (329 – 15,6%).

Przyczynami tych wypadków były:

- niewłaściwy sposób wykonywania pracy: niewłaściwe uchwycenie i trzymanie narzędzi oraz niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia (827 wypadków);
- brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia elementów ruchomych maszyn i urządzeń (279 wypadków);
- wykonywanie różnych prac przy obsłudze maszyn, urządzeń bez usunięcia zagrożenia: niewyłączenie napędu maszyny lub nieodłączenie zasilania (147 wypadków);
- niedostateczna koncentracja na wykonywanej czynności (57 wypadków);
- niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu (50 wypadków);
- wadliwe zainstalowanie, zamocowanie, zawieszenie narzędzi lub obrabianego materiału (46 wypadków);
- nieużywanie ochrony pracy przez rolnika (46 wypadków);
- rażące niedbalstwo (45 wypadków);
- niewłaściwa koordynacja prac zbiorowych, m.in. nieustalenie sposobu komunikacji (43 wypadki);
- niewłaściwa eksploatacja maszyn, urządzeń i narzędzi: nadmierna eksploatacja, użytkowanie niezgodne z instrukcją obsługi lub przeznaczeniem (25 wypadków).

Grupa 3 – upadek przedmiotów

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 1 243 wypadków, które stanowiły 7,6% wszystkich analizowanych zdarzeń. W porównaniu do 2015 r. ich liczba jest mniejsza o 102 (7,6%).

Dochodziło do nich podczas remontu i napraw maszyn rolniczych (222, tj. 17,9%), przygotowywania opału (174, tj. 14%), prac polowych z maszynami rolniczymi (216, tj. 17,4%) oraz transportu płodów rolnych i środków produkcji (129, tj. 10,4%). Najczęściej odnotowywane były w czasie obsługi przyczep transportowych i wozów konnych (284, tj. 22,8%), ciągników rolniczych (142, tj. 11,4%) oraz maszyn i urządzeń uprawowych (87, tj. 7%).

Przyczyny tych wypadków to:

- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi (174 wypadki);
- niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu (166 wypadków);
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia (83 wypadki);
- wykonywanie pracy w niedostatecznej obsadzie osobowej (69 wypadków);
- nieodpowiednie rozmieszczenie i składowanie przedmiotów pracy (67 wypadków);
- nieprawidłowe ułożenie ładunku, brak zabezpieczenia ładunku przed osunięciem i upadkiem ze środka transportu (71 wypadków);
- niestosowanie obuwia roboczego lub używanie nieodpowiedniego, zabrudzonego, bez protektorowanej podeszwy i usztywnienia kostki (40 wypadków);
- niedostateczna koncentracja na wykonywanej czynności (45 wypadków);
- brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia (39 wypadków).

Grupa 4 – zetknięcie z ostrymi narzędziami ręcznymi i innymi ostrymi przedmiotami

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 809 wypadków (5,8% analizowanych). Ich liczba w porównaniu do 2015 r. spadła o 50 (5,8%). Do zetknięcia z ostrymi narzędziami ręcznymi i ostrymi przedmiotami dochodziło podczas prac ręcznych, w tym przygotowywania i obróbki opału w gospodarstwie (296, tj. 36,6%), wykonywania konserwacji i remontu maszyn rolniczych (108, tj. 13,3%), z prostymi narzędziami (90, tj. 11,1%) oraz obsługi zwierząt (60, tj. 7,4%).

Najczęstsze przyczyny tych zdarzeń wypadkowych:

- niewłaściwe uchwycenie i trzymanie narzędzi (227 wypadków);
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia (175 wypadków);
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (56 wypadków);
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności (38 wypadków);
- brak obuwia roboczego lub używanie nieodpowiedniego, wyeksploatowanego, zabrudzonego (29 wypadków);
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech (29 wypadków).

Grupa 6 – przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu

W tej grupie odnotowano ogółem 345 wypadków (2,0% analizowanych). Ich liczba w porównaniu do 2015 r. wzrosła o 31 (9,9%). Najczęściej dochodziło do nich podczas przemieszczania się w celu załatwiania spraw urzędowych (86, tj. 25%), transportu płodów rolnych i środków produkcji (70, tj. 20,3%) oraz prac polowych z maszynami rolniczymi (58, tj. 16,8%). Zakwalifikowane do tej grupy zdarzenia to przede wszystkim wypadki z udziałem ciągników rolniczych (94, tj. 27,2%), środków komunikacyjnych: samochodów ciężarowych i osobowych, motocykli, rowerów itp. (80, tj. 23,2%), a także środków transportowych: przyczep transportowych, wozów konnych, samochodów (113, tj. 32,7%).

Przyczyną tych wypadków było nieprzestrzeżenie przez rolników (22 wypadki) i innych użytkowników dróg (129 wypadków) prawa o ruchu drogowym oraz niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu (42 wypadki), przechodzenie, przejeżdżanie

lub przebywanie w miejscach niedozwolonych (12 wypadków) i niewłaściwa koordynacja prac zbiorowych (9 wypadków).

Grupa 5 – uderzenie, przygniecenie przez materiały transportowane mechanicznie lub ręcznie

W tej grupie odnotowano 277 wypadków (1,6% analizowanych). Najczęściej dochodziło do nich podczas prac ręcznych w gospodarstwie (43 wypadki czyli 17,1% ogółu), ręcznych prac transportowych: chodzenia z przenoszeniem w rękach, na barku itp. (61, tj. 22%), transportu płodów rolnych i środków produkcji (32, tj. 11,5%), prac polowych z maszynami (29, tj. 10,5%), remontów maszyn rolniczych (29, tj. 10,5%), pozyskiwania i obróbki drewna (23, tj. 8,3%).

Przyczyną tych wypadków było:

- niewłaściwe uchwycenie i trzymanie narzędzi (41 wypadków);
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia (25 wypadków);
- niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu (19 wypadków);
- wykonywanie pracy ręcznie zamiast przy użyciu maszyn, urządzeń i narzędzi (19 wypadków);
- niewłaściwa koordynacja prac zbiorowych (21 wypadki);
- wykonywanie pracy w niedostatecznej obsadzie (15 wypadków).

Grupa 10 – działanie skrajnych temperatur

W tej grupie odnotowano 169 wypadków (1% analizowanych). Liczba tych zdarzeń wzrosła w porównaniu do 2015 r. o 4, tj. 2,4%. Dochodziło do nich podczas przygotowywania paszy dla zwierząt, odcedzania uparowanych w parniku ziemniaków (52 wypadki - 30,8%), przygotowywania opału: cięcia, rąbania itp. (52 wypadki – 30,8%) oraz prac z maszynami w polu (19 wypadków – 11,2%).

Najczęściej powodem tych zdarzeń były:

- brak lub nieużywanie środków ochrony indywidualnej (19 wypadków);
- działanie wysokich lub niskich temperatur (16 wypadków);
- zły stan nawierzchni podwórzy (15 wypadków);
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi i innych przedmiotów pracy (14 wypadków);
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia (9 wypadków);
- wykonywanie czynności bez usunięcia zagrożenia (8 wypadków);
- używanie starych i wyeksploatowanych maszyn oraz narzędzi i urządzeń (7 wypadków).

Grupa 12 – nagłe zachorowania

Odnutowano 160 wypadków w grupie *nagle zachorowania* (0,7% analizowanych zdarzeń). Ich liczba w porównaniu do 2015 r. wzrosła o 31 (24%). Doszło do nich podczas prac ręcznych z narzędziami (115, tj. 89,1%), ręcznych prac transportowych: przenoszenia w rękach lub na barkach (52, tj. 32,5%) oraz prac z maszynami w polu, sadzie i na łące (27, tj. 16,9%). Nagłe zachorowania były skutkiem nadmiernego wysiłku fizycznego i przemęczenia długotrwałą pracą w trudnych warunkach atmosferycznych lub wymuszonej pozycji ciała, wykonywania pracy niewspółmiernej do stanu psychofizycznego lub w niedostatecznej obsadzie osobowej. Zachorowaniom sprzyjał stres, pośpiech i niewłaściwe tempo pracy.

Grupa 9 – pożar, wybuch, działanie sił przyrody

Do wypadków tej grupy zdarzeń zakwalifikowano 113 wypadków (0,6% analizowanych wypadków), o 27 mniej (19,3%) niż w 2015 r. Miały one miejsce głównie podczas przygotowywania opału: cięcia, rąbania, itp. (23, tj. 20,3%), przemieszczania się po gospodarstwie (10, tj. 8,8%), wykonywania prac polowych ręcznie (12, tj. 10,6%), przemieszczania się po obejściu gospodarstwa w czasie burzy, powodzi, uderzenia pioruna. Przyczyną wypadków były warunki atmosferyczne (21 wypadków), wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe (7 wypadków), używanie starych i wyeksploatowanych maszyn, narzędzi i urządzeń (5 wypadków), wady instalacji stałych w budynkach (5 wypadków) oraz działanie skrajnych temperatur (5 wypadków).

Grupa 11 – działanie materiałów szkodliwych

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 12 wypadków z tej grupy (0,1% ogółu wypadków), o 25 mniej niż w 2015 r. Dochodziło do nich zwykle podczas wykonywania prac remontowo-budowlanych (3 wypadki, tj. 25%), prac porządkowych w obejściu (1, tj. 8,3%), obsługi zwierząt (1, tj. 8,3%) oraz prac polowych wykonywanych ręcznie (1, tj. 8,3%). Przyczyny tych zdarzeń to przede wszystkim brak lub nieużywanie środków ochrony indywidualnej, a także używanie starych i wyeksploatowanych maszyn, narzędzi i urządzeń.

Grupa 13 – inne zdarzenia

Do tej grupy zaklasyfikowano 1 854 wypadki, tj. 10,6% wszystkich zgłoszonych zdarzeń, o 46 mniej (2,4%) niż w 2015 r. Wśród nich wyodrębniono:

- 838 (4,8%) przypadków nieskoordynowanego, niewłaściwego ruchu (złe stąpanie, gwałtowne szarpnięcie);
- 296 (1,7%) uderzeń przez obiekt w ruchu (odprysk metalu, wiórów, kamieni itp.);
- 221(1,3%) zderzeń/uderzeń w nieruchomy obiekt;
- 292 (1,7%) uwięzienia, zmiżdżenia, np. młotkiem;
- 4 przypadki przemocy, ataku, zagrożenia ze strony innych osób;
- 11 porażen prądem;
- 192 pozostałych zdarzeń.

Wypadki te odnotowywane były głównie podczas prac ręcznych z prostymi narzędziami (446, tj. 23,5%), obsługi zwierząt (271, tj. 14,6%), konserwacji i remontów maszyn i urządzeń rolniczych (259, tj. 14%), prac z maszynami rolniczymi w polu, sadzie, szklarni itp. (234, tj. 12,6%), ręcznych prac transportowych: chodzenia z przenoszeniem w rękach i na barku (197, tj. 10,6%) oraz przemieszczania się po gospodarstwie (210, tj. 11,3%).

Przyczyny tych zdarzeń to:

- zły stan nawierzchni podwórzy, ciągów komunikacyjnych: śliskie, grząskie, nierówne (158 wypadków);
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi (146 wypadków);
- niestosowanie obuwia roboczego lub stosowanie obuwia zużytego albo zabrudzonego (136 wypadków);
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech (101 wypadków);
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności (99 wypadków);
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia (99 wypadków);
- nadmierny wysiłek fizyczny, przemęczenie (95 wypadków);
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (91 wypadków);
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn i urządzeń rolniczych (88 wypadków).

3. Dobrowolne i nieodpłatne szkolenia dla ubezpieczonych i ich rodzin

Podstawową formą upowszechniania wśród rolników zasad bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym, realizowaną przez jednostki terenowe KRUS, było **szkolenie**. W zależności od grupy adresatów może przybierać ono różne formy, np. spotkania czy pogadanki – tak jest m.in. w przypadku dzieci i młodzieży, którym przekazuje się wiedzę na temat bezpiecznego pomagania rodzicom, a przede wszystkim dotyczącą bezpiecznego przebywania w gospodarstwie rolnym i jego otoczeniu, a także zapoznaje z **Wykazem czynności szczególnie niebezpiecznych związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.**

Szkolenia odbywają się w miejscach zamieszkania rolników, siedzibach władz samorządowych i związkowych lub innych instytucji związanych z rolnictwem, a także w CRR KRUS, w ramach turnusów rehabilitacyjnych. Były wydarzeniami organizowanymi wyłącznie przez Kasę lub są częścią spotkań, imprez organizowanych przez władze lokalne i inne instytucje zainteresowane tematyką bezpieczeństwa na terenach wiejskich. Biorą w nich udział rolnicy ubezpieczeni w KRUS, ich rodziny, sołtysi, uczniowie szkół rolniczych, osoby związane ze środowiskiem wiejskim, dzieci i młodzież szkolna – spotkania dla najmłodszych mieszkańców wsi organizowane są również podczas półkolonii, kolonii i innych form wypoczynku w wakacje i ferie. Szkolenia na temat bezpieczeństwa w gospodarstwie rolnym były również częścią programu letnich turnusów rehabilitacyjnych dla dzieci organizowanych przez KRUS od 1993 r.

W 2016 r. jednostki terenowe Kasy przeprowadziły **4 017 szkoleń i spotkań szkoleniowych dla ponad 148,5 tys. osób**. W 2016 r. szkolenia i spotkania edukacyjne odbyły się w ponad **8 000 wsi**, a także w około **1 640 szkołach**.

Szkolenia i spotkania z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, przeprowadzone przez Oddziały Regionalne KRUS w 2016 r., wg grup odbiorców

Grupa odbiorców	Liczba szkoleń/spotkań	Liczba uczestników
Rolnicy	2 182	41 015
Osoby związane ze środowiskiem wiejskim	72	3 352
Dzieci i młodzież	1 545	97 794
Uczniowie szkół rolniczych	218	6 404
Ogółem	4 017	148 565

Szkolenia z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym realizowano w oparciu o analizę przyczyn i okoliczności wypadków, głównie w miejscowościach, w których było najwięcej wypadków. Ich tematyka dotyczyła przede wszystkim **zagadnień związanych z upadkami osób, pochwyconiami i uderzeniami przez części ruchome maszyn i urządzeń, uderzeniami, przygnieceniami, pogryzieniami przez zwierzęta, a także upadkami przedmiotów oraz innymi**

zdarzeniami dominującymi wśród zgłoszonych wypadków oraz zapobieganiu chorobom zawodowym zakaźnym – boreliozie i odkleszczowemu zapaleniu mózgu. Program spotkań dostosowywano również do grupy odbiorców, profilu produkcji oraz zagrożeń wypadkowych występujących w rejonie.

Podczas szkoleń omawiano następujące zagadnienia:

- podstawowe informacje na temat działania Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz zagadnienia związane z ubezpieczeniem społecznym rolników;
- zagrożenia zdrowia i życia rolników;
- zasady bezpiecznej pracy z maszynami i urządzeniami rolniczymi;
- zasady bezpiecznej pracy przy obsłudze zwierząt;
- bezpieczeństwo w transporcie rolniczym;
- bezpieczeństwo w pracy na wysokości, w zagłębieniach i zbiornikach;
- zasady bezpiecznej pracy ze środkami chemicznymi;
- bezpieczne użytkowanie instalacji i urządzeń elektrycznych;
- udzielanie pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach.

Upadki osób, jako najczęściej zgłaszane do Kasy zdarzenia wypadkowe, zajmowały najwięcej uwagi podczas spotkań z rolnikami. Szczególnie akcentowano przyczyny oraz sposoby zapobiegania upadkom osób:

- z wysokości (z drabin, schodów, otworów zrzutowych, ciągników, maszyn i środków transportu);
- na powierzchni płaskiej (potknięcia na podwórzu, w pomieszczeniach inwentarsko-gospodarczych oraz poślizgnięcia na mokrej, śliskiej nawierzchni lub nierównym podłożu).

Wskazywano sposoby minimalizacji ryzyka upadku poprzez: utwardzanie podwórzy, posypywanie mokrych, oblodzonych ciągów komunikacyjnych piaskiem lub popiołem, używanie obuwia na protektorowanej podeszwie, stosowanie ochron pracy, zadbanie o właściwe oświetlenie miejsc pracy i ciągów komunikacyjnych, wydzielenie miejsca odpoczynku i placu zabaw dla dzieci, niepodjęcie pracy po spożyciu alkoholu, jak również dbałość o stan zdrowia (regularne badanie wzroku i słuchu, poznawanie skutków ubocznych leków, które mogłyby doprowadzić do utraty równowagi i koordynacji ruchowej). Zalecano rolnikom m.in. dbanie o ład i porządek w obejściu i na stanowiskach pracy, wyrównanie nawierzchni podwórzy i ciągów komunikacyjnych, montowanie barierek przy schodach oraz stosowanie bezpiecznych drabin. Omawiano zasady bezpiecznego wysiadania z ciągników i maszyn rolniczych, przewożenia i przebywania osób na przyczepach, kombajnach i innych maszynach stosowanych w rolnictwie oraz podczas transportu materiałów i płodów rolnych.

Podczas spotkań z rolnikami prezentowano i promowano wyroby zwiększające bezpieczeństwo pracy, tj. prawidłowo wykonane drabiny z zabezpieczeniami przed przewróceniem, odzież i obuwie robocze, ochrony osobiste, maszyny, urządzenia i narzędzia do użytku w gospodarstwie rolnym, posiadające Znak Bezpieczeństwa KRUS i wyróżnienie targowe Prezesa Kasy. Przypominano o konieczności dbania o właściwy stan techniczny maszyn i urządzeń, zapoznawania się z instrukcjami ich obsługi oraz uzupełnienia brakujących osłon i zabezpieczeń, wyposażania wałków przegubowo-teleskopowych w sprawne i kompletne osłony, dokonywania napraw i regulacji tylko przy wyłączonym napędzie, a także o przestrzeganiu zaleceń producentów dotyczących prawidłowej i bezpiecznej eksploatacji sprzętu. Prezentowano zasady bezpiecznego posługiwania się pilarkami tarczowymi i łańcuchowymi oraz elektronarzędziami. Zwracano uwagę na zagrożenia związane z użytkowaniem pilarek własnej konstrukcji. Zachęcano do stosowania odzieży i ochron pracy (przyłbic, okularów ochronnych, ochronników słuchu, kasków) przy pozyskiwaniu i obróbce drewna.

Tematykę szkoleń rozszerzano o omówienie zagrożeń najczęściej występujących na danym terenie, związanych m.in. z:

- **obsługą zwierząt gospodarskich i ryzykiem zarażenia się chorobami odzwierzęcymi** (np. w rejonach gdzie większość gospodarstw jest ukierunkowana na produkcję zwierzęcą poruszano zagadnienia związane z bezpiecznym karmieniem, dojeniem krów, zapewnieniem zwierzętom odpowiedniej przestrzeni i przyjaznym ich traktowaniem; ponadto zachęcano rolników do stosowania zasady ograniczonego zaufania wobec zwierząt, jak również do organizowania bezpiecznego ich transportu, a także przestrzegania higieny podczas kontaktu ze zwierzętami);
- **stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów;**
- **szkodliwym oddziaływaniem azbestu na organizm ludzki;**
- **zagrożeniami w czasie wzmózonych prac polowych;**
- **obecnością w środowisku wiejskim kleszczy**, mogących przenosić patogeny wywołujące boreliozę i kleszczowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych; szczególną uwagę zwracano na profilaktykę ukąszeń i umiejętność rozpoznawania pierwszych objawów zakażenia organizmu.

Podczas spotkań z dziećmi, m.in. w szkołach, popularyzowano *Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat* oraz pozytywne zachowania związane z pracą i zabawą na terenach wiejskich. Uczestnicy szkoleń otrzymywali dedykowane im wydawnictwa o treściach prewencyjnych, a ponadto oglądali film pt.: *Rodzina Porązków*.

OR KRUS w Kielcach
– szkolenie dla rolników w Jędrzejowie

OR KRUS w Opolu
– szkolenie dla rolników w Sternalicach

KRUS w Olsztynie
– szkolenie dla rolników w Barczewie

OR KRUS we Wrocławiu
– szkolenie dla rolników w Długołęce

OR KRUS w Lublinie
– szkolenie dla rolników w Wysokiem

OR w Białymstoku
– szkolenie rolników w Żarnowie Drugim

OR KRUS w Lublinie
– spotkanie z uczniami SP w Terespolu-Kukielkach

OR KRUS we Wrocławiu
– szkolenie dzieci na turnusie rehabilitacyjnym
w CRR KRUS w Szklarskiej Porębie

OR KRUS w Częstochowie
– spotkanie z dziećmi w Lgocie Małej

OR KRUS Warszawa
– szkolenie dla uczniów SP w Sładowie

Szkolenia łączono z pokazami bezpiecznego użytkowania maszyn i urządzeń (np. pilarki do obróbki drewna), bezpiecznych drabin, odzieży ochronnej pilarza, odzieży roboczej, środków ochrony osobistej, a także z pokazami udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej. Tematykę szkoleń i spotkań uzupełniały projekcje filmów prewencyjnych, pt.: *Zadbaj o zdrowie i bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*, *Czy tak musiało być*, *Nie tylko plony potrzebują ochrony* (film PSOR), *Dobre praktyki związane z chowem i bezpieczną obsługą zwierząt gospodarskich*, *Zabawa i praca bywają niebezpieczne*, *Bezpieczeństwo dzieci na wsi* (film PIP), *Jak pracować z piłą łańcuchową*, *Bezpieczna obsługa i eksploatacja kos spalinowych*, *podkaszarek i użytkowania elektronarzędzi*, a także filmów edukacyjnych zrealizowanych przez Krajową Sieć

Obszarów Wiejskich we współpracy z OR KRUS w Białymstoku oraz OR KRUS w Łodzi pt.: *Zapobieganie upadkom, Zapobieganie pochwyceńiom przez ruchome części maszyn i urządzeń, Zapobieganie wypadkom związanym z obsługą zwierząt, Bezpieczne rozwiązania techniczne, technologiczne i organizacyjne w gospodarstwach rolnych, BHP w rolnictwie*. Wykorzystywano również prezentacje multimedialne, zdjęcia z wypadków, plansze, plakaty, banery oraz hasła prewencyjne.

Roll'upy zakupione i przekazane do Oddziałów Regionalnych KRUS w 2016 r.

 **Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego**

**Dbam
o zdrowie i życie
swoje i najbliższych**

Przestrzegam zasad
ochrony zdrowia i życia
w gospodarstwie rolnym.

#119322745

 **Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego**

**Otocz dzieci
parasolem bezpieczeństwa**

- ✓ Zapewnij dzieciom bezpieczne dzieciństwo.
- ✓ Oddziel część mieszkalną gospodarstwa rolnego od części produkcyjnej.
- ✓ Zorganizuj miejsce do zabaw.
- ✓ Nie powierzaj dzieciom wykonania czynności przekraczających ich możliwości psychofizyczne.

Bezpieczne gospodarstwo rolne – rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo pracy w rolnictwie

Oddzielenie w gospodarstwie części mieszkalnej od produkcyjnej.

Wydzielone, utwardzone ciągi komunikacyjne i duże place manewrowe.

Wygradzone niebezpieczne miejsca: oczka wodne, stawy, studnie, szamba i zbiorniki na gnojownicę.

Wypośażenie gospodarstwa w sprzęt przeciwpożarowy.

Odprowadzenie i zagospodarowanie wód opadowych.

Zapewnienie psom dużego, zacienionego kójca z dostępem do karmy i wody.

Wygradzenie miejsca dla ptactwa domowego.

Zabezpieczenie otworów ściennych i zamontowanie zabezpieczeń drabina.

Ochrona przed wejściem na schody osób postronnych i dzieci.

Zdjęcia wykonano w gospodarstwach rolnych laureatów etapu centralnego XIV Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*.

Bezpieczne gospodarstwo rolne

– rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo pracy w rolnictwie

Wydzielenie miejsca składowania maszyn rolniczych.

Przestronne, oświetlone, zamknięte garaże, ograniczające osobom trzecim dostęp do maszyn i urządzeń.

Wyposażenie maszyn rolniczych w gaśnicę i elementy odblaskowe.

Schody, drabinki i podesty do wchodzenia na maszyny rolnicze.

Zamontowanie osłony przeciwsłonecznej i przeciwdeszczowej w platformie do zbierania owoców.

Ład i porządek w warsztacie narzędziowym.

Zabezpieczenie ruchomych elementów maszyn w osłony.

Wyposażenie elektronarzędzi w osłony oraz używanie podczas ich obsługi środków ochrony indywidualnej.

Wyposażenie gospodarstwa w urządzenia wspomagające utrzymanie porządku i czystości.

Zdjęcia wykonano w gospodarstwach rolnych laureatów etapu centralnego XIV Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*.

Bezpieczne gospodarstwo rolne

– rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo pracy w rolnictwie

Wydzielone pomieszczenie z wentylacją i nieprzemakalną powierzchnią podłogi do przechowywania środków ochrony roślin.

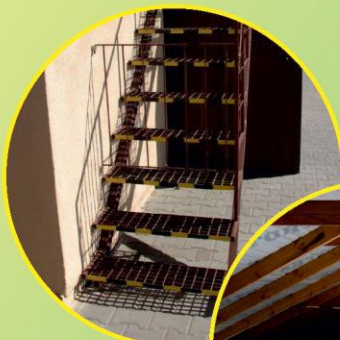
Oznakowanie niskich nadproży i progów w budynkach gospodarskich.

Oznakowanie elementów niebezpiecznych.

Wyznaczenie ciągów komunikacyjnych w pomieszczeniach gospodarskich.

Zabezpieczenie schodów i przejść na wysokości barierkami i listwą przypodłogową.

Zabezpieczenie urządzeń elektrycznych przed zawilgoceniem.

Prawidłowo wykonana i oznakowana instalacja elektryczna.

Stosowanie urządzeń wspomagających pracę w budynkach gospodarskich.

Zdjęcia wykonano w gospodarstwach rolnych laureatów etapu centralnego XIV Ogólnokrajowego Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne.

KRUS prowadzi we współpracy z innymi instytucjami działania na rzecz zmniejszenia liczby wypadków przy pracy i chorób zawodowych rolników

Zasady ochrony zdrowia i życia, a także zagrożenia wypadkowe w gospodarstwie rolnym KRUS upowszechnia poprzez:

- szkolenia, spotkania i pogadanki,
- konkursy z zakresu wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym,
- konkursy na bezpieczne gospodarstwo rolne,
- pokazy bezpiecznej pracy,
- olimpiady na temat bhp dla uczniów szkół z terenów wiejskich,
- konkursy dla dzieci: testowe, plastyczne, fotograficzne i inne,
- materiały popularyzatorskie na stoiskach informacyjnych Kasy podczas imprez masowych dla rolników.

O planowanych szkoleniach, pokazach i konkursach można dowiedzieć się na stronie

www.wydarzenia-prewencyjne.krus.gov.pl

Rolników i ich rodziny serdecznie zapraszamy do udziału w działaniach prewencyjnych KRUS oraz do korzystania z broszur, poradników, ulotek, filmów, artykułów prasowych opublikowanych na stronie internetowej **www.krus.gov.pl** w tematycznej zakładce – Prewencja.

Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat

I. OBSŁUGA CIĄGNIKÓW ORAZ MASZYN ROLNICZYCH, W TYM SPRZĘGANIE ORAZ AGREGOWANIE.

1. Zabronione jest powierzanie dzieciom kierowania ciągnikami rolniczymi. Czynność ta wymaga wiedzy i doświadczenia, dlatego jest przeznaczona wyłącznie dla osób dorosłych, posiadających wymagane uprawnienia. Brak dostatecznych umiejętności przy obsłudze ciągnika i ograniczenie możliwości psychofizyczne dzieci mogą doprowadzić do wypadku. Ofiarą zdarzenia może być nie tylko kierowca, ale również osoba znajdująca się w pobliżu pojazdu.

2. Dzieciom nie wolno powierzania obsługi maszyn rolniczych - szczególnie kombajnów, kosiarek rolniczych, pras do słomy i siana oraz kopaczek do roślin okopowych. Podczas ich bezpośredniej obsługi występuje ryzyko pochwycenia przez elementy ruchome, skażenia, a nawet amputacji kończyn.

3. Niedozwolone jest przebywanie dzieci w strefie pracy maszyn i pojazdów rolniczych. Najmłodszy nie zawsze zdają sobie sprawę z zagrożeń, dlatego dorośli powinni rozmawiać z nimi o niebezpieczeństwach związanych na przykład z zabawą w pobliżu pola, na którym pracują maszyny. Ryzyko przyniesienia, potrącenia lub przejechania przez maszynę rolniczą dotyczy szczególnie małych dzieci, które mogą być niezauważone przez operatora. Dzieci nie powinny przebywać w pobliżu maszyn również z uwagi na szkodliwy hałas i zapylenie towarzyszące ich pracy.

4. Nie wolno angażować dzieci do pomocy przy sprzęganiu oraz dopuszczać do ich przebywania pomiędzy ciągnikiem a sprzęganą maszyną. Nikt, oprócz operatora nie może uczestniczyć w wykonywaniu prac związanych ze sprzęganiem i rozprzęganiem maszyn, narzędzi rolniczych oraz przyczep z ciągnikami. Pomoc innej osoby, zwłaszcza dziecka, jest zabroniona z uwagi na duże ryzyko przyniesienia do maszyn lub przyczepy, a w konsekwencji - wystąpienia obrażeń tułowia, kończyn i głowy. Powszechnie są także upadki zaczepu na stopę lub zmiążdżenia dłoni u osób pomagających przy sprzęganiu. Prace te nie są przeznaczone dla dzieci również dlatego, że wiążą się z dużym wysiłkiem fizycznym, mogącym prowadzić do urazów kręgosłupa.

5. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn stacjonarnych znajdujących się w gospodarstwie, zwłaszcza takich jak: sieczkarnie, frutowniki, gniotowniki, mieszalniki, rozdrabniacze, dmuchawy, przenośniki ślimakowej taśmowe.

Maszyny te wyposażone są w ostre, ruchome elementy - noże, topory, walce i bębny, które mogą spowodować poważne urazy dłoni. Istnieje również ryzyko pochwycenia przez nieosłonięte wały napędowe i pasy transmisyjne.

6. Niedopuszczalne jest przebywanie osób na pomostach załadunkowych siewników i sadzarek do ziemiaków w trakcie pracy tych maszyn.

Zakaz ten dotyczy szczególnie dzieci. Pomosty służą do napełniania zbiorników sadzarek oraz skrzyni nasiennej w siewnikach w trakcie postoju maszyn (odłączonych od WOM) i wyłącznie w tym celu powinny być wykorzystywane. Ręczne rozgarnianie nasion lub ziarna w skrzyni siewnika, a także siłowanie nadmiaru sadzeniaków w trakcie pracy maszyn stwarza ryzyko poważnych urazów, w tym amputacji palców lub całych dłoni. Dzieci nigdy nie powinny uczestniczyć w czynnościach obsługujących siewniki i sadzarki.

7. Dzieci nie powinny obsługiwać łańcuchów i podnośników. Ich obsługa wymaga posiadania odpowiednich kwalifikacji, ale także doświadczenia oraz dużej odpowiedzialności i wzmożonej uwagi. Nieprawidłowy manewr może skończyć się przejechaniem, przyniesieniem lub uderzeniem osoby znajdującej się w pobliżu pracującej maszyny. Ponadto nieumiejętnie obsługiwana maszyna może się przewrócić i spowodować uraz operatora.

II. PRACE ZWIĄZANE Z POZYSKIWIANIEM I OBRÓBKĄ DREWNA.

1. Dzieciom nie wolno uczestniczyć w przeryzaniu drewna pilarką tarczową, (tzw. krajęgą lub cyrkularką) - jedną z najniebezpieczniejszych maszyn w gospodarstwie.

Szczególnie, jeśli jest to „samoróbka” nieposiadająca wymaganych osłon i zabezpieczeń, takich jak osłona tarczy piły nad i pod stołem, klin rozszczepiający oraz prowadnica. Podczas cięcia drewna może dojść do zakleszczenia i odrzutu materiału, a także do odprysku drzaż. Kontakt ciała z tarczą pracującej piły kończy się poważnym urazem. Dzieci nie powinny obsługiwać „krajęgi”, ani wykonywać czynności pomocniczych, takich jak: podawanie i odbieranie materiału, czy usuwanie trocin.

2. Nie wolno powierzać dzieciom prac z użyciem pilarek łańcuchowych.

Obsługa piły wymaga siły i sprawności dorosłego człowieka oraz odpowiedniej wiedzy i wprawy. Nieumiejętne manewrowanie piłą może być przyczyną tragicznego w skutkach kontaktu z łańcuchem tnącym, ciężkich urazów w wyniku odbicia piły od ciętego materiału lub upuszczenia uruchomionego narzędzia na nogę.

3. Dzieci nie mogą wykonywać prac związanych ze ścinaniem drzew, ściąganiem drzew zawieszonych, załadunkiem i rozładunkiem drewna.

Prace te wymagają specjalistycznych umiejętności, dużej siły fizycznej i doświadczenia. Ponadto towarzyszy im niebezpieczeństwo przyniesienia przez drzewo oraz zmiążdżenia ręki i nóg.

4. Dzieci należy wykluczyć z udziału w czynnościach pomocniczych, związanych ze ścinaniem i rąbaniem drewna.

Narzędziem często wykorzystywanym przy ścinaniu drzew oraz rąbaniu drewna, a jednocześnie bardzo niebezpiecznym, jest siekiera. Mogą z niej korzystać wyłącznie dorośli. Jej użycie wymaga wprawy i zachowania szczególnej ostrożności, czego w przypadku dzieci może zabraknąć. Nieumiejętne, czy nieuważne użytkowanie może prowadzić do skażeń lub amputacji palców dłoni, a w przypadku niewłaściwego stanu narzędzi - do o wiele bardziej niebezpiecznych wypadków, związanych np. z wypadnięciem z toporzyska i wbiciem się ciała źle osadzonej siekiery.

III. OBSŁUGA ZWIERZĄT GOSPODARSKICH.

1. Obsługa zwierząt o dużej masie ciała, jak bydło, trzoda chlewna, szczególnie samców rozplodowych, a także samic karmiących, powinna być dokonywana przez doświadczonych i zdrowe dorosłe osoby, najlepiej przez silnych mężczyzn.

Dzieci z uwagi na swoje ograniczone możliwości psychofizyczne nie mogą bezpiecznie obsługiwać dużych zwierząt. Mogą one być niebezpieczne i spowodować poważny uraz przez kopnięcie, przyniesienie, uderzenie, czy ugryzienie. Tym bardziej, że dzieci nie potrafią przewidywać ich reakcji na bodźce zewnętrzne. Ponadto kontakt ze zwierzętami gospodarskimi oraz brak higieny osobistej stwarza ryzyko zarażenia się chorobami odzwierzęcymi, które są szczególnie niebezpieczne dla młodych organizmów dzieci i mogą zaburzyć ich prawidłowy rozwój.

2. Do czynności niebezpiecznych dla najmłodszych należą: załadunek i rozładunek zwierząt, a także prace przy uboju i rozbiore zwierząt. Wiąże się z nimi zagrożenie obrażeniami ze strony broniących się zwierząt, a ubój może dodatkowo spowodować uraz psychiczny u dziecka.

IV. SPAWANIE ELEKTRYCZNE I GAZOWE.

Do prac wzbronionych dzieciom należy spawanie elektryczne i gazowe oraz pomoc przy tych pracach.

Wiąże się z nimi zagrożenie naświetleniem szkodliwymi promieniami i poparzeniem dłoni oraz twarzy. Ponadto istnieje ryzyko porażenia prądem oraz zatrucia gazami spawalniczymi. Czynności te wymagają specjalistycznej wiedzy i umiejętności oraz stosowania środków ochrony osobistej.

V. PRACE Z WYKORZYSTANIEM SUBSTANCJI CHEMICZNYCH, NAWOZÓW MINERALNYCH I ROZPUSZCZALNIKÓW.

1. Należy chronić dzieci przed dostępem do substancji chemicznych stosowanych w gospodarstwie, w tym przede wszystkim do substancji żrących, paliw, chemicznych środków ochrony roślin, nawozów (szczególnie wapna palonego).

Tlenkowe wapno nawozowe to substancja o silnych właściwościach pyłących, żrących i parzących. Podczas prac związanych z jego załadunkiem, wyładunkiem i wysycem może dojść do poważnych poparzeń błon śluzowych, oczu i skóry. Nawozy i środki ochrony roślin zwykle są szkodliwe lub trujące. Niebezpieczne dla organizmu, nawet dorosłego, są środki chemiczne zwłaszcza I i II klasy toksyczności, dlatego ich stosowanie wymaga wcześniejszego specjalistycznego przeszkolenia i używania ochron osobistych.

2. Nie wolno powierzać dzieciom prac z użyciem rozpuszczalników organicznych, ani narażać ich na kontakt z tymi substancjami.

Rozpuszczalniki (benzyny, rozpuszczalniki nitro, chlorokauczukowe i inne) będące składnikami farb, lakierów, czy klejów są szkodliwe dla zdrowia. Niektóre z nich są rakotwórcze, mają właściwości narkotyczne. Oddziałują na układ nerwowy i mogą powodować trwałe szkody w organizmie. Ponadto ich pary tworzą z powietrzem mieszaniny wybuchowe. Niedozwolony jest również udział dzieci w pracach związanych z topieniem i podgrzewaniem lepiku i smoły, z uwagi na zagrożenie wybuchem, pożarem i poparzeniem. Opary lepiku i smoły również zawierają rozpuszczalniki organiczne.

VI. PRACE GROZĄCE CIĘŻKIMI POPARZENIAMI POŻAREM.

Dzieci nie wolno angażować do rozpalania i obsługi pieców centralnego ogrzewania.

Wykonywanie tych czynności wiąże się z niebezpieczeństwem wybuchu i pożaru, a tym samym z dużym ryzykiem poparzeń tułowia, twarzy i rąk. Podobne ryzyko dotyczy obsługi parników, kotłów do gotowania i suszarni.

VII. PRACE W ZAMKNIĘTYCH ZBIORNIKACH.

Prace w silosach i zamkniętych zbiornikach, a także opróżnianie zbiorników szamb, wywóz gnojówki i gnojowicy, to czynności szczególnie niebezpieczne - nigdy nie powinny uczestniczyć w nich dzieci.

Poza niebezpieczeństwem urazów mechanicznych, wiąże się z nimi ryzyko śmiertelnego zatrucia. W zamkniętych zbiornikach może brakować tlenu, mogą również kumulować się w nich gazy takie jak: siarkowodór, metan, dwutlenek węgla. W dużych stężeniach są szkodliwe dla zdrowia lub zabójcze. W żadnym wypadku dzieci nie mogą mieć z nimi kontaktu.

VIII. PRACE NA WYSOKOŚCI.

Wszelkie prace na wysokości, np. na pomostach, drabinach, drzewach, dachach, powinny być wzbronione dzieciom z uwagi na zagrożenie upadkiem.

Dzieci bywają mniej uważne, tym bardziej, gdy są pochłonięte powierzonym zadaniem. Nie są w stanie ocenić zagrożenia i przewidzieć skutków nieostrożności, które w przypadku upadku z wysokości mogą wiązać się z poważnym urazem głowy, kręgosłupa lub kończyn, a nawet śmiercią.

IX. PRACE W WYKOPACH ZIEMNYCH.

Dzieciom nie należy powierzać kopania rowów i dołów oraz wykonywania jakichkolwiek czynności w wykopach.

Przy tych czynnościach występuje niebezpieczeństwo oberwania i obsunięcia się ścian wykopu, a w następstwie - zasypiania osoby pracującej. Osunięte masy ziemi mogą spowodować uduszenie dziecka lub doprowadzić do złamań i zmiążdżeń.

X. PRACE W SZKODLIWYCH WARUNKACH, W TYM W HAŁASIE I ZAPYLENIU.

Dzieci nie mogą przebywać w środowisku o dużym natężeniu hałasu, niedostatecznym oświetleniu, w pomieszczeniach zapyłonych pyłami pochodzenia roślinnego oraz wykonywać czynności narażających je na kontakt z chorobotwórczymi czynnikami biologicznymi (bakteriami, roztocznymi, pasożytami zwierzęcymi, grzybami).

Czynniki te mogą powodować uszkodzenie słuchu, wzroku oraz choroby zakaźne i alergiczne. Pracę w takich warunkach mogą wykonywać tylko osoby dorosłe stosujące środki ochrony dróg oddechowych, wzroku i słuchu.

XI. PRACE OBciążAJĄCE UKŁAD KOSTNO-STAWOWY, W TYM DŹWIGANIE I PRZENOSZENIE.

1. Dzieci nie powinny wykonywać prac wymuszających długotrwałe przyjmowanie nienaturalnej pozycji ciała.

Tego typu czynności, tym bardziej często powtarzane, mogą prowadzić do deformacji stawów i kości młodego, rozwijającego się jeszcze organizmu. Na uszkodzenia szczególnie narażony jest kręgosłup, a jego zwyrodnienia wywołują chroniczny ból i mogą okazać się nieodwracalne.

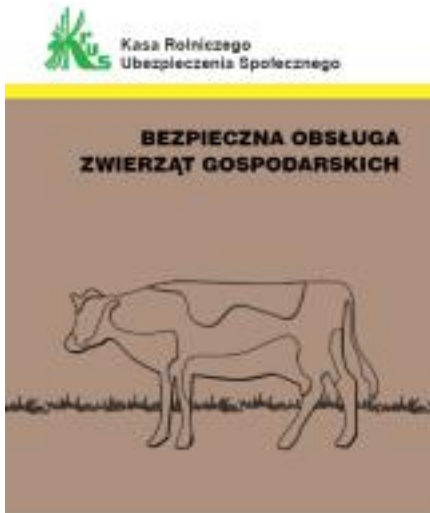
2. Dzieci nie powinny uczestniczyć w czynnościach związanych z dźwiganiem i ręcznym przenoszeniem ciężkich przedmiotów.

Ręczne prace transportowe są przeznaczone dla osób dorosłych, wymagają odpowiedniej siły fizycznej. Osoba młoda, pracująca ponad swe możliwości jest narażona na bóle i uszkodzenia kręgosłupa, kontuzje stawów oraz zerwania mięśni.

Wykaz jest rezultatem prac Komisji Głównego Inspektora Pracy ds. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy w Robocie, został uzgodniony i zatwierdzony przez:
- Głównego Inspektora Pracy
- Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
- Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Brozura dla rolników *Bezpieczna obsługa zwierząt gospodarskich*

BEZPIECZNA OBSŁUGA ZWIERZĄT GOSPODARSKICH

Bydło domowe

Kowcy to zwierzęta z natury spokojne, jednak z uwagi na ich dużą masę mogą stanowić poważne zagrożenie dla osób zajmujących się ich obsługą. Podczas pracy przy krowach – zadawania paszy, usuwania obornika, udoju, przeprowadzania na pastwisko oraz segregacji sztuk chorych lub zasuszonych, dochodzi do wielu wypadków. Najczęściej są to kopnięcia, przygniecenia i uderzenia, będące efektem niebezpiecznych dla człowieka reakcji zwierząt na stres, ból, zaskoczenie, okres rui, wzmożony instykt macierzyński po porodzie, występowanie owadów w oborze.

Utrzymanie ładu, porządku i czystości nawierzchni w pomieszczeniach inwentarskich chroni zwierzęta i ludzi przed upadkiem.

9

BEZPIECZNA OBSŁUGA ZWIERZĄT GOSPODARSKICH

Trzoda chlewna

Nowe technologie chowu i hodowli trzody chlewnej wprowadza w ostatnich latach znacznie ograniczyły ryzyko wypadku pod pracy z tymi zwierzętami. W nowoczesnych, specjalistycznych gospodarstwach rolnych praca przy tych zwierzętach jest w większym stopniu zmechanizowana.

Do niepożądanych zdarzeń dochodzi najczęściej w małych chlewniach, gdzie stosuje się tradycyjne metody pracy. Wypys odnotowywane są podczas obsługi zwierząt w rui i okresie poporodowym, przepędzania i sprzedaży świń, oraz wykonywane zabiegów zoohigienicznych.

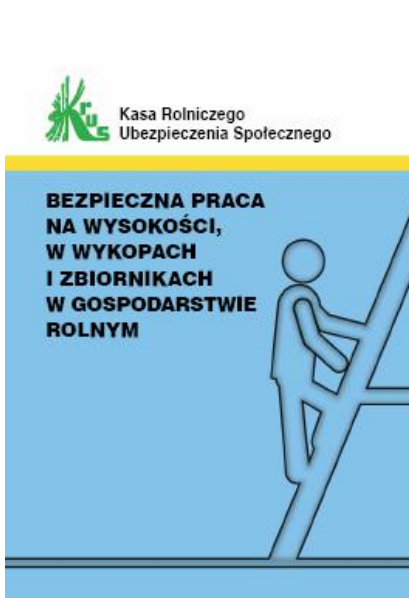
Czynnikami decydującymi o bezpieczeństwie pracy z trzodą chlewną jest infrastruktura gospodarstwa: stan zagrod i korytarzy, nawierzchnie podłóg i ramp załadunkowych oraz używanych maszyn i urządzeń.

Okresem wymagającym wzmożonej uwagi jest obsługa małych knurów w okresie rozrodczym. W tym czasie zwierzęta te powoli bronią swojego terytorium, stając się niebezpieczne dla innych osób i ludzi.

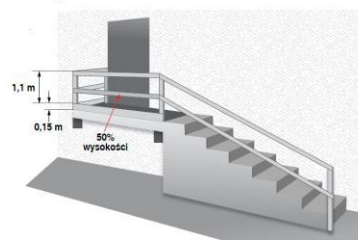

Czynnikami stresogennymi jest nadmierne zagęszczenie stada. Zwierzęta bronią swojego terytorium, stając się niebezpieczne dla innych osób i ludzi.

Brozura dla rolników *Bezpieczna praca na wysokości, w wykopach i zbiornikach w gospodarstwie rolnym*

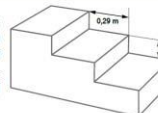
Schody

PAMIĘTAJ!

Schody powinny być mocne, wykonane z antypoślizgowego materiału i wyposażone w wygodne poręcze umieszczone z obu stron na wysokości 1,1 m – jeżeli mają powyżej 5 stopni.

Najbardziej bezpieczne są schody o kącie nachylenia 30°, stopniach o wysokości 0,17 m i głębokości około 0,29 m, wyposażone w poręcze i barierki o mocnej, stabilnej konstrukcji.

4

BEZPIECZNA PRACA NA WYSOKOŚCI, W WYKOPACH I ZBIORNIKACH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

- Pamiętaj o używaniu właściwego obuwia, które zmniejsza niebezpieczeństwo poślizgnięcia się w czasie pracy oraz chroni palce przed przygnieceniem.

Czyste stopnie i właściwe obuwie zmniejszają ryzyko upadku podczas korzystania z drabiny.

Obuwie robocze powinno być dostosowane do rodzaju wykonywanej pracy.

17

Broszura Bezpieczne pozyskiwanie drewna na potrzeby gospodarstwa rolnego

Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego

BEZPIECZNE POZYSKIWANIE DREWNA NA POTRZEBY GOSPODARSTWA ROLNEGO

BEZPIECZNE POZYSKIWANIE I PRZETWARZANIE DREWNA NA POTRZEBY GOSPODARSTWA ROLNEGO

Bezpieczne uruchamianie piłarki spalinowej

Nigdy nie włączaj piłarki bez jej unieruchomienia! Takie działanie może skutkować się niekontrolowanym uderzeniem prowadnicy i pracującego łańcucha w kciuk z koryzgi. Pamiętaj także, że minimalna odległość od osoby uruchamiającej piłarkę wynosi 3 metry.

Bezpieczną pracę piłarką gwarantuje unieruchomienie jej z ziemi lub w pozycji stojącej. Podstawą obu technik jest unieruchomienie korpusu piłarki poprzez włożenie stopy w uchwyt sterujący (rylny), bądź ściśnięcie piłarki udami. Niemniej ważny jest sposób trzymania pracującego urządzenia – ręce powinny znajdować się na

uchwytach, jak najdalej od prowadnicy i łańcucha. Włączona piłarka służy wyłącznie do pracy. Niedopuszczalne są jakiegokolwiek manewry pracującym urządzeniem, niezwiązane z pozyskiwaniem drewna, np. chodzenie, wymachwanie. Nigdy nie należy unosić piłarki powyżej linii barków!

Podstawą bezpiecznego uruchamiania piłarki jest unieruchomienie jej korpusu z ziemi – poprzez włożenie stopy w tylny uchwyt sterujący lub w pozycji stojącej – poprzez ściśnięcie udami.

Zwłaszcza odbicia zachodzi w momencie kontaktu górnej części łańcuchki prowadnicy z drewnem, powodując tym samym niebezpieczny odrzut piłarki w kierunku górnej części ciała. Spowodować to może obrażenia głowy, szyi i ramion.

- ✓ Z uwagi na możliwe odbicia drewna, a także zakleszczenia prowadnicy, szczególną uwagę należy zachować przy przerzynce naprzężonych pni (m.in. wszelkich wyrotów) lub gałęzi oraz ścięcie drzew pochylonych.
- ✓ W przypadku ścięcia drzew suchych, dziuplastych, wypróchniałych wewnątrz należy zachować podwyższoną ostrożność – drzewo takie może nieoczekiwanie złamać się w trakcie cięcia lub upaść w nieprzewidywanym kierunku.
- ✓ Dłuższe przezmarsze z uruchomioną piłarką z pracującym silnikiem dopuszczalne są tylko z włączonym hamulcem bezpieczeństwa.
- ✓ Na czas pracy poza objęciem należy zabierać ze sobą apteczkę i telefon.

12

BEZPIECZNE POZYSKIWANIE I PRZETWARZANIE DREWNA NA POTRZEBY GOSPODARSTWA ROLNEGO

Odzież ochronna

Prace przy pozyskiwaniu drewna należy wykonywać w spodniach lub nogawkach z wstawką antyprzecięciową, rękawiczkach, specjalnych butach na protektorze

z metalowymi noskami oraz kasku z ochronnymi słuchami i osłoną zabezpieczającą oczy lub w goglach.

Odbiór z elementami antyprzecięciowymi zabezpiecza przed zadziurzeniem się łańcucha łańcuchowej z custom odbojnic.

Buty z wstawką ochronną, wzmocnionymi noskami, z antyprzecięciową przednią i wstawką antyprzecięciową chronią przed urazami.

5

Trzeba również pamiętać o uzupełnieniu oleju, który odpowiada za właściwe smarowanie

prowadnicy piłarki łańcuchowej. Jego poziom należy uzupełniać przy okazji tankowania.

Właściwe smarowanie łańcucha łańcuchowej oraz smarowanie odpowiedniego oleju i paliwa zwiększają bezpieczeństwo pracy piłarką.

Praca piłarką podczas silnych opadów atmosferycznych, powiewającego wiatru, mgły oraz niskich temperatur zwiększa ryzyko wypadku. Nie pracuj w trudnych warunkach pogodowych!

4

Osoby pracujące przy rozładunku drewna przed rozpoczęciem pracy powinny ustalić między sobą sposób komunikowania się. Drewno należy wyładować na terenie objęciu, w miejscu od tego przeznaczonym z odległości od ciągów komunikacyjnych, na stabilnym, równym i uporządkowanym podłożu.

Przy rozładunku należy także zabezpieczyć przyczepę przed niekontrolowanym ruchem. Nigdy nie zrzucaj drewna w sposób chaotyczny! Stos powinien być starannie ułożony, zabezpieczony przed przesunięciem czy rozpadnięciem. Podczas prac przy wyładunku drewna niedopuszczalne jest obecność osób podbrzywnych.

Podstawą prawidłowego magazynowania drewna jest stabilna konstrukcja stosu. Musi być on powalony na równej, stabilnej powierzchni i zabezpieczony z białej strony.

16

Uczestnicy działań prewencyjnych zostali zapoznani również z listami Prezesa KRUS, które dotyczyły bezpieczeństwa podczas prac żniwnych oraz bezpieczeństwa dzieci podczas wakacji. Apelował w nich o wzmożoną uwagę podczas obsługi maszyn i urządzeń rolniczych, stosowanie odzieży roboczej oraz środków ochrony osobistej, dbanie o przerwy w pracy i odpowiedni wypoczynek, a także zapewnienie stałej opieki nad małymi dziećmi. Listy publikowane były na samorządowych stronach internetowych oraz udostępniane w salach obsługi interesantów jednostek terenowych Kasy oraz w instytucjach współpracujących.

Szanowni Rolnicy,

Latem to dla Państwa czas intensywnej pracy. Związane z nią zmęczenie, pośpiech, chwilowa nieuwaga, nasilają ryzyko wypadku. Tragiczne w skutkach są zwłaszcza pochwylenia przez prasy i przyczepy do zbioru siana i słomy, przygniecenia przez przewrócone ciągniki czy maszyny rolnicze. Wiele wypadków można by uniknąć, przestrzegając zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym.

Drodzy Rolnicy, zacznę od prośby o właściwą organizację pracy w gospodarstwie rolnym. Proponuję, by przed zbiorami wykonali Państwo wszystkie niezbędne naprawy, remonty, regulację maszyn, urządzeń rolniczych oraz zakupili potrzebne środki do produkcji rolniczej. Dzięki temu, gdy przyjdą żniwa, nie będzie nadmiernego spiętrzenia prac, przemeczenia, pośpiechu i związanego z tym stresu.

Nawet w nawale prac potrzebny jest czas na przerwę w pracy i wypoczynek do zregenerowania sił, a podczas upałów ochrona przed przegrzaniem i picie dużej ilości wody. Nie przystępujcie Państwo do zajęć w gospodarstwie rolnym w złym stanie psychofizycznym. Szczególnie rygorystycznie trzeba przestrzegać tej zasady podczas pracy na wysokości, ze zwierzętami, przy obsłudze maszyn rolniczych. Domownikom zlecajcie Państwo prace adekwatne do wieku, umiejętności i stanu zdrowia.

O wzmoczoną uwagę proszę podczas obsługi maszyn i urządzeń rolniczych. Czynności te powinny być powierzane tylko osobom dorosłym, zdrowym, posiadającym wymagane kwalifikacje. W żadnym przypadku nie należy przystępować do napraw i regulacji maszyn rolniczych przy włączonym zasilaniu. W czasie transportu ładunki objętościowe muszą być zabezpieczone przed niekontrolowanym spadaniem. Nie mogą na nich przebywać osoby. Podczas pracy w zespole należy ustalić sposoby porozumiewania się.

Pamiętajcie Państwo również o stosowaniu ubrań roboczych i obuwia na protektorowanej podeszwie, usztywniającego staw skokowy, oraz środków ochrony osobistej, takich jak rękawice, maski przeciwpyłowe, gogle i ochronniki słuchu.

Konieczne jest zapewnienie z Państwa strony stałej opieki osób dorosłych nad małymi dziećmi i wyznaczenie miejsca ich zabaw z dala od części produkcyjnej gospodarstwa.

Latem okresowo pojawiają się susze, należy więc wyposażyc gospodarstwo w podstawowy sprzęt przeciwpożarowy.

Drodzy Rolnicy, przestrzeganie podstawowych zasad bezpieczeństwa i higieny pracy znacząco obniży ryzyko groźnych dla zdrowia i życia wypadków.

Apelując o uwagę, życzę Państwu sprzyjającej pogody podczas zbiorów, dobrych plonów i bezwypadkowej pracy.

Warszawa, czerwiec 2016 roku

PREZES
Kasy Rolniczego
ubezpieczenia Spółnego

Jacek Dubiński

Jackek Dubiński

Szanowni Rolnicy, Drogie Dzieci,

za kilka dni koniec roku szkolnego i wyczekiwane przez dzieci letnie wakacje. Część z nich wyjedzie na obozy, kolonie, turnusy rehabilitacyjne. Jednak wiele dzieci z terenów wiejskich pozostanie w gospodarstwie swoich rodziców, mających w tym okresie szczególnie dużo pracy. Z jej sezonowym nasileniem wzrasta niestety ryzyko wypadków.

Drodzy Rodzice - Rolnicy, zwracam się do Państwa z apelem o bezpieczne wakacje Waszych podopiecznych. - *„Otoczcie dzieci parasolem bezpieczeństwa, podarujcie im szczęśliwe dzieciństwo”* - apeluję o to słowami uczestniczki naszego VI Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci, który przebiegał pod hasłem *„Bezpiecznie na wsi. Niebezpieczne atrakcje w wakacje”*.

Z troszczyć się o stałą opiekę osoby dorosłej nad dziećmi, zwłaszcza najmłodszymi. Zorganizujcie im miejsce do zabawy, najlepiej wydzielone z dala od części produkcyjnej gospodarstwa. Przed rozpoczęciem pracy sprawdzajcie, czy w pobliżu maszyn i urządzeń rolniczych nie ma dzieci. Kontrolujcie ich kontakty ze zwierzętami gospodarskimi. Chroncie przed środkami ochrony roślin, nawozami, paliwami, innymi niebezpiecznymi substancjami chemicznymi, przed ukąszeniem przez kleszcze i chorobami zakaźnymi roznoszonymi przez zwierzęta. Czuwajcie nad bezpieczeństwem dzieci na drogach publicznych.

W rodzinach rolniczych wychowanie przez pracę jest tradycją, ale powierzane dzieciom obowiązki muszą być na miarę ich wieku i możliwości psychofizycznych. Dzieciom nie można powierzać obsługi maszyn i urządzeń rolniczych, kierowania ciągnikami, przebywania na ładunkach podczas transportu, wykonania oprysków, obsługi dużych zwierząt inwentarskich, prac na wysokości, w zamkniętych zbiornikach, przy pozyskiwaniu i obróbce drewna, a także w hałasie i dużym zapyleniu.

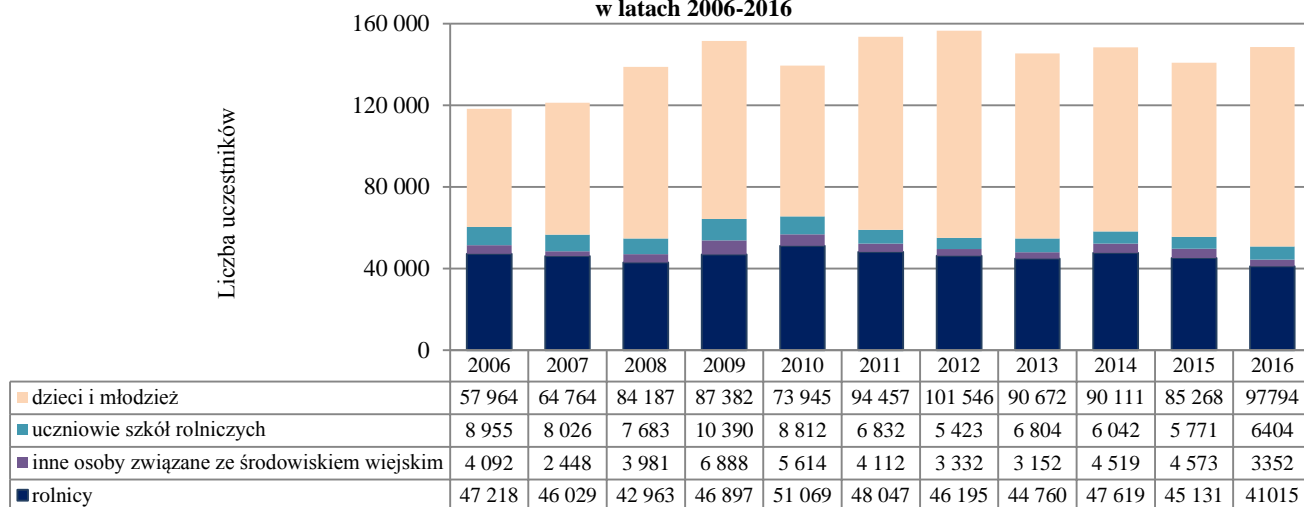
Drogie Dzieci, zawsze informujcie dorosłych, gdzie i jak zamierzacie się bawić. Pamiętajcie, dobra zabawa, to bezpieczna zabawa.

Wszystkim Dzieciom życzę zdrowych i udanych wakacji, a Rolnikom - dobrych plonów, sprzyjającej pogody podczas zbiorów i bezwypadkowej pracy.

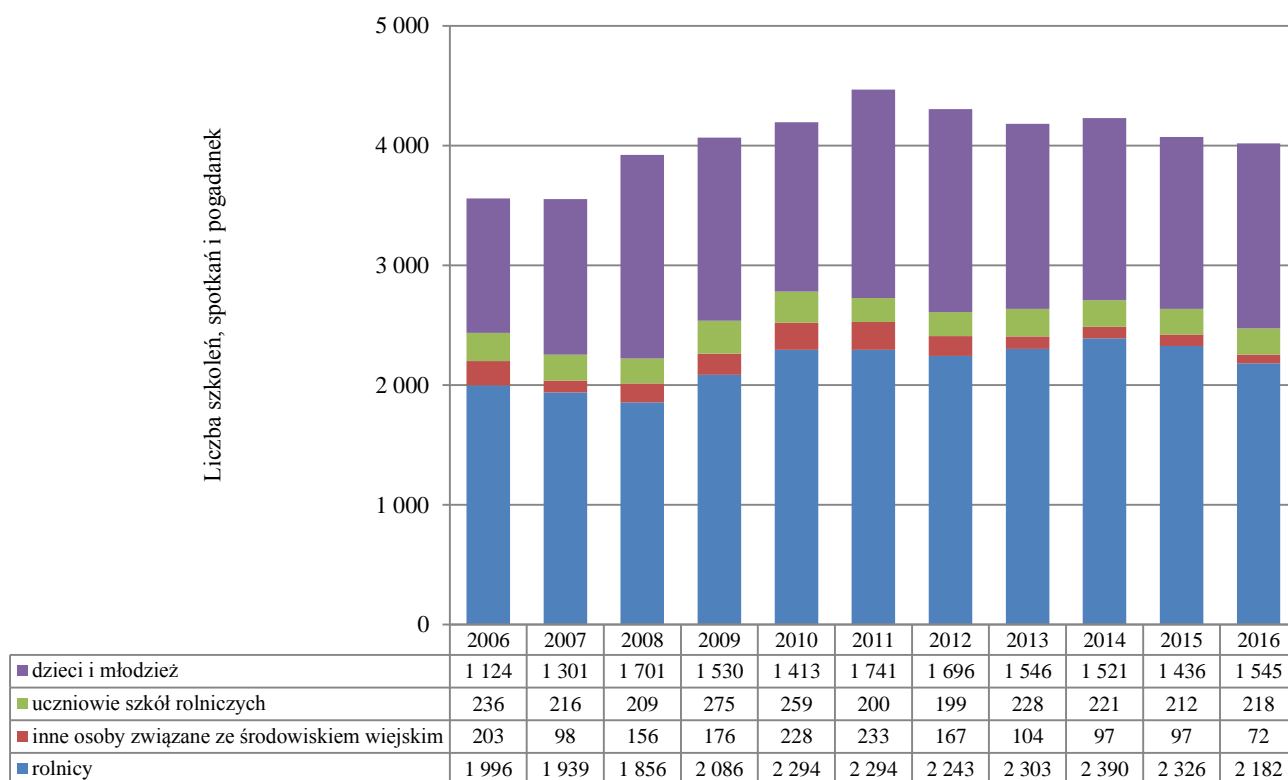
Warszawa, czerwiec 2016 roku

z powierzeniem

**Liczba uczestników szkoleń i spotkań z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym,
przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS
w latach 2006-2016**

**Liczba szkoleń i spotkań z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym,
przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS
w latach 2006-2016**

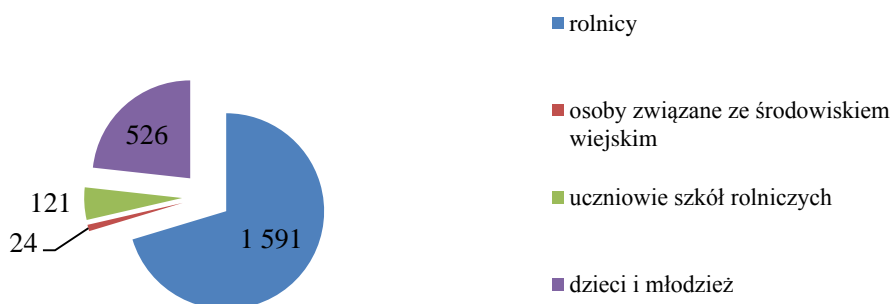
4. Pozaszkoleniowe formy upowszechniania wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym

4.1. Konkursy wiedzy

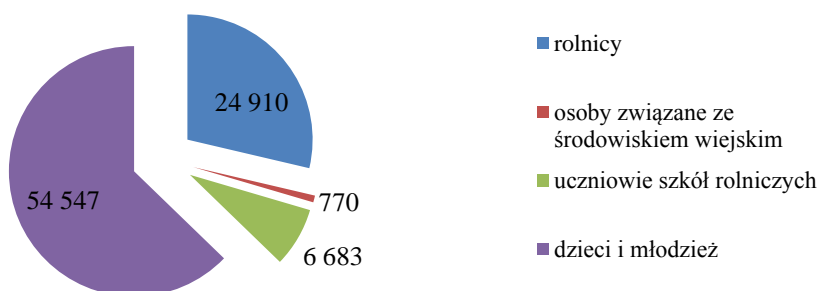
W 2016 r. jednostki organizacyjne Kasy przeprowadziły, same lub we współpracy z innymi instytucjami, **2 262** konkursy dotyczące wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym lub z elementami tej wiedzy. Wzięło w nich udział prawie **87 tys.** uczestników.

Najwięcej konkursów zorganizowano dla rolników. Najczęściej były one organizowane na zakończenie spotkań szkoleniowych, a także przy stoiskach informacyjnych Kasy podczas imprez rolniczych. Tematyka konkursów związana była z przyczynami wypadków najczęściej występujących przy pracy rolniczej i dotyczyła sposobów zapobiegania upadkom osób, zasad bezpiecznej obsługi maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarstwach rolnych, a także bezpiecznej obsługi zwierząt gospodarskich. Aby urozmaicić i uatrakcyjnić udział w zmaganiach konkursowych, wykorzystywano różnorodne formy sprawdzania wiedzy uczestników, m.in. testy, krzyżówki, łamigłówki. Organizowano również konkursy plastyczne, fotograficzne oraz literackie, dopasowując je do adresatów danego działania. Laureaci otrzymali nagrody rzeczowe w postaci materiałów poprawiających bezpieczeństwo pracy rolnika: rękawic, masek i okularów ochronnych, narzędzi, latarek, kamizelek, opasek odblaskowych.

Liczba konkursów przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w 2016 r.

Liczba uczestników konkursów, przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w 2016 r.

OR KRUS w Kielcach
– konkurs dla rolników i członków KGW w Korytnicy

OR KRUS w Olsztynie
– konkurs dla rolników w Barczewie

OR KRUS w Opolu
– konkurs podczas dożynek gminnych w Goświnowicach

OR KRUS w Koszalinie
– praca wykonana przez młodego uczestnika konkursu makiet w gminie Darłowo

OR KRUS w Bydgoszczy
– konkurs dla rolników na Targach Rolnych w Bielicach

OR KRUS w Częstochowie
– konkurs dla rolników w Krzyżanowicach

OR KRUS w Warszawie
– laureaci konkursu plastycznego

OR KRUS w Koszalinie
– konkurs dla uczestników turnusu rehabilitacyjnego dla dzieci w CRR KRUS *Sasanka* w Świnoujściu

VI Ogólnopolski Konkurs Plastyczny dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi*

W 2016 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zorganizowała szóstą edycję Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi*, która przebiegła pod hasłem „Niebezpieczne atrakcje w wakacje”. Honorowy patronat nad konkursem sprawował Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a medialnie inicjatywę wspierały redakcje: miesięcznika *AGROmechanika. Technika w gospodarstwie*, dwutygodnika *AgroSerwis* oraz portalu rolnego i telewizji interaktywnej *AgroNews.com.pl*.

Celem konkursu było promowanie pozytywnych zachowań związanych z pracą i zabawą na terenach wiejskich, poszerzanie wiedzy dzieci na temat bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwie rolnym, ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania wypadkom najczęściej występującym latem: m.in. związanym ze zniwami, poruszaniem się po drogach publicznych, upadkami osób. Zadanie konkursowe polegało na wykonaniu pracy plastycznej w dowolnej technice, w formacie A3. W szkołach, które zgłosiły chęć uczestnictwa w konkursie, odbyły się szkoleniowe spotkania dzieci z pracownikami Kasy, których celem było przygotowanie merytoryczne młodych artystów, ponieważ ocenie komisji – zarówno etapów wojewódzkich, jak i centralnego – podlegały nie tylko walory artystyczne pracy, ale też sposób zobrazowania idei Konkursu.

W zmaganiach konkursowych wzięło udział niemal 33 000 uczniów, z 2 311 szkół podstawowych. Ich prace oceniane były w dwóch kategoriach wiekowych: dla uczniów klas 0-3 oraz 4-6. Do etapu centralnego Konkursu Oddziały Regionalne przekazały 96 prac, a Centralna Komisja Konkursowa złożona z pracowników KRUS oraz przedstawicieli współorganizatora i patronów wyłoniła 38 laureatów. Otrzymali oni nagrody ufundowane przez KRUS: sprzęt multimedialny, a także zestawy upominków przygotowane przez MRiRW, PIP, patronów Konkursu oraz firmy współpracujące. Uroczyste podsumowanie Konkursu odbyło się w Sali Kolumnowej Sejmu RP. Dodatkową atrakcją gali finałowej było zwiedzanie z przewodnikiem gmachu Sejmu oraz udział w warsztatach edukacyjnych zorganizowanych przez firmę Bayer Crop Science.

Rysunek autorstwa Michaeli Zamelka, która zajęła I miejsce w kategorii wiekowej kl. 4-6

Nagrodzone prace, wyeksponowane podczas uroczystego finału Konkursu w Sejmie RP

Warsztaty edukacyjne dla laureatów konkursu w siedzibie firmy Bayer CropScience

Praca laureata I miejsca w kategorii wiekowej kl. 1-3, Krzysztofa Szymury

Laureaci konkursu tuż po wręczeniu nagród

VIII Ogólnopolski Młodzieżowy Konkurs *Wiedzy o Ergonomii i Bezpieczeństwie Pracy w Rolnictwie*

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego włączała się również w organizację olimpiad i konkursów wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym dla dzieci i młodzieży. Jednym z takich działań był VIII Ogólnopolski Młodzieżowy Konkurs *Wiedzy o Ergonomii i Bezpieczeństwie Pracy w Rolnictwie*, zorganizowany przez Wydział Inżynierii i Produkcji SGGW, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także redakcję ogólnopolskiego miesięcznika *AGROmechanika. Technika w gospodarstwie*. W konkursie wzięło udział 2 960 uczniów ze 148 szkół ponadgimnazjalnych o profilu rolniczym lub leśnym z całej Polski. W wielu szkołach eliminacje poprzedzone były szkoleniami uczniów z zakresu wiedzy o bhp w rolnictwie i ergonomii, które prowadzili pracownicy KRUS. Na terenie Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego 108 finalistów zmierzyło się z dwuetapowym egzaminem, po którym komisja złożona z przedstawicieli organizatorów wyłoniła pięciu laureatów nagrodzonych indeksami na wybrany kierunek Wydziału Inżynierii Produkcji SGGW. Prezes Kasy ufundował nagrody dla pięciu nauczycieli, których uczniowie wykazali się największą wiedzą z zakresu ergonomii i bezpieczeństwa pracy w gospodarstwie rolnym.

Laureaci, ich nauczyciele oraz przedstawiciele organizatorów i fundatorów nagród VIII Ogólnopolskiego Młodzieżowego Konkursu *Wiedzy o Ergonomii i Bezpieczeństwie Pracy w Rolnictwie*. Nagrody Prezesa KRUS wręczyli Zastępca Prezesa KRUS Janina Pszczółkowska oraz Dyrektor Biura Prewencji i Rehabilitacji Cezary Nobis.

Kasa wspierała także **Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej**, którego głównym organizatorem był Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP. Pytania konkursowe, kierowane do uczniów szkół rolniczych i ponadpodstawowych z klasami o profilu rolniczym, dotyczyły wiedzy na temat zapobiegania pożarom oraz zasad bezpiecznej i higienicznej pracy w gospodarstwie rolnym.

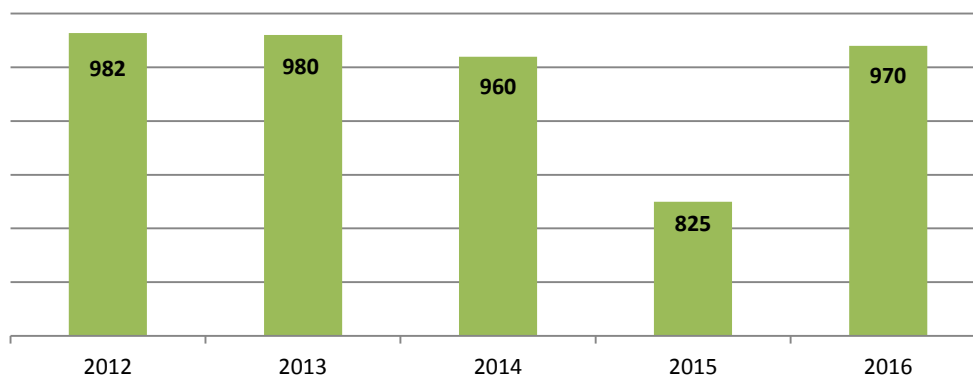
Olimpiada Młodych Producentów Rolnych – to cykliczny konkurs adresowany do producentów branży rolnej w przedziale wiekowym 17-40 lat, który Kasa współorganizuje poprzez opracowanie zestawów pytań konkursowych oraz delegowanie pracownika do udziału w pracach jury. Finał krajowy ostatniej olimpiady odbył się podczas Międzynarodowych Targów Techniki Rolniczej AGROTECH w Kielcach. Prezes KRUS był fundatorem nagrody dla jednego z laureatów.

XIV Ogólnokrajowy Konkurs *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*. Do działań promujących zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, wpływających na poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy, porządek i estetykę w obejściach gospodarskich, należą konkursy na bezpieczne gospodarstwo rolne. W 2016 r. uczestniczyło w nich 1 136 gospodarstw. Najwięcej z nich zostało zgłoszonych do Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*. Konkurs ten przyczynia się do upowszechniania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwach rolnych, obejmując dwie kategorie: *gospodarstwo indywidualne* oraz *zakłady rolne*.

Organizatorami Konkursu byli: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Agencja Nieruchomości Rolnych oraz Państwowa Inspekcja Pracy. Realizację przedsięwzięcia wspierały również samorządy terytorialne: od władz gminnych po wojewódzkie, jednostki ochotniczej straży pożarnej, policji, izby rolnicze, ośrodki doradztwa rolniczego, organizacje zawodowe i społeczne rolników, instytuty naukowo-badawcze działające na rzecz poprawy bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych, producenci maszyn i urządzeń dla rolnictwa oraz inne firmy i instytucje. Honorowy patronat nad XIV edycją Konkursu objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Andrzej Duda. Patronat medialny sprawowali: Program 1 Telewizji Polskiej, Telewizja Interaktywna portalu rolnego *AgroNews*, dwutygodnik *AGRO SERWIS*, miesięcznik *AGROmechanika. Technika w gospodarstwie*, ogólnopolski tygodnik *Zielony Sztandar* i *Tygodnik Poradnik Rolniczy*.

Do Konkursu zgłoszono 970 gospodarstw rolników ubezpieczonych w KRUS oraz 43 zakłady rolne.

**Liczba gospodarstw zgłoszonych do Ogólnokrajowego Konkursu
Bezpieczne Gospodarstwo Rolne w kategorii gospodarstwa indywidualne
w latach 2012-2016**

Powierzchnia gospodarstwa według ha fizycznych	Gospodarstwa rolników indywidualnych, zgłoszone do XIV Ogólnokrajowego Konkursu <i>Bezpieczne Gospodarstwo Rolne</i> , według powierzchni gospodarstw:						
	ogółem	1-10 ha	11-20 ha	21-50 ha	50-100 ha	100-150 ha	>150 ha
Liczba gospodarstw	970	192	217	340	143	42	36

Profil produkcji	Gospodarstwa rolników indywidualnych, zgłoszone do XIV Ogólnokrajowego Konkursu <i>Bezpieczne Gospodarstwo Rolne</i> , według profilu produkcji:									
	ogółem	produkcja mieszana	produkcja roślinna – zboża i inne uprawy rolne	produkcja roślinna – warzywnictwo, sadownictwo i ogrodnictwo	produkcja roślinna – inne	chów i hodowla zwierząt – bydło	chów i hodowla zwierząt – trzoda chlewna	chów i hodowla zwierząt – inne	działalności specjalne	inne niewymienione
Liczba gospodarstw	970	402	224	87	6	178	39	9	21	4

Konkurs przebiegał w trzech etapach: regionalnym, wojewódzkim i centralnym. Zgodnie z Regulaminem Konkursu Komisje Konkursowe regionalne i wojewódzkie sprawdzały:

- ład i porządek w obrębie podwórza, zabudowań i stanowisk pracy;
- stan budynków inwentarskich i pomieszczeń gospodarczych, w tym: schodów i używanych drabin oraz instalacji i urządzeń elektrycznych;
- wyposażenie maszyn i urządzeń rolniczych w osłony ruchomych części, podpory i inne zabezpieczenia przed wypadkiem;
- stan techniczny maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarstwie;
- warunki obsługi i bytowania zwierząt gospodarskich;
- stosowanie, stan i jakość środków ochrony osobistej.

Oceniły również rozwiązania organizacyjne, technologiczne i techniczne wpływające na bezpieczeństwo osób pracujących i przebywających w gospodarstwie rolnym, estetykę gospodarstw oraz organizację miejsc wypoczynku i zabawy dzieci. Podsumowania etapów regionalnych i wojewódzkich organizowano podczas targów rolniczych, dożynek powiatowych i wojewódzkich, imprez lokalnych, w siedzibach Oddziałów Regionalnych, Placówek Terenowych KRUS i urzędów marszałkowskich.

Centralna Komisja Konkursowa, w skład której weszli przedstawiciele: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Państwowej Inspekcji Pracy, Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników, Krajowego Związku Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych, Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego w Falentach, Redakcji: *AGROmechaniki. Techniki w gospodarstwie* oraz *Agro Serwisu*, dokonała w lipcu 2016 r. oceny 16 gospodarstw najwyższej notowanych w poszczególnych województwach, a następnie wyłoniła najbezpieczniejsze gospodarstwo rolne w Polsce oraz przyznała kolejne miejsca i wyróżnienia. W 2016 r. za najbezpieczniejsze uznano gospodarstwo Alicji i Krzysztofa Spsychalskich z Pikutkowa w woj. kujawsko-pomorskim.

Gala finałowa XIV Ogólnopolskiego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne* odbyła się podczas Międzynarodowej Wystawy Rolniczej AGRO SHOW w Bednarach koło Poznania.

W gali udział wzięli: przedstawiciele organizatorów Konkursu – MRiRW, KRUS, ANR, PIP, patronów medialnych, zaproszeni goście, sponsorzy i fundatorzy nagród oraz laureaci – rolnicy wraz z rodzinami i kierownictwo zakładów rolnych.

Podczas uroczystości przemówienie wygłosił Prezes KRUS, a ponadto odczytano: List do rolników od Prezydenta RP Andrzeja Dudy, List do Organizatorów od Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Marka Kuchcińskiego oraz List Głównego Inspektora Pracy Romana Giedrojcia.

Podczas uroczystości głos zabierali Prezes KRUS Adam Wojciech Sekściński, Dyrektor Departamentu Spraw Społecznych i Oświaty Rolniczej w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi Robert Jakubik, Dyrektor Departamentu Prewencji i Promocji z Głównego Inspektoratu Pracy Zbigniew Kowalczyk.

Laureaci otrzymali liczne nagrody ufundowane przez organizatorów i sponsorów oraz fundatorów. Na zdobywcę I miejsca w kategorii gospodarstw indywidualnych czekał ciągnik ufundowany przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a pozostali laureaci otrzymali nagrody pieniężne i rzeczowe, będące najczęściej wyrobami zwiększającymi poziom bezpieczeństwa pracy w gospodarstwie rolnym. Fundatorami nagród byli: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Prezes KRUS, Główny Inspektor Pracy, Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych, Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Prezes Agencji Rynku Rolnego, Prezes Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, Prezes Zarządu Krajowego Związku Młodzieży Wiejskiej, Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, Zarząd Związku Zawodowego Centrum Narodowe Młodych Rolników, Związek Zawodowy Rolnictwa SAMOOBRONA, Przewodniczący NSZZ RI „Solidarność”, Zarząd Krajowej Rady Izb Rolniczych, Zarząd Polskiego Związku Producentów Ziemiaków i Nasion Rolniczych w Łodzi, Zarząd Polskiego Związku Pszczelarskiego, SYNGENTA Polska Sp. z o.o., 3M Poland Sp. z o.o., Fortis Technology Sp. z o.o., Bayer CropScience, Wydawnictwo OIKOS Sp. z o.o., Redakcja *Tygodnika Poradnika Rolniczego*, Redakcja dwutygodnika *Agro Serwis*. Wręczono również statuetkę Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego w Falentach i trzy statuetki od Redakcji tygodnika *Zielony Sztandar*.

Wszyscy finaliści otrzymali dyplomy okolicznościowe Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dyplomy od organizatorów, zestawy odzieży roboczej i środków ochrony indywidualnej ufundowane przez Głównego Inspektora Pracy, zestawy ochron do pracy ze środkami ochrony roślin ufundowane przez Polskie Stowarzyszenie Ochrony Roślin oraz roczną prenumeratę dwutygodnika *Agro Serwis*, miesięcznika *AGROmechanika* i *Tygodnika Poradnika Rolniczego*.

Właścicielom zwycięskiego najbezpieczniejszego gospodarstwa w 2016 r. Prezes KRUS wręczył symboliczny klucz do ciągnika rolniczego Zetor MAJOR.

Zwycięzcy XIV Ogólnokrajowego Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne Alicja, Krzysztof i ich syn Mateusz Spychalscy wspólnie z Prezesem KRUS oglądali wygrany ciągnik rolniczy Zetor MAJOR.

Laureaci Konkursu z woj. małopolskiego i dolnośląskiego przyjechali do Bednar ze swoimi dziećmi. Nagrodę ufundował i wręczał Prezes KRUS Adam Wojciech Sekściński.

Dyplom i gratulacje od Zastępcy Prezesa KRUS Janiny Pszczółkowskiej odbierali zwycięzcy z woj. śląskiego.

Zwycięzca Konkursu z woj. podkarpackiego odebrał pilarkę łańcuchową z rąk Prezesa Związku Zawodowego Centrum Narodowe Młodych Rolników Tomasza Łukomskiego i Wiceprzewodniczącego Alberta Dziury, a także nagrodę pieniężną ufundowaną przez Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Krzysztof Jurgiel, na wniosek Centralnej Komisji Konkursowej, przyznał siedmiu właścicielkom gospodarstw *Wyróżnienie za wyjątkową dbałość o estetykę obejścia i duży wkład pracy w tworzenie wspaniałych wiejskich krajobrazów*.

Wyróżnienie za wyjątkową dbałość o estetykę obejścia i duży wkład pracy w tworzenie wspaniałych wiejskich krajobrazów otrzymały (od lewej): Dorota Urbanowicz z woj. dolnośląskiego, Alicja Spychalska z woj. kujawsko-pomorskiego, Barbara i Maria Załoga z woj. opolskiego, Izabela Kostrzewska z woj. pomorskiego, Jolanta Monach z woj. podlaskiego oraz Elżbieta Capała z woj. lubelskiego, w imieniu której dyplom i zestaw nasion oraz produktów do pielęgnacji kwiatów odebrał mąż.

Podczas gali wręczono również nagrody zwycięzcom konkursu Platformy Informacyjnej AgroNews, która włączając się w promocję Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*, przeprowadziła na swoim portalu interaktywny konkurs w kategorii *gospodarstwo indywidualne*, wśród szesnastu laureatów wojewódzkich.

Zwycięzcom tegorocznej edycji internetowego konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne* Dorocie i Dariuszowi Urbanowiczom z woj. dolnośląskiego puchar wręczyła Prezes Telewizji Interaktywnej AgroNews Aleksandra Szymczak, a voucher na środki ochrony roślin - przedstawiciel firmy Bayer Crop Science.

O muzyczną oprawę gali Konkursu zadbała Młodzieżowa Orkiestra Dęta BRESTIVIA z Brzeskiego Centrum Kultury, reprezentująca województwo kujawsko-pomorskie.

Uroczystość uświetnił wspaniały tort i serwowany na stoisku gminnym żur kujawski.

Charakterystykę gospodarstw oraz rozwiązania poprawiające bezpieczeństwo pracy rolniczej stosowane w gospodarstwach finalistów XIV Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne* w kategorii *gospodarstwa indywidualne* przedstawiono w specjalnym wydaniu miesięcznika *AGROmechanika. Technika w gospodarstwie*.

AGROmechanika

Wydanie Specjalne 2016

TECHNIKA W GOSPODARSTWIE

10lat

Bezpieczne gospodarstwa, odpowiedzialni rolnicy

Spychalscy
GOSPODARSTWO ROLNE
Pikutkowo 12

Ogólnokrajowy Konkurs
Bezpieczne
Gospodarstwo Rolne 2016
w kategorii „Gospodarstwa indywidualne”

Organizatorzy:

www.agromechanika.net.pl

Wydanie specjalne miesięcznika AGROmechanika. Technika w gospodarstwie.

I miejsce

Alicja i Krzysztof Spychalscy

Pikutkowo, woj. kujawsko-pomorskie

Powierzchnia gospodarstwa - 80 ha, (62,4 ha grunty własne).

Uprawa warzyw (pomidorów, cebuli, buraków ćwikłowych) i pszenicy konsumpcyjnej.

II miejsce

**Barbara i Zdzisław Załoga
Maria i Mariusz Załoga**

Bukowie, woj. opolskie

**Powierzchnia gospodarstwa – 288 ha.
Profil produkcji roślinny – pszenica, rzepak, kukurydza.**

III miejsce ex aequo

Jolanta i Jan Monachowie

Kobylanka, woj. podlaskie

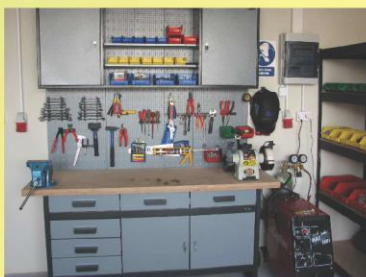
**Powierzchnia gospodarstwa - 63 ha.
Hodowla bydła mlecznego i produkcja roślinna (łąki i kukurydza)
na potrzeby paszowe zwierząt.**

Beata i Radosław Rafalscy

Żabi Róg, woj. warmińsko-mazurskie

**Powierzchnia gospodarstwa – 16,3 ha.
Dział specjalny – produkcja indyków rzeźnych.
Rocznie ok. 67 tys. na 4 halach produkcyjnych.**

Finaliści XIV Ogólnokrajowego Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne

Elżbieta i Sławomir Capałowic

Dys, woj. lubelskie

Powierzchnia gospodarstwa – 13 ha.
Produkcja słoza i warzyw - bobu, kalafiorów, brokołów,
kapusty, marchwi i pietruszki.

Grażyna i Arkadiusz Gaczyńscy

Gościszowice, woj. lubuskie

Powierzchnia gospodarstwa – 130 ha.
Produkcja roślinna - rzepak, buraków cukrowych,
jęczmienia i pszenicy.

Zofia i Józef Kamińscy

Felcyn, woj. mazowieckie

Powierzchnia gospodarstwa – 110 ha.
Tucz trzody chlewnej w cyklu otwartym ok. 15 000 sztuk rocznie.
Produkcja roślinna na potrzeby paszowe
(lubina, pszenżyta, pszenicy i kukurydzy).

Krzysztof Witko

Stare Sioło, woj. podkarpackie

Powierzchnia gospodarstwa – 23,07 ha.
Produkcja roślinna - pszenica, rzepak, burak cukrowy, kukurydza.

Izabela i Dariusz Kostrzewscy

Brzóska, woj. pomorskie

Powierzchnia gospodarstwa – 205 ha.
Profil produkcji roślinny - uprawa buraków cukrowych,
pszenicy, groszku, kukurydzy i fasolki szparagowej.

Żaneta i Roman Tyrałowic

Wędzina, woj. śląskie

Powierzchnia gospodarstwa – 12,5 ha.
Produkcja trzody chlewnej w cyklu zamkniętym.

Monika i Sławomir Madejowic

Hajdaszek, woj. świętokrzyskie

Powierzchnia gospodarstwa – 55 ha własne i 5 ha dzierżawy.
Produkcja mieszanina: roślinna (słoma i rośliny motylkowe)
oraz zwierzęca (trzoda chlewna).

Dorota, Marek i Bartłomiej Banasiakowic

Gościejewo, woj. wielkopolskie

Powierzchnia gospodarstwa – 130 ha.
Produkcja roślinna: kukurydza, pszenica, rzepak, pszenżyto.

Joanna i Andrzej Rutkowscy

Kolonia Maszewo, woj. zachodniopomorskie

Powierzchnia gospodarstwa – 182,4 ha.
Profil produkcji roślinny – słoza, rzepak, siemakki.

Fundatorzy nagród przyznanych finalistom XIV Ogólnokrajowego Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne

Bayer CropScience

4.2. Przeglądy gospodarstw i prac polowych

Działaniem, którego założeniem był bezpośredni kontakt z rolnikiem w miejscu jego pracy i analiza poziomu bezpieczeństwa w gospodarstwie, były wizytacje 1996 gospodarstw rolnych podczas wzmożonych prac polowych, np. żniw. W ramach spotkań sprawdzano stan techniczny maszyn i urządzeń, wskazując na zagrożenia związane z użytkowaniem sprzętu wadliwego. Zwracano również uwagę na stan podwórzy, ciągów komunikacyjnych, instalacji elektrycznych, a także stosowanie środków ochrony osobistej i ochron pracy. W rozmowach podkreślano konieczność zabezpieczania się przed skutkami oddziaływania szkodliwych czynników w środowisku pracy i stosowania przerw w pracy.

OR KRUS w Poznaniu
– wizytacje gospodarstw
podczas jesiennych prac polowych

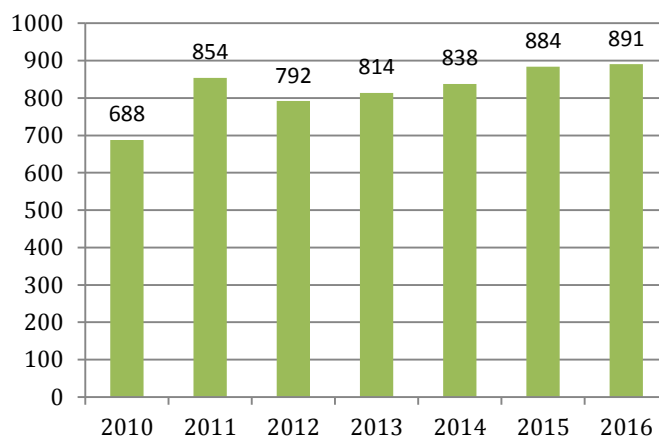

OR KRUS w Opolu
– wizytacje żniwno-omłotowe

4.3. Stoiska i punkty informacyjne KRUS

W 2016 r. Kasa zorganizowała 891 stoisk, które odwiedziło ok. 110,5 tys. osób. Wśród nich byli przede wszystkim rolnicy wraz z rodzinami, uczestniczący w imprezach rolniczych, takich jak: targi, wystawy rolnicze, festyny, pikniki czy Dni Otwartych Drzwi w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego.

**Liczba stoisk informacyjnych
zorganizowanych przez jednostki terenowe KRUS
w 2016 r.**

Przy stoiskach można było nie tylko zaopatrzyć się w materiały promujące bezpieczną pracę w rolnictwie, ale też uzyskać wszystkie przydatne informacje na temat sposobów podnoszenia poziomu bezpieczeństwa w swoim gospodarstwie, jak również świadczeń przysługujących ubezpieczonym. Promowano odzież ochronną dla rolników, ochrony osobiste, wyroby oznaczone *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS*. Przy stoiskach organizowano również konkursy na temat bhp w rolnictwie dla rolników i ich rodzin.

OR KRUS w Bydgoszczy
– stoisko podczas Dożynek w Kruszynie

OR KRUS w Poznaniu
– stoisko podczas targów AgroShow odwiedził Prezes KRUS Adam Sekściński, Dyrektor Biura Prewencji i Rehabilitacji Centrali KRUS Cezary Nobis oraz Dyrektor OR KRUS w Poznaniu Andrzej Minkowski.

OR KRUS w Rzeszowie
– stoisko informacyjne w Boguchwale

OR KRUS w Olsztynie
– stoisko zorganizowane podczas Olimpiady na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie

4.4. Pokazy i wystawy

Zorganizowane przez Kasę pokazy i wystawy dotyczyły bezpiecznej pracy oraz udzielania poszkodowanym w wypadkach pierwszej pomocy przedmedycznej. Prezentowano m.in. bezpieczny sposób użytkowania pilarek oraz innych maszyn i urządzeń rolniczych, odzież roboczą, środki ochrony osobistej, a także środki do bezpiecznej obsługi zwierząt, np. poskromy.

OR KRUS we Wrocławiu
– pokaz odzieży ochronnej dla uczniów
SP w Borku Strzeleńskim

OR KRUS w Białymstoku
– pokaz bezpiecznej obsługi maszyn
w PODR Szepietowo

OR KRUS w Koszalinie
– pokaz artykułów zwiększających bezpieczeństwo
podczas obsługi zwierząt gospodarskich

OR w Rzeszowie
– pokaz pierwszej pomocy przedlekarskiej
dla uczniów ZS w Nowotańcu

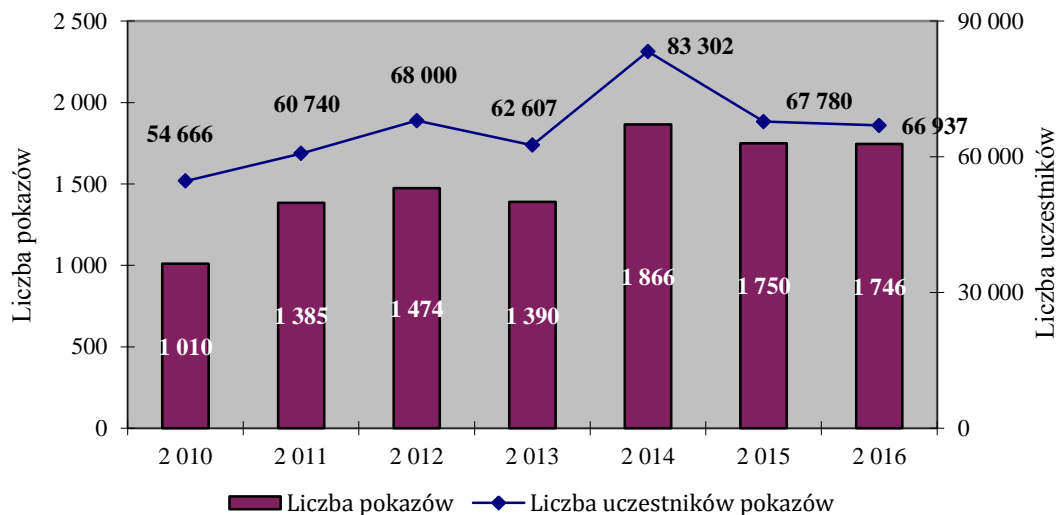
OR KRUS w Opolu
– wystawa w siedzibie Kasy

OR KRUS w Lublinie
– wystawa odzieży roboczej
we Włodawie

W 2016 r. odbyło się 1746 pokazów, a udział wzięło w nich niemal 67 tys. osób.

**Pokazy przeprowadzone przez jednostki terenowe KRUS
w latach 2010-2016**

KRUS uczestniczył ponadto w organizowanej przez firmę URSUS S.A. na terenie całego kraju serii pokazów prac polowych, poprzez m.in. prelekcje popularyzujące zasady bezpiecznej pracy z użyciem maszyn rolniczych.

OR KRUS w Poznaniu
– pokaz bezpiecznego użytkownika ciągnika

4.5. Popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy za pośrednictwem środków masowego przekazu

Dzięki współpracy z mediami jednostki terenowe Kasy miały dodatkową możliwość rozpowszechniania wiedzy o zagrożeniach związanych z pracą w rolnictwie. W prasie ogólnopolskiej, lokalnej oraz branżowej ukazały się 123 artykuły, a na stronach internetowych instytucji współpracujących można było przeczytać 118 tekstów popularyzujących zasady bezpiecznej pracy w gospodarstwach rolnych. Wyemitowano 34 audycje radiowe i 17 telewizyjnych. W publikacjach odnoszono się do zagrożeń w pracy rolnika, a także wskazywano sposoby ograniczania ryzyka wystąpienia wypadków i chorób związanych z wykonywaniem tego zawodu.

Na stronie internetowej Kasy www.krus.gov.pl, w zakładce *Prewencja* zamieszczano również kwartalne komunikaty o wypadkach przy pracy i chorobach zawodowych rolników oraz opracowania: *Botulizm ludzi i zwierząt – jak zapobiegać?*, *Tragiczne skutki pracy po alkoholu*, a także *Jak bezpiecznie posługiwać się pilarką łańcuchową*.

Platforma Informacyjna AgroNews włączyła się w promocję Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*. Na portalu AgroNews.com.pl przeprowadzono konkurs internetowy w kategorii *gospodarstwo indywidualne*. Od 12 sierpnia do 11 września 2016 r. internauci

oddawali swoje głosy na szesnastu laureatów etapu wojewódzkiego. W konkursie oddano 54 203 głosów.

Rok 2016 był kolejnym rokiem działania Kalendarza Wydarzeń Prewencyjnych – narzędzia służącego informowaniu o realizowanych przez Kasę działaniach prewencyjnych, np. szkoleniach.

Odwiedzający stronę www.wydarzenia-prewencyjne.pl mogli przeglądać i wyszukiwać według różnych kryteriów interesujące ich działania prewencyjne, planowane przez jednostki terenowe Kasy.

Mając na celu zachęcenie publicystów i dziennikarzy tematyką bezpieczeństwa w gospodarstwach rolnych, KRUS ogłosił XXII edycję konkursu *W rolnictwie można pracować bezpieczniej* na publikacje poświęcone bezpieczeństwu pracy rolników. Nadesłane prace oceniane były w trzech kategoriach: artykuły prasowe i publikacje internetowe, audycje radiowe i audycje telewizyjne. Nagrody przyznano zarówno za najlepsze pojedyncze publikacje, jak również za cykle. W 2016 r. do konkursu przystąpiło 21 osób, które zgłosiły 69 publikacji.

Kasa współuczestniczyła w organizacji XIX Ogólnopolskiego Konkursu Radiowego *Strażacy ochotnicy nie tylko gaszą*, przeprowadzonego przez Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, wspólnie z Polskim Radiem S.A. Na konkurs zgłoszono wiele audycji z rozgłośni Polskiego Radia S.A., ukazujących różnorodną działalność strażaków ochotników w środowiskach lokalnych. Nagroda Specjalna Prezesa KRUS została przyznana redaktorowi Andrzejowi Ilczukowi z Katolickiego Radia Podlasie za reportaż pt.: „Kontra ASF”, ukazujący służbę strażaków OSP wykonujących czynności zabezpieczenia miejsc skażonych na terenach obszarów zapowietrzonych, objętych wystąpieniem wirusa ASF (afrykańskiego pomoru świń).

Podsumowanie XIX Ogólnopolskiego Konkursu Radiowego *Strażacy ochotnicy nie tylko gaszą*

4.6. Udział w seminariach i konferencjach

W 2016 r. pracownicy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego uczestniczyli w seminariach, konferencjach oraz spotkaniach i posiedzeniach, na których poruszano problematykę ergonomii i bezpieczeństwa pracy w rolnictwie. W ramach współpracy uczestniczono m.in. w:

- XXII Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Problemy intensyfikacji produkcji zwierzęcej z uwzględnieniem ochrony środowiska, standardów UE i produkcji energii*

alternatywnej, w tym biogazu organizowanej w Warszawie, przez Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w terminie 20-21.09.2016 r.;

- krajowej konferencji nt. *Problematyki bezpieczeństwa, ergonomii oraz ekologii w użytkowaniu maszyn i ciągników rolniczych*, organizowanej w Poznaniu przez Przemysłowy Instytut Maszyn Rolniczych 17.11.2016 r.

4.7. Udział Kasy w tworzeniu systemu ratownictwa przedlekarskiego

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, realizując Porozumienie z dnia 23 grudnia 1999 r., dotyczące wdrażania systemu ratownictwa przedlekarskiego na terenach wiejskich, zakupiła w 2016 r. 73 zestawy ratownictwa przedlekarskiego, które za pośrednictwem Oddziałów Regionalnych zostały przekazane jednostkom Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie całej Polski. Liczbę interwencji z wykorzystaniem zestawów ratownictwa przedlekarskiego oraz liczbę osób, którym udzielono pomocy zawiera poniższa tabela.

Lp.	Oddział Regionalny	Liczba interwencji z wykorzystaniem zestawu	Liczba osób, którym udzielono pomocy
1.	Białystok	185	222
2.	Bydgoszcz	268	282
3.	Częstochowa	20	10
4.	Gdańsk	233	82
5.	Kielce	241	462
6.	Koszalin	166	166
7.	Kraków	450	503
8.	Lublin	196	232
9.	Łódź	105	113
10.	Olsztyn	159	203
11.	Opole	34	72
12.	Poznań	279	376
13.	Rzeszów	283	283
14.	Warszawa	453	388
15.	Wrocław	349	349
16.	Zielona Góra	205	257
	Razem	3626	4000

OR KRUS w Białymstoku
– przekazanie zestawu dla OSP Małowiste

OR KRUS w Krakowie
- pamiątkowa fotografia po przekazaniu zestawu dla jednostki OSP w Więclawicach

5. Starania KRUS o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników

Analizowano przyczyny wypadków z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych w grupach wypadkowych – grupie 6 (*przejechanie, uderzenie, pochwylenie przez środek transportu w ruchu*), grupie 7 (*pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń*) oraz grupie 3 (*upadek przedmiotów*).

Nadzorowano i ukierunkowywano jednostki terenowe KRUS w zakresie podejmowanych postępowań prewencyjnych i regresowych wobec producentów maszyn i urządzeń, które były wyłączną, główną lub towarzyszącą przyczyną wypadków.

Współpracowano z Centralnym Instytutem Ochrony Pracy – Państwowym Instytutem Badawczym w ramach Ogólnopolskiego Konkursu Poprawy Warunków Pracy. Przedstawiciel Biura uczestniczył w pracach Sądu Konkursowego.

Na targach i wystawach rolniczych przedstawiciele Biura oceniali ofertę rynkową maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarstwach rolnych pod względem bezpieczeństwa ich użytkowania, typowali wyroby do wyróżnienia targowego *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*.

Oprócz lokalnych i regionalnych wystaw i targów uczestniczono w międzynarodowych oraz ogólnopolskich wydarzeniach, takich jak:

- VI Targi Sadownictwa i Warzywnictwa, 13-14.01.2016 r. w Nadarzynie;
- Międzynarodowe Targi Mechanizacji Rolnictwa „POLAGRA AGRO PREMIERY 2016”, 21-24.01.2016 r. w Poznaniu;
- Wystawa Rolnicza „II Mazurskie AGRO-SHOW OSTRÓDA 2016”, 13-14.02.2016 r. w Ostródzie;
- Międzynarodowe Targi Rolnicze AGRO-PARK 2016, 05-06.03.2016 r. w Lublinie;
- Międzynarodowe Targi Techniki Rolniczej „AGROTECH`2016”, 18-20.03.2016 r. w Kielcach;
- Wystawa Rolnicza Zielone AGRO-SHOW 2016, 04-05.06.2016 r. w Ułężu;
- XXIII Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych i Dni z Doradztwem Rolniczym „AGROARENA”, 25-26.06.2016 r. w Szepietowie;
- XXXIX Międzynarodowe Targi Rolno-Przemysłowe „ARO-TECH”, 02-03.07.2016 r. w Minikowie;
- XXV Krajowa Wystawa Rolnicza i Dożynki Jasnogórskie, 03-04.09.2016 r. w Częstochowie;
- Dożynki Prezydenckie, 10-11.09.2016 r. w Spale;
- Wystawa Rolnicza i Dni z Doradztwem Rolniczym, 03-04.09.2016 r. w Siedlcach;
- XVIII Międzynarodowa Wystawa Maszyn Rolniczych „AGRO-SHOW 2016”, 23-26.09.2016 r. w Bednarach;
- II Targi Technologii Sadowniczych i Warzywniczych HORTI-TECH, 18-19.11.2016 r. w Kielcach.

W ramach promocji bezpiecznych wyrobów Prezes KRUS przyznał podczas Targów AGROTECH w Kielcach wyróżnienia targowe *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym* i statuetkę DOBROSŁAW za:

- **prasę zwijającą stalokomorową SIPMA PS 1235 PIONIER**, o masie własnej 2,99 t, z podnoszonym i opuszczanym hydraulicznie podbieraczem, o szerokości podbieracza 2 m, którego producentem jest SIPMA S.A. z Lublina;

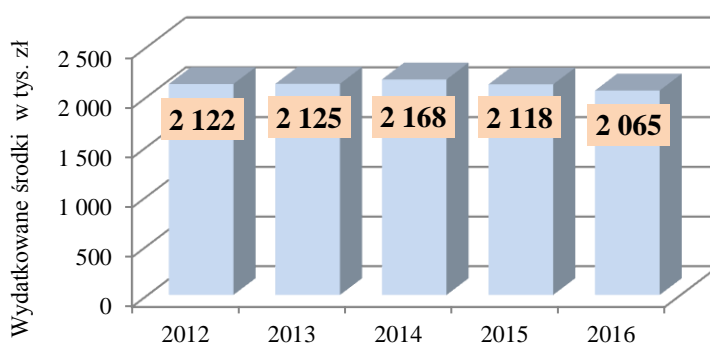
- **rozzutnik obornika N 272/3 VIKING** z adapterem pionowym i dwoma bębniami rozrzucającymi o masie własnej 6,58 t, ładowności 14 t i pojemności skrzyni ładunkowej 13,4 m².

Bezpieczne wyroby oznaczone *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* i wyróżnione jako *wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym* promowano podczas targów, konferencji, sympozjów i innych spotkań z rolnikami. Wykaz wszystkich wyrobów udostępniono na stronie internetowej Kasy. W grudniu 2016 r. wpłynął wniosek z SaMASZ Sp. z o.o. o przyznaniu Znaku Bezpieczeństwa KRUS za zgrabiarkę jedno-karuzelową Z410.

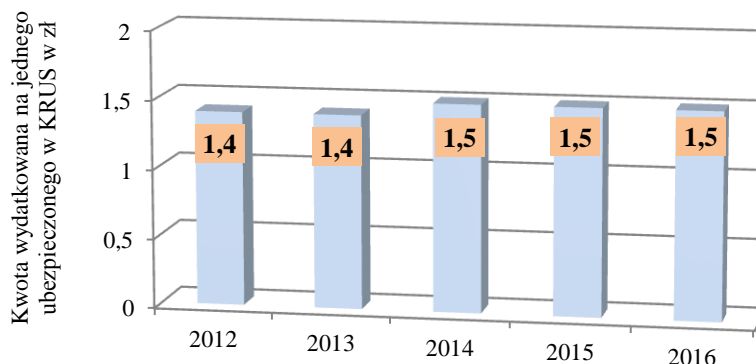
6. Finansowanie działań prewencyjnych KRUS z Funduszu Prewencji i Rehabilitacji

Na działalność prewencyjną realizowaną w 2016 r. przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wydatkowano ogółem 2 064,8 tys. zł ze środków Funduszu Prewencji i Rehabilitacji.

Koszty działalności prewencyjnej KRUS w latach 2012-2016

Kwota wydatkowana na jednego ubezpieczonego w KRUS w latach 2012-2016

Na przeprowadzenie działań prewencyjnych w 2016 r. wydatkowano średnio 1,5 zł na jednego ubezpieczonego w KRUS.

Podsumowanie

W 2016 r. do Placówek Terenowych i Oddziałów Regionalnych KRUS zgłoszono 19 110 zdarzeń wypadkowych. W stosunku do roku poprzedniego ich liczba obniżyła się o 1 044 zdarzenia, tj. 5,2%, a w ciągu 10 lat o 10 253 (34,9%) przy spadku liczby osób ubezpieczonych (w stosunku do 2007 r.) o 274 446, tj. 17%.

Za wypadki przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (bez względu na skutki zdrowotne wypadku) uznano 17 648 zdarzeń, czyli o 1 166 (6,2%) mniej niż w roku ubiegłym. 13 662 wypadki zakończyły się wypłatą jednorazowych odszkodowań i jest to o 718 (5%) przypadków mniej niż w 2015 r. Wypłatą jednorazowych odszkodowań zakończyło się 13 662 wypadków, o 718 tj. 5% mniej niż w roku ubiegłym i o 5 061, tj. 27% mniej niż 10 lat temu, a o ponad 65% mniej od momentu rozpoczęcia działalności prewencyjnej Kasy.

Struktura orzeczonego uszczerbku na zdrowiu w porównaniu z rokiem ubiegłym nie uległa zmianie: u większości poszkodowanych (63,5%) nie przekroczył on 5%, a u 0,7 poszkodowanych orzeczono uszczerbek powyżej 60%.

Niezdolność do samodzielnej egzystencji wskutek wypadku stwierdzono u 26 osób.

Wypłacono jednorazowe odszkodowania z tytułu śmierci wskutek 83 wypadków przy pracy rolniczej – o 20, tj. 31,7% więcej niż w 2015 r. W ciągu ostatnich 10 lat liczba wypadków śmiertelnych zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się o 11, tj. 11,7%.

Wskaźnik wypadkowości mierzony liczbą wypadków powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań na 1 000 ubezpieczonych w KRUS wyniósł 10,1 i w porównaniu do 2015 r. zmniejszył się o 0,2. Od 2007 r. wskaźnik wypadkowości w rolnictwie indywidualnym obniżył się o 1,5.

Nadal występuje duże zróżnicowanie wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami – waha się od 6,6 do 13,7 wypadków na 1 000 ubezpieczonych.

Podobnie jak w latach poprzednich wypadki z trzech grup wypadkowych *upadek osób* (47,9%), *uderzenie, przygnięcie i pogryzienie przez zwierzęta* (12,8%) oraz *pochwycenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń* (12,2%) stanowiły ponad 72,9% wszystkich wypadków. Nadal liczne są wypadki śmiertelne z grupy *przejechanie, uderzenie, pochwycenie i przygnięcie przez środek transportu w ruchu* (22 wypadków, tj. 27% wypadków śmiertelnych).

Z analizy przyczyn i okoliczności wypadków wynika, że najczęstszymi przyczynami wypadków był zły stan nawierzchni podwórzy i ciągów komunikacyjnych, bałagan w obejściu gospodarstwa oraz w pomieszczeniach produkcyjnych, brak odpowiednich przejść i dojsć, reakcja zwierząt na nieznane bodźce i otoczenie (ból, strach, hałas, podejście do zwierzęcia bez uprzedzenia), nieużywanie ochron pracy (przede wszystkim brak lub noszenie nieodpowiedniego obuwia roboczego), niewłaściwe chwytnie i trzymanie narzędzi, niewłaściwy sposób operowania kończynami w strefie zagrożenia, nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, niedostateczna koncentracja uwagi na wykonanej czynności oraz wady konstrukcyjne (budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe).

Wyplacono 268 jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek choroby zawodowej (105 w 2007 r., a 268 w 2016 r.). Dominowały choroby zakaźne przenoszone przez kleszcze (226 przypadków boreliozy i 7 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu) oraz choroby układu oddechowego (18 przypadków).

Popularyzowanie zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi realizowano zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników i nakreślonymi przez Prezesa KRUS kierunkami działalności prewencyjnej. W 2016 r. przeprowadzono: 4 017 szkoleń i spotkań dotyczących bhp w gospodarstwie rolnym z udziałem ponad 148,5 tys. rolników i ich rodzin oraz osób związanych ze środowiskiem wiejskim, 2 262 konkursy wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym (samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami), w których uczestniczyło ponad 86,9 tys. rolników, dzieci i innych osób zamieszkujących tereny wiejskie. Zorganizowano 891 stoisk i punktów informacyjnych KRUS podczas imprez masowych dla rolników (targów i wystaw rolniczych, dożynek, festynów i pikników, Dni Otwartych Drzwi w ODR-ach oraz innych spotkaniach z udziałem mieszkańców wsi). Przeprowadzono również 1 746 pokazów bezpiecznego użytkowania maszyn i urządzeń, środków ochrony osobistej i odzieży roboczej dla rolników, udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach dla prawie 67 tys. osób. Ponadto inspektorzy ds. prewencji prowadzili wśród rolników instruktaż podczas oględzin miejsc i przedmiotów związanych z wypadkiem.

Uczestniczono w konferencjach, seminariach i spotkaniach poświęconych bezpieczeństwu pracy. Upowszechniano zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym w prasie, radiu, telewizji i Internecie.

Na potrzeby działalności prewencyjnej wydrukowano i zakupiono kalendarze dla rolników, plakaty oraz banery prewencyjne. Zakupiono także środki ochrony indywidualnej, m.in.: okulary, breloki, opaski odbłaskowe.

Celem prowadzonych działań było przede wszystkim zwrócenie uwagi na najliczniej występujące zagrożenia powodujące upadki osób w gospodarstwach rolnych, pochwycenia i uderzenia przez ruchome elementy maszyn i urządzeń oraz uderzenia, przygnięcia i pogryzienia przez zwierzęta, stąd kontynuowano organizowanie działań prewencyjnych pod hasłami *Upadek to nie przypadek, Nie daj się wkreścić, Dobrze traktujesz mniej ryzykujesz*.

Sprawną realizację działań prewencyjnych umożliwia Kasie współpraca z wieloma instytucjami zainteresowanymi ochroną zdrowia i życia oraz poprawą bezpieczeństwa i warunków pracy mieszkańców wsi, m.in. z Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, Ochotniczą Strażą Pożarną, samorządami terytorialnymi oraz związkami i organizacjami skupiającymi rolników.

Bezpieczeństwo pracy rolników zależy głównie od postawy człowieka, jego chęci i zaangażowania, a także świadomości zagrożeń występujących w miejscu pracy i życia. Podczas prowadzonych działań Kasa stara się więc przekonać rolników, że wprowadzenie nawet niewielkich zmian organizacyjnych jest ważne i ogranicza ryzyko wypadku. Zadbanie o ład i porządek w gospodarstwie, używanie właściwego obuwia, prawidłowe wchodzenie i schodzenie z maszyn rolniczych, stosowanie drabiny z zabezpieczeniami, dbałość o kompletność osłon i zabezpieczeń ruchomych elementów maszyn i urządzeń, przestrzeganie zaleceń znajdujących się w instrukcjach obsługi, wyłączenie napędu podczas napraw i regulacji, poznanie nawyków zwierząt, ich przyjazne traktowanie ze stosowaniem wobec nich zasady ograniczonego zaufania, a także używanie ochron pracy nie wymagają znaczących nakładów finansowych.

Wnioski:

- Zmniejszyła się liczba wypadków zgłaszanych do jednostek Kasy – w porównaniu do 2015 roku o 1 044 zdarzenia (5,2%), a w ciągu ostatnich dziesięciu lat o 10 253 (34,9%), przy spadku liczby ubezpieczonych odpowiednio o 2,9% i 17%. Przekłada się to na spadek liczby wypłaconych odszkodowań i wskaźnika wypadkowości, odpowiednio o 5 061 (27%) i 1,5. Dane te świadczą o poprawie bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych wśród osób ubezpieczonych w KRUS, co jest m.in. efektem wieloletniej działalności prewencyjnej Kasy, zróżnicowanej pod względem form upowszechniania wiedzy i prowadzonej we współpracy z wieloma instytucjami.
- Najwięcej wypadków, podobnie jak w latach poprzednich, odnotowano w grupach: *upadek osób* (prawie połowa wszystkich zdarzeń), *uderzenie, przygnięcie i pogryzienie przez zwierzęta* oraz *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* (jedna czwarta wszystkich wypadków), a także *inne zdarzenia i upadek przedmiotów*; przyczyny tych zdarzeń wypadkowych od lat nie ulegają zmianie.
- W 2016 roku po raz kolejny odnotowano wzrost liczby wypłaconych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby zawodowej, spowodowany zwiększoną zachorowalnością na odkleszczowe choroby zakaźne, stanowiące 87% wszystkich chorób zawodowych rolników. Nastąpił wzrost liczby zachorowań na boreliozę: o 29 w stosunku do roku 2015 i 4-krotny w ciągu ostatnich dziesięciu lat.
- Kierunki działań prewencyjnych i wydane w tym zakresie zalecenia Prezesa Kasy określone w 2016 roku wynikają z analizy przyczyn i okoliczności zaistniałych wypadków. Działania prewencyjne KRUS nadal powinny być prowadzone w celu ograniczenia liczby najczęściej występujących zdarzeń wypadkowych z grup: *upadek osób, pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń, uderzenie, przygnięcie i pogryzienie przez zwierzęta; upadek przedmiotów* oraz *inne zdarzenia*, a także zmniejszenia liczby zachorowań na odkleszczowe choroby zakaźne, szczególnie w województwach warmińsko-mazurskim, podlaskim i mazowieckim.

Liczba wypadków zgłoszonych w latach 2007-2016, według województw

Lp.	Województwo	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Różnica 2016- 2015	2016/2015 w%	Różnica 2016- 2007	2016/2007 w%
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	1 179	1 084	1 111	1 056	1 066	1 012	965	909	801	767	-34	95,8	-412	65,1
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	2 195	2 074	2 118	1 820	1 826	1 698	1 598	1 551	1 430	1 349	-81	94,3	-846	61,5
3.	lubelskie (OR Lublin)	3 987	3 656	3 377	3 292	3 305	3 003	3 069	2 782	2 683	2 625	-58	97,8	-1 362	65,8
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	328	256	302	278	291	304	283	298	261	232	-29	88,9	-96	70,7
5.	łódzkie (OR Łódź)	2 628	2 403	2 302	2 396	2 203	1 922	2 053	1 770	1 742	1 623	-119	93,2	-1 005	61,8
6.	małopolskie (OR Kraków)	2 450	2 348	2 300	2 246	2 150	2 051	2 038	1 861	1 747	1 677	-70	96,0	-773	68,4
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	3 596	3 349	3 358	3 269	3 242	3 064	3 031	2 806	2 644	2 407	-237	91,0	-1 189	66,9
8.	opolskie (OR Opole)	600	491	512	504	482	413	357	368	341	298	-43	87,4	-302	49,7
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	1 901	1 848	1 861	1 834	1 859	1 734	1 792	1 607	1 419	1 326	-93	93,4	-575	69,8
10.	podlaskie (OR Białystok)	2 513	2 484	2 335	2 214	2 074	2 037	1 769	1 700	1 558	1 593	35	102,2	-920	63,4
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	839	822	839	766	826	797	808	735	641	616	-25	96,1	-223	73,4
12.	śląskie (OR Częstochowa)	774	676	623	649	610	552	504	487	469	416	-53	88,7	-358	53,7
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	1 483	1 569	1 338	1 305	1 281	1 159	1 136	1 080	995	907	-88	91,2	-576	61,2
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	1 428	1 327	1 303	1 292	1 295	1 212	1 066	1 070	919	911	-8	99,1	-517	63,8
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	3 011	2 891	2 887	2 977	2 899	2 691	2 563	2 593	2 209	2 100	-109	95,1	-911	69,7
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	451	444	377	407	363	359	342	322	295	263	-32	89,2	-188	58,3
	Ogółem	29 363	27 722	26 943	26 305	25 772	24 008	23 374	21 939	20 154	19 110	-1 044	94,8	-10 253	65,1

Liczba wypadków zakończonych wydaniem decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej w latach 2007-2016, według województw

Lp.	Województwo	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Różnica 2016-2015	2016/2015 w%	Różnica 2016-2007	2016/2007 w%
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	555	567	700	628	588	599	561	504	464	465	1	100,2	-90	83,8
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	1 453	1 252	1 287	1 241	1 090	1 039	1 003	1 002	938	872	-66	93	-581	60
3.	lubelskie (OR Lublin)	2 814	2 785	2 424	2 247	2 278	2 161	2 145	2 251	2 084	2 004	-80	96,2	-810	71,2
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	237	191	228	193	164	226	193	219	199	179	-20	89,9	-58	75,5
5.	łódzkie (OR Łódź)	1 582	1 505	1 395	1 453	1 457	1 339	1 459	1 357	1 205	1 175	-30	97,5	-407	74,3
6.	małopolskie (OR Kraków)	1 543	1 506	1 356	1 356	1 314	1 343	1 307	1 180	1 132	1 105	-27	97,6	-438	71,6
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	2 257	2 128	2 180	2 111	2 088	2 115	2 058	2 049	1 846	1 799	-47	97,5	-458	79,7
8.	opolskie (OR Opole)	308	319	274	252	258	264	189	189	203	207	4	102	-101	67,2
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	1 214	1 185	1 196	1 235	1 195	1 287	1 127	1 067	996	833	-163	83,6	-381	68,6
10.	podlaskie (OR Białystok)	1 465	1 549	1 566	1 459	1 395	1 475	1 308	1 230	1 160	1 125	-35	97	-340	76,8
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	673	561	647	576	567	611	616	568	520	463	-57	89	-210	68,8
12.	śląskie (OR Częstochowa)	432	454	407	371	350	348	316	284	293	306	13	104,4	-126	70,8
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	1 011	877	957	897	883	866	790	836	760	674	-86	88,7	-337	66,7
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	931	881	811	786	796	801	774	775	713	635	-78	89,1	-296	68,2
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	1 958	1 845	1 911	1 874	1 911	1 829	1 720	1 907	1 639	1 599	-40	97,6	-359	81,7
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	290	351	282	218	240	234	240	231	228	221	-7	96,9	-69	76,2
	Ogółem	18 723	17 956	17 620	16 897	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662	-718	95	-5 061	73

Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków zakończonych przyznaniem odszkodowania przypadająca na 1 000 ubezpieczonych) w latach 2007-2016, według województw

Lp.	Województwo	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Różnica 2016- 2015	Różnica 2016- 2007
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	8,2	8,7	11	10,1	9,7	10,1	9,7	8,9	8,7	9,2	0,5	1
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	15,1	13,3	13,8	13,6	12,2	11,8	11,7	11,9	11,8	11,5	-0,3	-3,6
3.	lubelskie (OR Lublin)	15	15	13,1	12,2	12,4	11,9	11,9	12,6	12,0	11,8	-0,2	-3,2
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	11,2	9,2	11,1	9,6	8,4	11,7	10,2	10,8	11,2	10,4	-0,8	-0,8
5.	łódzkie (OR Łódź)	11,8	11,5	10,7	11,3	11,5	10,8	11,9	11,3	10,6	10,7	0,1	-1,1
6.	małopolskie (OR Kraków)	9,2	9	8,1	8,3	8,1	8,4	8,3	7,6	7,4	7,3	-0,1	-1,9
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	9,9	9,4	9,8	9,7	9,7	10	9,9	10	9,4	9,5	0,1	-0,4
8.	opolskie (OR Opole)	6,9	7,5	6,6	6,3	6,7	7	5,2	5,4	6,2	6,6	0,4	-0,3
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	11,5	11,3	11,3	11,8	11,5	12,5	11	10,6	10,2	8,6	-1,6	-2,9
10.	podlaskie (OR Białystok)	12,9	13,8	14,2	13,6	13,2	14,3	12,9	12,4	12,2	12,3	0,1	-0,6
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	12,6	10,6	12,4	11,2	11,1	12,1	12,4	11,8	11,2	10,3	-0,9	-2,3
12.	śląskie (OR Częstochowa)	8,4	9,2	8,4	7,8	7,5	7,6	7,1	6,6	7,1	7,7	0,6	-0,7
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	11,4	10	11	10,4	10,4	10,3	9,5	10,2	9,7	8,9	-0,8	-2,5
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	16,7	15,9	14,8	14,6	15	15,4	15,2	15,6	14,9	13,7	-1,2	-3
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	12,5	12	12,5	12,4	12,8	12,4	11,9	13,5	12,1	12,2	0,1	-0,3
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	7,9	9,7	7,9	6,3	7	7	7,4	7,4	7,6	7,6	0	-0,3
	Ogółem	11,6	11,3	11,2	10,9	10,9	11	10,7	10,8	10,3	10,1	-0,2	-1,5

Liczba wypadków, w następstwie których wypłacono jednorazowe odszkodowania w latach 2007–2016, według grup zdarzeń

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Różnica Wypadki 2016-2015	2016/2015 w%	Różnica Wypadki 2016-2007	2016/2007 w%
w tym: Ogółem	18 723	17 956	17 620	16 897	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662	-718	95	-5 061	73
upadek osób (grupa 02)	8 674	8 462	8 530	8 569	8 368	8 087	8 281	7 674	6 778	6 549	-229	96,6	-2 125	75,5
upadek przedmiotów (grupa 03)	1 423	1 364	1 284	1 173	1 403	1 350	1 266	1 320	1 138	1 006	-132	88,4	-417	70,7
zetsknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami (grupa 04)	1 081	981	964	785	843	873	781	813	706	600	-106	85	-481	55,5
uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie (grupa 05)	465	422	379	301	213	273	236	211	215	233	18	108,4	-232	50,1
przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu (grupa 06)	432	402	418	365	339	326	313	271	257	263	6	102,3	-169	60,9
pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń (grupa 07)	2 465	2 546	2 225	2 173	2 155	2 254	1 863	2 047	1 892	1 671	-221	88,3	-794	67,8
uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta (grupa 08)	2 660	2 502	2 429	2 187	1 926	1 940	1 807	1 876	1 782	1 742	-40	97,8	-918	65,5
pożar, wybuch, działanie sił przyrody (grupa 09)	75	64	102	114	101	112	81	99	78	80	2	102,6	5	106,7
działanie skrajnych temperatur (grupa 10)	141	120	120	117	94	88	80	79	82	72	-10	87,8	-69	51,1
działania materiałów szkodliwych (grupa 11)	30	29	17	18	29	30	19	17	31	13	-18	41,9	-17	43,3
nagle zachorowania (grupa 12)	187	159	156	147	165	193	193	171	128	126	-2	98,4	-61	67,4
inne zdarzenia (grupa 13)	1 090	905	996	948	938	1 011	886	1 071	1 293	1 307	14	101,1	217	119,9

Liczba wypadków śmiertelnych zakończonych przyznaniem jednorazowych odszkodowań w latach 2007–2016, według województw

Lp.	Województwo	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Różnica 2016-2015	Różnica 2016-2007
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	1	1	1	2	1	1	1	0	2	2	0	1
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	5	4	7	4	6	6	3	5	7	1	-6	-4
3.	lubelskie (OR Lublin)	14	16	15	16	10	9	9	15	12	11	-1	-3
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	1	0	2	2	1	0	0	0	4	0	-4	-1
5.	łódzkie (OR Łódź)	10	10	6	9	8	11	8	6	5	15	10	5
6.	małopolskie (OR Kraków)	9	5	7	5	8	4	7	9	1	5	4	-4
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	19	13	17	13	15	19	11	12	6	12	6	-7
8.	opolskie (OR Opole)	1	2	0	3	2	1	0	2	1	2	1	1
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	3	1	8	1	4	7	4	4	1	4	3	1
10.	podlaskie (OR Białystok)	6	9	10	5	10	10	5	8	2	4	2	-2
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	1	0	3	4	1	1	5	2	1	4	3	3
12.	śląskie (OR Częstochowa)	3	1	1	1	1	1	4	0	6	2	-4	-1
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	6	8	5	14	0	7	7	2	2	5	3	-1
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	5	4	2	3	3	5	5	2	4	3	-1	-2
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	9	16	15	7	7	10	7	9	8	12	4	3
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	1	5	3	0	4	0	1	1	1	1	0	0
Ogółem		94	95	102	89	81	92	77	77	63	83	20	-11

Struktura wypadków śmiertelnych w latach 2007-2016, według grup wypadkowych

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Różnica Wypadki 2016-2015	Różnica Wypadki 2016-2007
w tym: Ogółem	94	95	102	89	81	92	77	77	63	83	20	-11
upadek osób (grupa 02)	9	9	17	9	10	12	10	15	8	16	8	7
upadek przedmiotów (grupa 03)	7	7	11	8	8	10	6	14	7	4	-3	-3
zestknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami (grupa 04)	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie (grupa 05)	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu (grupa 06)	34	40	37	34	26	27	28	15	17	22	5	-12
pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń (grupa 07)	6	10	7	9	11	10	8	6	11	4	-7	-2
uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta (grupa 08)	2	5	4	3	3	4	5	4	2	10	8	8
pożar, wybuch, działanie sił przyrody (grupa 09)	3	2	5	2	3	3	0	4	0	1	1	-2
działanie skrajnych temperatur (grupa 10)	0	0	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1
działania materiałów szkodliwych (grupa 11)	0	1	0	2	1	1	0	1	4	1	-3	1
nagle zachorowania (grupa 12)	17	15	11	13	12	14	15	11	9	13	4	-4
inne zdarzenia (grupa 13)	15	3	7	8	7	10	4	7	5	11	6	-4

Jednostki lub grupy chorób zawodowych, z tytułu których przyznano jednorazowe odszkodowania w latach 2007–2016

Lp.	Jednostka lub grupa chorobowa:	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Różnica Choroby 2016-2015	Różnica Choroby 2016-2007
1.	Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Astma oskrzelowa	15	15	12	11	7	3	14	19	10	3	-7	-12
3.	Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0
4.	Zewnątrzpoходne zapalenie pęcherzyków płucnych	2	8	5	8	4	12	16	21	17	14	-3	12
5.	Alergiczny nieżyt nosa	2	5	2	6	0	3	4	2	3	1	-2	-1
6.	Choroby skóry	9	11	5	8	6	3	4	7	4	8	4	-1
7.	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	3	1	2	0	1	4	1	2	2	7	5	4
8.	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	0	1	0	2	4	5	3	3	4	2	-2	2
9.	Nowotwór złośliwy	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
10.	Przedziurawienie przegrody nosowej substancją żrącą	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
11.	Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego	4	0	2	1	0	1	2	1	1	0	-1	-4
12.	Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
13.	Choroby zakaźne w tym :	70	88	146	134	159	166	189	194	204	233	29	163
	a) borelioza	58	80	132	125	146	155	178	179	197	226	29	168
	b) bruceloza	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	c) kleszczowe zapalenie opon mózgowych,	8	6	9	7	12	11	11	13	7	7	0	-1
	d) promienica jamy ustnej	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
	e) aspergiloza	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
	f) toksoplazmoza oczna	2	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	-2
	g) różycyca	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	h) toksokaroza	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0
i) bąblowica wątroby	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	
Ogółem		105	130	174	170	183	198	234	250	245	268	23	163

Liczba chorób zawodowych w latach 2007-2016, według województw

Lp.	Województwo	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Różnica Choroby 2016-2015	Różnica Choroby 2016-2007
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	5	1	8	5	9	12	7	5	8	7	-1	2
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	7	5	1	3	9	6	7	7	5	8	3	1
3.	lubelskie (OR Lublin)	18	33	33	18	11	16	17	19	32	16	-16	-2
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	1	0	1	3	3	1	5	2	4	10	6	9
5.	łódzkie (OR Łódź)	3	3	1	0	2	5	3	7	5	7	2	4
6.	małopolskie (OR Kraków)	10	6	3	8	5	9	14	18	34	23	-11	13
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	8	10	9	35	26	26	32	38	29	57	28	49
8.	opolskie (OR Opole)	2	0	0	2	0	0	1	1	1	0	-1	-2
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	1	3	2	1	3	4	2	3	6	5	-1	4
10.	podlaskie (OR Białystok)	38	46	61	58	71	67	80	69	46	47	1	9
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	0	2	5	6	3	5	4	15	7	7	0	7
12.	śląskie (OR Częstochowa)	0	0	4	0	6	5	10	13	6	9	3	9
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	0	3	1	1	2	1	3	6	3	4	1	4
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	7	13	37	19	24	29	38	34	48	57	9	50
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	1	4	5	6	1	6	9	10	7	5	-2	4
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	4	1	3	5	8	6	2	3	4	6	2	2
Ogółem		105	130	174	170	183	198	234	250	245	268	23	163

Wybrane działania prewencyjne, zrealizowane przez jednostki terenowe KRUS w 2016 r., w podziale na liczbę działań i liczbę ich uczestników, według województw

Lp.	Województwo	Liczba działań					Liczba uczestników działań				
		szkolenia	konkursy	stoiska	pokazy i wystawy	przeglądy gospodarstw, wizytacje prac polowych	szkolenia	konkursy	stoiska	pokazy i wystawy	przeglądy gospodarstw, wizytacje prac polowych
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	240	172	48	113	20	7 664	5 228	1 794	2 357	245
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	211	189	46	479	1	6 070	4 173	5 616	10 609	12
3.	lubelskie (OR Lublin)	299	222	103	30	1	11 953	11 559	13 066	11 387	30
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	57	38	18	24	4	2 068	1 244	1 704	1 326	77
5.	łódzkie (OR Łódź)	326	234	69	167	5	8 885	7 320	11 207	3 276	45
6.	małopolskie (OR Kraków)	345	140	43	86	8	15 107	4 226	9 987	9 139	30
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	452	248	141	315	112	14 465	9 675	16 243	11 815	376
8.	opolskie (OR Opole)	154	48	37	44	7	6 765	2 359	1 217	624	70
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	220	143	69	98	18	7 590	5 608	11 977	4 892	148
10.	podlaskie (OR Białystok)	389	153	64	222	2	12 483	5 630	8 383	5 052	23
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	72	48	19	7	16	3 446	4 069	2 335	285	167
12.	śląskie (OR Częstochowa)	135	55	36	22	4	4 745	1 835	6 817	902	73
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	205	118	46	2	0	8 632	6 509	9 014	123	0
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	233	217	43	23	0	6 408	5 197	3 625	503	0
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	334	203	75	65	33	15 585	11 571	6 194	2 301	318
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	274	76	34	120	86	10 392	1 987	1 386	2 346	405
Ogółem		3 946	2 304	891	1817	317	142 258	88 190	110 565	66 937	2 019